

Centar za
sigurnosne studije - BiH
Centre for
Security Studies - BH

STANJE PRIVATNE SIGURNOSTI U BOSNI I HERCEGOVINI

dr. sci. Armin Kržalić

Septembar 2009.

Zahvalnost

Koristim priliku da iskažem posebnu zahvalnost saradnicima Centra za sigurnosne studije koji su uzeli aktivno učešće u realizaciji istraživanja, baš kao i profesorima Mirsadu D. Abazoviću i Dušku Vejnoviću, koji su dali svoj stručni doprinos kroz konsultantske usluge. Također izraze zahvalnosti upućujem Ministarstvu unutrašnjih poslova Federacije BiH i kantonalnim ministarstvima, Ministarstvu unutrašnjih poslova Republike Srpske i centrima javne bezbjednosti, i Policiji Distrikta Brčko za bezrezervnu podršku istraživanju.

Ujedno bih se zahvalio i svima koji su na direktan ili indirektan način doprinijeli provođenju istraživanja, bilo putem intervjuisanja, bilo putem autorskog rada na literaturi koja je korištena za potrebe istraživanja.

Naravno zahvaljujem se i ambasadi Velike Britanije u Bosni i Hercegovini na finansijskoj podršci koja je omogućila realizaciju ovog istraživanja.

© Autorsko pravo CSS, septembar 2009. Sva prava zadržana. Nijedan dio ovog istraživanja ne može se umnožavati, čuvati u sistemu koji će da omogući njegovo kasnije preuzimanje ili prenositi u bilo kojem obliku ili bilo kojim elektronskim, mehaničkim sredstvima ili fotokopiranjem ili snimanjem tonских zapisa ili na bilo koji način, a da se u potpunosti ne navede njegov izvor. CSS pozdravlja i podstiče iskorištavanje i raspodjelu materijala sadržanog u ovom istraživanju.

SADRŽAJ	
PREDGOVOR	5
UVOD	7
PRIVATNA SIGURNOST	9
Podjela privatne sigurnost	11
I PRIVATNA SIGURNOST U BOSNI I HERCEGOVINI	13
1.1 Pojavni oblici organizovanja privatne sigurnosti	13
1.2 Privatizacija sigurnosnog sektora po „zapadnom modelu“	15
1.3 ZAKONSKA UREĐENOST PRIVATNE SIGURNOSTI	17
1.3.1 Uvjeti osnivanja privatnih sigurnosnih kompanija	17
1.3.2 Poslovi koje mogu obavljati privatne sigurnosne kompanije	21
1.3.3 Ovlaštenje za upotrebu vatrenog oružja	24
1.3.4 Nova zakonska uređenja u Federaciji BiH	26
1.4 STANJE I OBIM PRIVATNE SIGURNOSTI U BIH	29
1.4.1 Obim privatnih sigurnosnih kompanija u Bosni i Hercegovini	30
1.4.1.1 Brojnost i obim privatnih sigurnosnih kompanija u Federaciji BiH	33
1.4.1.1.1 Unsko - sanski kanton	35
1.4.1.1.2 Posavski kanton	37
1.4.1.1.3 Tuzlanski kanton	38
1.4.1.1.4 Zeničko-Dobojski kanton	40
1.4.1.1.5 Bosansko-Podrinjski kanton	42
1.4.1.1.6 Srednjobosanski kanton	44
1.4.1.1.7 Hercegovačko–Neretvanski kanton	46
1.4.1.1.8 Zapadno–Hercegovački kanton	48
1.4.1.1.9 Livanjski kanton	49
1.4.1.1.10 Kanton Sarajevo	50
1.4.1.2 Brojnost i obim privatnih sigurnosnih kompanija u Republici Srpskoj	54
1.4.1.2.1 Stanje privatne sigurnosti na području CJB Banja Luka	57
1.4.1.2.2 Stanje privatne sigurnosti na području CJB Doboj	59
1.4.1.2.3 Stanje privatne sigurnosti na području CJB Bijeljina	61
1.4.1.2.4 Stanje privatne sigurnosti na području CJB I. Sarajevo	62
1.4.1.2.5 Stanje privatne sigurnosti na području CJB Trebinje	63
1.4.1.3 Brojnost i obim privatnih sigurnosnih kompanija u Brčko Distriktu	65
II ODNOS SEKTORA PRIVATNE SIGURNOSTI SA DRUGIM SEKTORIMA	69
2.1 Privatna sigurnost i policija	69
2.2 Privatna sigurnost i politika	72
2.3 Privatna sigurnost i organizovani kriminal	75
2.4 Odnos između privatnih sigurnosnih kompanija	77

III	KONTROLA I POSLOVANJE PRIVATNIH SIGURNOSNIH KOMPANIJA	
3.1	Konrola	79
3.2	Poslovanje privatnih sigurnosnih kompanija	80
	Klijenti	80
	Osiguravajuća društva	86
IV	KOMPARACIJA PRIVATNE SIGURNOSTI BOSNE I HERCEGOVINE SA PRIVATNOM SIGURNOSTI U ZEMLJAMA EUROPSKE UNIJE	89
4.1	Osnivanje PSC i certificiranje zaposlenih	90
4.2	Rad PSC	92
V	USAGLAŠENOST SA EUROPSKIM PRAVOM I MEĐUNARODNIM STANDARDIMA	93
5.1	Montreux Document	94
5.2	Europska komisija za demokratiju putem prava – Venecijanska komisija	95
	BIBLIOGRAFIJA	97

PREDGOVOR

Istraživanje „Stanja privatne sigurnosti u Bosni i Hercegovini“ nastalo je kao rezultat stalnog prećenja trenda privatnih sigurnosnih kompanija, i njihovog uticaja na sigurnost uopće, a uređeno je prema zahtjevima naučnog i empirijskog pristupa.

Ovo istraživanje karakteriše otklanjanje uočenih nedostataka iz prethodnih istraživanja, kao i proširivanje nekih novih polja istraživanja. Tako su djelovi zakonske regulative dosta sistematičnije obrađeni, obim i stanje privatnih sigurnosnih kompanija dosta opširnije, dok su komparativni pristupi ovog sektora sa zemljama Europske unije napravljeni na osnovnim, ali važnim poljima.

Osnovni cilj istraživanja je da se javnosti predstavi brojnost privatnih sigurnosnih kompanija, osoblje koje radi za njih, kao i oružje koje cirkulira među njima. Isto tako od velike važnosti je to što istraživanje donosi i rezultate odnosa privatne sigurnosti sa drugim društvenim sektorima. Na taj način, istraživanje treba da doprinese boljem upoznavanju javnosti i boljoj informiranosti o sadržaju privatne sigurnosti, stanju i obimu kao i javnosti rada, odnosno da ovoj problematici da što realniju dimenziju i ukaže na probleme i sadržaje koji do sada nisu bili u potpunosti sagledani. Od velike koristi su svakako i preporuke za poboljšanje ovog sektora.

Prilikom sprovođenja istraživanja nailazio sam na niz problema, od kojih sam neke, po ličnom sudu, uspješno, a neke manje uspješno riješio. Posebno zbog toga što je u ovom slučaju riječ o novoj oblasti u Bosni i Hercegovini, kao i zbog nepostojanja centralnih baza podata i različitih pravnih rješenja. Poseban problem predstavljao je izbor metodologije za odabir utvrđivanja stanja i obima privatnih sigurnosnih kompanija, koji je proizvod složenosti društvenog i političkog života naše države.

Analizirao sam veoma širok spektar sadržaja iz oblasti sigurnosti, a težište je bilo usmjereno na kritičku obradu dosadašnjih slabosti i protivrječnosti između normativnog i stvarnog. Za potrebe analiza predočenih sadržaja, korišćeni su podaci iz domaće i strane literature, podaci

javnih institucija, naučna saznanja naših i stranih eminentnih stručnjaka iz ove oblasti, te podaci prikupljeni tokom terenskih istraživanja.

Istraživanje sadrži pet poglavlja povezanih u jedinstvenu i zaokruženu cjelinu, kojom su obuhvaćeni skoro svi sadržaji privatne sigurnosti. I pored napora, da se ispune određeni stručni, naučni i pedagoški pristupi, ovo istraživanje vjerovatno nije bez propusta. Svaka sugestija i kritike bit će od velike pomoći u daljim istraživanjima.

Sarajevo, septembar 2009.

Autor:

dr.sci. Armin Kržalić

UVOD

Različiti vremenski periodi razvoja bosanskohercegovačkog društva, karakterišu različiti vremenski periodi razvoja sistema obezbjeđenja imovine i lične sigurnosti. Tako je ova oblast bila regulisana odgovarajućim zakonskim i podzakonskim aktima, koji su direktno ili indirektno uređivali njegovu organizaciju i poslove, sa naglašenom pozicijom i ulogom policije u tom sistemu. Bilo je perioda kada, ova oblast nije bila zakonski uređena, a javne kompanije su same, po svom nahođenju, organizovale sistem sigurnosti.

Pojavne oblike savremene privatne sigurnosti, tj. zaštite lica i imovine nalazimo 2002. godine, kada su doneseni zakoni o agencijama za obezbjeđenje lica i imovine na nivou entiteta. Ovi zakoni su normativno pravno uređili oblasti fizičkog i tehničkog obezbjeđenja lica i imovine.

Prema tome, vremenski period istraživanja uglavnom se odnosi na period koji karakteriše postojanje zakonske regulative koja uređuje privatnu sigurnost, odnosno period 2002. -2009. godina.

Bez obzira na pomenuta zakonska rješenja, smatrali smo da je javnosti potrebno predočiti više informacija o tome šta privatni sigurnosni sektor podrazumjeva i kakav doprinos društvo ima od istog. Stoga se i ukazala potreba za istraživanjem ukupne problematike privatne sigurnosti kao i stanja i obima privatnih sigurnosnih kompanija.

S druge strane, uspješnost obavljanja poslova sigurnosti, a posebno poslovanja privatnih sigurnosnih kompanija uveliko ovisi od efikasne saradnje sa drugim sektorima, posebno sa policijom. Otud istraživanje, sa teorijskog i praktičnog aspekta sagledava probleme sa kojima se prilikom poslovanja susreću privatne sigurnosne kompanije sa policijom i drugim sektorima.

Najzad, Bosna i Hercegovina se opredijelila za put uključivanja u razvijeni svijet i povezivanje sa razvijenim demokratijama. To je jedan od osnovnih premisa državne politike koji dobija političku podršku svih u BiH. Pored ovog deklarativnog pristupa, osnovni preduslov za

ostvarivanje takve državne politike jeste praktično djelovanje, koje podrazumjeva usaglašavanje našeg pravnog sistema sa pravnim standardima zemalja Europske unije.

U tom smislu komparirali smo uređenost privatne sigurnosti u Bosni i Hercegovini, sa privatnom sigurnosti u zemljama Europske unije. Komparacija je bazirana na dva osnovna polja u ovoj oblasti: uslovima osnivanja kompanija i uslovima za sticanje sertifikata osoblja PSC-a i radu firmi.

Analizom dobivenih rezultata teorijskih promišljanja i emiprijskih istraživanja, prezentirane su određene preporuke koje se mogu napraviti u domenu određenih zakonskih i praktičnih djelatnosti, sa ciljem unapređenja rada, profesionalizma i transparentnosti sektora privatne sigurnosti. Posebnost ovog istraživanja leži u činjenici da smo prvi puta dobili validne i naučno verifikovane rezultate stanja i obima privatne sigurnosti u Bosni i Hercegovini.

PRIVATNA SIGURNOST

Država je ta koja ima monopol nad legitimnim korištenjem sile i samo ona pruža sigurnost, odgovorna je za pružanje unutrašnje sigurnosti i za odbranu od prijetnji izvana. Međutim, u posljednjih nekoliko godina, događanja na svjetskoj sceni i val unutrašnjih sukoba u prvi plan izbacili su novi fenomen poznat pod nazivom privatna sigurnost. Privatizacijom sigurnosnih funkcija, privatni sigurnosni sektor je dobio ulogu koja je tradicionalno pripadala državnim organima sigurnosti. Ona podrazumjeva upotrebu odgovarajućih aktivnih i pasivnih sredstava, i načina rada u službi bezbjednosti i zaštite različitih subjekata. Spektar ovih subjekata je jako širok i on obuhvata zaštitu svega onog što nije obuhvaćeno zaštitom koju pruža javna bezbjednost – policija, odnosno drugi odgovarajući državni organi. Prve vidove ovakve organizacije privatne sigurnosti nalazimo u Engleskoj, a nešto kasnije u Sjedinjenim Američkim Državama. Usljed urbanizacije i povećanja kriminala (1840.) došlo je do organizacije prvih stalnih profesionalnih policijskih stanica, čiji su službenici preuzeli poslove sigurnosti, koji su do tada bili odgovornost građana. Međutim, usljed nemogućnosti da policijske stanice uspostave potrebni nivo sigurnosti u zajednici, petnaest godina kasnije Alan Pinkerton je osnovao prvu sigurnosnu kompaniju u državi sa ciljem privođenja pravdi zločinaca i obezbjeđivanja sigurnosti na putevima.

Drugi svjetski rat je proizveo porast kriminala i pljački privatne imovine, s čime policijske snage nisu mogle da se nose. Ovakva situacija proizvela je dva programa industrijske sigurnosti, i to samostalne službe u industrijskim kompanijama ili posao privatnih profesionalnih sigurnosnih kompanija.

Danas sa širenjem Europske unije, sektor privatne sigurnosti doživljava svoju ekspanziju. Konferencija europskih službi sigurnosti (CoESS) održana 1999. godine, procijenila je da u tom trenutku ima više od 500,000 čuvara koji rade za 10,000 privatnih sigurnosnih kompanija specijalizovanih za čuvanje industrijskih zona, kancelarija, javnih prostoriya, prodavnica, ambasada i aerodroma, zatim za prevoz novca i zaštitu pojedinaca i domaćinstava u zemljama članicama EU. Peter Singer,¹ smatra da su ovakvom brzom razvoju ovog sektora doprinijela

---

¹ Peter Singer je jedan od najpoznatijih autora koji se bavi konceptom privatizacije sektora sigurnosti.

dva bitna faktora. Prvi faktor on vidi u smanjenju javne potrošnje, na način da se plati drugoj kompaniji da obavi posao koji je uobičajno u nadležnosti države. Država se na ovaj način oslobađa obaveze, odgovornosti i viška osoblja, a smatra se da se dio uložениh sredstava državi vraća putem poreza. Drugi faktor je nastao kao posljedica završetka Hladnog rata. Većina zemalja je pristupila reformi sigurnosnog sektora što je proizvelo višak vojnog, policijskog i obavještajnog osoblja, koje je posao potražilo u rastućem privatnom sektoru.

U zemljama bivše Jugoslavije, ova industrija se brzo razvijala uporedo sa završecima rata, kad je bila takoreći u povoju. Faktori koji su doprinijeli rastu privatne sigurnosti u ovim zemljama su prije svega slabe državne institucije, neefikasna i autoritarna policija, korupcija u državnim organima kao i visoka stopa kriminala.

Iz svega gore navedenog možemo reći da sektor privatne sigurnosti predstavlja dodatni nivo sigurnosti pored onog kojeg nude državne sigurnosne strukture, a koji klijenti očigledno spremno prihvataju i smatraju dragocijenim. U tom kontekstu možemo ponuditi i teorijsku definiciju po kojoj je **privatna sigurnost grana sigurnosti koja organizovanim samostalnim ili zajedničkim sistematskim i planskim djelovanjem putem pojedinca, organizacija, privatnih ili profesionalnih kompanija, osigurava ličnu zaštitu ili zaštitu drugih, kao i zaštitu odgovarajućih visoko pozicioniranih ličnosti, prostora, poslovanja, a koji nisu u nadležnosti državnih organa.**

Podjela privatne sigurnosti

U namjeri da čitaocima ovog istraživanja približimo tematiku privatne sigurnosti, neophodno je odrediti subjekte privatne sigurnosti, odnosno podjelu privatne sigurnosti. Ova podjela zasnovana je na vrsti sigurnosnih usluga koje se pružaju. Tako većina autora koja se bave ovom problematikom slažu se da se sektor privatne sigurnosti može podijeliti u četiri osnovne grupe: plaćenici, privatne vojne kompanije, privatne sigurnosne kompanije i privatni detektivi.²

U nastavku ćemo ukratko evaluirati svaki od spomenuta četiri subjekta privatne sigurnosti i istaći kako se on manifestuje na stanje privatnog sigurnosnog sektora u BiH.

Plaćenici starog kova (kao npr. Mameritinci „sinovi Marsa“) – poznati po izazivanju ratova, zločinima i stvaranju nestabilnosti, i danas nisu u potpunosti iščezli. Ipak danas je ovakav vid organizacije privatne sigurnosti relativno teško pronaći, jer ih sve više istiskuje nova, mnogo urednija generacija poznata kao privatne vojne kompanije. No, „psi rata“ starog kova, kako plaćenike često nazivaju, ipak nisu sasvim izumrli. Tako prema navodima agencije UPI: „I danas postoje manje, ad hoc grupe iz Ukrajine, Rusije, Francuske, Britanije, Izraela, Hrvatske, Južne Afrike i SAD, koje krstare svijetom, u potrazi za novim sukobima. Na teritoriji Bosne i Hercegovine ne postoji ovakav vid organizovanja privatne sigurnosti, niti postoji djelovanje plaćenika.

U Bosni i Hercegovini, također ne postoje privatne vojne kompanije. Pod tim pojmom podrazumijevamo one kompanije koje se bave vojnim zadacima i koje imaju opremu, obuku, ljudstvo i hijerarhiju sličnu vojsci.³ Privatne vojne kompanije nude širok dijapazon usluga od borbene i operativne podrške ili savjeta i obuke do nabavke naoružanja, prikupljanja obavještajnih podataka ili spašavanja talaca, itd. Ove kompanije najviše angažuju penzionisane generale i bivša vojna lica, čije usluge prodaju radi profita. Današnja vrijednost „privatne vojne industrije“ se mjeri u milionima dolara, a čine je hiljade firmi koje imaju na desetine hiljada zaposlenih širom svijeta. Tokom 90-tih ove kompanije su se koristile kao podrška mirovnim

² A. Kržalić: Privatna sigurnost, Centar za sigurnosne studije, Sarajevo 2007. str.11.

³ J. Unijat: Privatne bezbednosne kompanije u Srbiji, prijatelj ili pretnja, Centar za civilno-vojne odnose, Beograd 2008. str. 18.

operacijama u Liberiji, dok se u zadnje vrijeme koriste u ratovima u Iraku i u Afganistanu, kao i u drugim konfliktima nižeg intenziteta. Međutim, privatne vojne kompanije često se angažuju od strane vlade da obave tajne operacije koje javnost ne bi odobrila. Ovakvo razmišljanje zastupa i Peter Singer, iz Brookingsovog instituta u Vašingtonu, smatrajući da upotreba privatnih vojnih kompanija pruža mogućnost američkoj vladi da interveniše u konfliktima za koje nema podršku javnosti.

Privatne sigurnosne kompanije (PSC) pružaju usluge u cilju zaštite preduzeća i imovine, te time doprinose suzbijanju kriminala. Ovakav vid privatne sigurnosti prisutan je svugdje u svijetu, ali najnoviji trendovi pokazuju da je njihova upotreba porasla, posebno u regionima u kojima je trajao ili izbio sukob, gdje preduzeća i osobe osjećaju potrebu za većom zaštitom od one koju države mogu pružiti. U Bosni i Hercegovini ove kompanije pružaju usluge fizičke i tehničke zaštite, te su u zakonu definisane kao „Agencije za zaštitu lica i imovine“ pa se ovo istraživanje na njih i odnosi.

Privatni detektiv, odnosno privatna detektivska djelatnost podrazumjeva prikupljanje dozvoljenih podataka o licima, predmetima i uspješnosti poslovanja pravnih lica ili samostalnih privrednika. Ovakav vid organizacije u Bosni i Hercegovini nalazimo u manjim kompanijama sa malim brojem zaposlenih. Ove kompanije su obuhvaćene istraživanjem, a najčešći vlasnici kompanija su bivša lica iz sigurnosnih službi.

I PRIVATNA SIGURNOST U BOSNI I HERCEGOVINI

1.1 Pojavni oblici organizovanja privatne sigurnosti

Kao i ostali društveni sektori, privatni sigurnosni sektor je determinisan obilježjima aktuelnih društveno-ekonomskih i političkih prilika jedne zemlje. Gledano sa historijskog aspekta, može se reći da je ovaj sektor u Bosni i Hercegovini u određenim vremenskim periodima bio van zakonske regulative i nije bilo propisa koji su uređivali ovaj sektor. Ovakav pristup, sa formalno-pravnog aspekta ostavljao je privredne kompanije bez mogućnosti samozaštite, odnosno kompanije su imale čuvare koji uglavnom nisu prošli obuku za poslove zaštite, a isto tako nisu imali zakonsku obavezu da organizuju službu sigurnosti. Sigurnost kompanija i obezbjeđenje njihovih vrijednosti, isključivo je zavisilo od spremnosti tadašnje Narodne milicije da pruži sigurnost kompaniji. Međutim period kada su kompanije ostale bez ikakve zaštite, je period poslije 1951. godine kada je prestala sa radom industrijsko zavodska milicija FNRJ.⁴ Ova milicija, gledajući sa pravnog i faktičkog gledišta, imala je sva potrebna ovlaštenja, koja je mogla upotrijebiti u zaštiti privrednih kompanija, zavoda i ustanova. Neka od ovlaštenja su: legitimisanje sumnjivih lica, ulazak u svaku prostoriju gdje se izvršilac krivičnog djela sakrio, upotrebu tuđeg saobraćajnog vozila, upotrebu sredstava veze, kao i upotrebu vatrenog oružja.

Period pravne praznine u sektoru privatne sigurnosti trajao je više od 20 godina, tj. od 1951. godine do 1974. godine kada je Republika Bosna i Hercegovina u okviru SFRJ donijela Zakon o društvenoj samozaštiti.⁵ Ovim Zakonom se štitila samo društvena svojina, dok je isto tako Zakon regulisao ulogu i mjesto milicije⁶ u sistemu samozaštite, koja je prvenstveno bila preventivnog karaktera. Zakon o društvenoj samozaštiti je popunio pravnu prazninu, ali nije u potpunosti regulisao ovu oblast, odnosno nije definisao privatnu sigurnost kao samostalnu granu sigurnosti. Propisi ovog Zakona su uglavnom definisali pravni osnov za uređenje fizičke

⁴ Treba istaći da se ova milicija mogla pozvati na dužnost, u skladu sa Zakonom o narodnoj miliciji koji je u periodu od 1946. do 1951. godine važio i na području Bosne i Hercegovine.

⁵ Službeni list SFRJ 9/74, i Službeni list SRCG br. 38/74.

⁶ Sve do prvi prijeratnih demokratskih izbora termin milicija je korišten za današnji termin policija.

i tehničke zaštite objekata i druge društvene imovine, kao i neka prava i dužnosti osoba koja vrše poslove obezbjeđenja i uslove za upotrebu vatrenog oružja.

Ako izuzmemo ratni period u BiH ovakav vid samozaštite društvenih kompanija nije napušten sve do poslijeratnog perioda. Odnosno u periodu od 1996. do 2002. godine, sa prelaskom na tržišnu ekonomiju, bilježimo i prva samoorganizovanja od strane privatnih poslovnih kompanija u cilju zaštite svoje imovine. Ovakvom događaju predhodilo je donošenje entitetskih zakona o privatizaciji preduzeća, kao i donošenje Zakona o preduzećima⁷ kojim je definisano više vrsta svojine: državne, društvene, privatne i dr.

Ipak treba istaći da spomenuti zakoni nisu davali posebna ovlaštenja, sa čijom bi primjenom kompanije imale pravo da štite lica i imovinu svojih preduzeća ili klijenata. Međutim, ova činjenica nije spriječila neke privatne poslovne kompanije da angažiraju privatne sigurnosne kompanije iz susjednih zemalja. Prva takva kompanija koja je zvanično funkcionirala u ovoj zemlji je hrvatska firma „Soko“.⁸

Godina 2002. je obilježila privatizaciju sigurnosnog sektora u Bosni i Hercegovini. Od ove godine možemo pratiti i analizirati stanje privatnog sigurnosnog sektora, jer je donošenjem zakonskih propisa u ovoj oblasti na nivou etiteta, a dvije godine kasnije i na nivou Brčko Distrikta, dato pravo kompanijama da se bave poslovima privatne sigurnosti. Tačnije rečeno, po prvi puta su se donijeli zakoni koji su na jedan sveobuhvatan način, tačno i detaljnije uredili djelatnost i poslove privatnih sigurnosnih kompanija, način i uslove osnivanja kompanija, kao i nadzor nad radom istih. Ovo je značajno ubrzalo proces privatizacije sektora sigurnosti, jer je višak pripadnika vojski u BiH i policiji, svoje vještine iz oblasti sigurnosti valorizovao upravo u privatnim sigurnosnim kompanijama.

Obzirom da je termin privatna sigurnosna kompanija, ustaljeni naziv koji se upotrebljava u većini zemalja svijeta, mi smo se također opredijelili da isti koristimo u ovom istraživanju. Stoga ćemo u daljem tekstu koristiti termin privatna sigurnosna kompanija ili skraćenicu PSC

⁷ Zakon o preduzećima (“Službeni glasnik RS” broj 24/1998).

⁸ Armin Kržalić: Privatna sigurnost, CSS, 2007., str. 40.

(Private Security Company), iako se u praksi u BiH za ovaj termin upotrebljava zvaničan naziv agencija za zaštitu ljudi i imovine.

1.2 Privatizacija sigurnosnog sektora po „zapadnom modelu“

Političke promjene, koje su zadesile zemlje bivše komunističke Jugoslavije, kao i promjene koje su se desile u totalitarnim sistemima u zemljama Latinske Amerike, Azije i jednom dijelu Afrike, najbolje oslikavaju put političke tranzicije. Upravo su ove promjene u posljednje vrijeme postale osnovni kreator, kako kolektivne sigurnosti, tako i sigurnosti na nacionalnom nivou. Generalno govoreći, tranzicija je definirala interval sigurnosne politike koji je doprinijeo i privatizaciji sigurnosnog sektora.

U okviru političkih promjena, koje su se dešavale tokom raspada bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, Bosna i Hercegovina (BiH) je pretrpjela najveća razaranja, štete u ekonomskom bilansu i ljudske žrtve⁹, tokom rata koji je vođen na njenom prostoru od 1992. do 1995. godine. Veliku ulogu u održavanju i povećanju nivoa sigurnosti, nakon potpisivanja Dejtonskog sporazuma 1995. godine imale su snage NATO-a, koje su u decembru 2004. godine zamjenjene snagama Europske unije (EUFOR-om). Naime, stepen sigurnosti je sve više rastao, ali u mnogim oblastima etničke podjele i uski stranački interesi i dalje ometaju brži proces integracija u EU i NATO.

Iako je proces privatizacije privatne sigurnosti u BiH zakonski definisan 2002. godine, prve privatne sigurnosne kompanije koje se bave poslovima obezbjeđenja pojavile su se, neposredno po završetku rata, 1995. godine. To je period koji je obilježen naglim razvojem PSC, na šta su uticali razni faktori, kao i veliki broj pljački prevoza novca i banaka. Ovakav trend razvoja PSC, bio je gotovo u nekoj mjeri i za očekivati, jer je veliki broj demobilisanih boraca ostao bez posla. Ovom broju se priključio i velik broj otpuštenih policajaca i pripadnika obavještajnih službi iz tada postojećea tri sistema. Drugi faktor koji je doprinijeo razvoju PSC, jeste rastuća stopa kriminala širom zemlje u trenutku kada je nepovjerenje u državne organe

---

⁹ Ukupan broj žrtava procenjuje se od oko 150,000 do 250,000. V. napr. BBC Online vjesti, nacionalni profil BiH, http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/europe/country_profiles/1066886.stm 5. maj 2005.

sigurnosti bilo veliko, a javnost se uglavnom osjećala nesigurno u poslijeratnom kontekstu. To najbolje oslikava činjenica da su u ovom periodu krađe i oružane pljačke bile opasnosti koje su najviše navodile klijente da angažuju PSC u BiH, dok nije bilo veće potražnje za uslugama fizičkog i tehničkog obezbijedenja.

Nagli zaokret u privatizaciji PSC koji se desio 2002. godine, posljedica je zajedničkog djelovanja više faktora. Kao prvi faktor vidimo dugogodišnju tezu o agencijama kao „(polu)kriminalnim“ organizacijama, kao i sve češće međusobne optužbe tadašnjih vlasnika agencija da neke agencije rade isključivo za političku partiju ili pak kao paravojne formacije. Ali činjenica je da su nek PSC kompanije nastale od raspuštenih vojnih policijskih odreda.¹⁰

Dalje, nove radikalne reforme vojski u BiH, čija je namjera bila smanjenje brojnosti, te mnogobrojne smjene nekih zvaničnika u sigurnosnim institucijama uveliko su doprinijeli bržoj izradi zakona o PSC. Isto tako, tržišna pojava velikog broja sigurnosnih poslova, koje su obavljale PSC na sumnjivoj ugovornoj osnovi, sputavali su ekonomski razvoj države i punjenje budžeta.

Privatizacijom privatnog sigurnosnog sektora 2002. godine, odnosno donošenjem zakona u Federaciji BiH i Republici Srpskoj, omogućeno je ministarstvima unutrašnjih poslova da se usmjere na osnovne aktivnosti po pitanju nadzora rada PSC, čineći tako ovaj sektor sigurnosti, transparentnim, odgovornijim, isplatljivijim i efektivnijim.

Na kraju, očito je da se proces privatizacije sigurnosnog sektora u BiH, odvijao na način promišljenog vladinog postupanja sličnom onom u razvijenim zapadnim zemljama, odnosno, kako to ističe Herbert Vulf, po sistemu odozgo na dolje (top-down).¹¹

---

¹⁰ Tako je PSC Redarstvenik bila formirana od strane vojno policijskog odreda, ali se danas ona profilirala u modernu PSC. Intervju: Antonio Bošnjak, izvršni direktor Redarstvenika.

¹¹ Herbert Wolf, *Reconstructing the Public Monopoly of Legitimate Force*. U: Alan Bryden and Marina Caparini, *Private actors and security governance*. DCAF, Geneva 2006, p.4.

1.3 ZAKONSKA UREĐENOST PRIVATNE SIGURNOSTI

Kao i druge zapadnoeuropske zemlje Bosna i Hercegovina ima zakone koji regulišu rad privatnog sigurnosnog sektora. Ova grana privrede je definisana zakonima o agencijama za zaštitu ljudi i imovine iz 2002. godine.¹² Zakon o agencijama za zaštitu ljudi i imovine u FBiH je posljednji put izmjenjen 2008. godine i nosi novi naziv koji glasi Zakon o agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine.¹³ Drugi pravni akti relevantni za privatnu sigurnost su zakoni o oružju, zakoni o privrednim društvima, zakoni o zaštiti od požara.

Koncepcijski i sadržajno, zakoni o privatnoj sigurnosti predstavljaju posebne zakone na nivou entiteta i Distrikta Brčko, kojim se propisuju uslovi i način obavljanja djelatnosti zaštite, nosioci te djelatnosti, odnosno uslovi koje moraju ispunjavati lica koja neposredno vrše poslove zaštite, njihova ovlaštenja i dužnosti u obavljanju poslova, nošenje uniforme, upotreba vatrenog oružja i sile, organizovanje unutrašnje službe zaštite, rad privatnog detektiva i dr.

1.3.1 Uvjeti osnivanja privatnih sigurnosnih kompanija

Prema važećim zakonima o postupku osnivanja privatnih sigurnosnih kompanija, postoje različiti uslovi za osnivanje isti, a i sami redosljed osnivanja je drugačiji. Ovo je posebno istaknuto od strane vlasnika privatnih sigurnosnih kompanija na radnom sastanku u Mostaru. Koje su razlike i sa kojim problemima se susreću osnivači ovih kompanija?

U Federaciji BiH, na osnovu člana 9. Zakona o agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine, osnivač je dužan pribaviti odobrenje za rad od nadležnog kantonalnog organa unutrašnjih poslova, a nakon toga nadležnom sudu podnijeti zahtjev za upis kompanije u sudski registar. Republika Srpska i Distrikt Brčko imaju nešto drugačiji redosljed. Tako kod njih se kompanija prvo upisuje u sudski registar kod suda, a onda slijedi traženje odobrenja kod policijskih organa kako bi kompanija mogla da počne sa radom. Ono što je zajedničko za tri

¹² Tri zakona koja regulišu rad privatnih sigurnosnih kompanija u BiH su: Zakon o agencijama za zaštitu ljudi i imovine u FBiH (Službene novine FBiH br. 50. 14. oktobar 2002.); Zakon o zaštiti ljudi i imovine i djelatnosti privatnog detektiva u RS (Službene novine Republike Srpske br. 50/2002.); i Zakon o agencijama za osiguranje lica i imovine i privatnoj detektivskoj djelatnosti Distrikta Brčko, donesen 14. jula 2004. godine.

¹³ Više o zakonu vidi: Službene novine Federacije BiH, broj 78/08).

zakona koja regulišu privatnu sigurnost jeste da odobrenje za rad kompanija izdaju policijski i organi (u Federaciji BiH to su kantonalni organi unutrašnjih poslova, u Republici Srpskoj Centri javne bezbjednosti, a u Distriktu Brčko, Policija Brčko Distrikta).

Kriterijumi obuhvataju ispitivanje prošlosti vlasnika, kao i radnika kompanije. Članovi 12., 11. i 7. važećih zakona, koji se odnose na vlasnike, definišu da vlasnik kompanija ne smije biti osuđivan za krivična djela, odnosno da se protiv njega ne vodi krivični postupak, da nije kažnjavao za prekršaje javnog reda i mira, da ima zdravstvenu sposobnost i dr. Osim toga, vlasnik ne može biti lice koje je COMSFOR smjenio iz vojne službe u skladu sa „Uputstvom stranama“. Također, ne može dobiti licencu vlasnik koji svojim dosadašnjim ponašanjem ukazuje na nepouzdanost za obavljanje tih poslova, a posebno oni koji češće i prekomjerno uživaju alkohol, iskazuju strast za kockanjem ili rasipništvom i imaju sklonost nasilju u porodici. Vlasnik mora biti stariji od 18 godina.

Ono što dodatno stvara nejasnoće, kako za kompanije, tako i za inspektora koji su nadležni za kontrolu PSC, jeste sama teritorijalna registracija PSC i njihovih podružnica. Ako uzmemo Zakon o agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine FBiH, prema članu 9. vidjet ćemo da se upis agencije u sudski registar obavlja kod nadležnog suda prema sjedištu agencije. Isto tako agencija koja obavlja poslove zaštite izvan mjesta sjedišta agencije na području Federacije BiH može osnovati podružnicu. Podružnica ima svojstvo pravnog lica i dužna je pribaviti odobrenje za rad kod kantonalnih organa unutrašnjih poslova prema mjestu sjedišta podružnice upisane u sudski registar. Osim toga ona je dužna da obezbijedi najmanje pet certifikovanih lica za fizičku i tehničku zaštitu, kao i odgovarajuća tehnička sredstva i opremu za obavljanje poslova fizičke i tehničke zaštite.

Šta to znači u praksi?

Ukoliko osnujete PSC na području Kantona Sarajevo, to ne znači da ste automatski dobili odobrenje da radite na području cijele Federacije BiH. Isti slučaj je i u Republici Srpskoj, s tim da ova nadležnost ne izlazi van okvira Centra javne bezbjednosti (CJB) u kojem ste registrovani. Za dodatnu aktivnost pružanja usluga zaštite van Kantona Sarajeva, i CJB potrebno je osnovati podružnicu ili novu kompaniju koja će poslovati na datom području.

Ovakvu zakonsku odredbu Nikola Bender, direktor Puma Security iz Mostara, smatra nerazumjevanjem ekonomskog poslovanja ovog sektora. „To dovodi do dupliciranja trošenja novca za opremu i druga tehnička sredstva, što male kompanije dovodi u neravnomjieran položaj u odnosu na velike kompanije. Da bih osnavao kompaniju u Ljubuškom, tj. drugom kantonu, treba da imam svu tehničku opremu, ljudstvo, i prevozna sredstva kao da osnivam novu kompaniju, iako obim poslova to ne traži. Mislim da će to mnoge kompanije odvesti u bankrot. Naravno, rješenje je da zakonodavac smanji ove kriterije za osnivanje podružnica na prihvatljiv nivo“.¹⁴

Malić Agić, rukovodilac sektora sigurnosti u Javnom preduzeću „Elektroprivreda BiH“, je još rigorozniji po ovom pitanju. On smatra da, ako je Elektroprivreda jedan pravni subjekt na nivou cijele FBiH, zašto bi se onda moralo tražiti osnivanje novih pravnih subjekata u svim svojim podružnicama. „Dovoljno je da registrujem unutrašnju službu zaštite po sjedištu društva, a naravno da se u svim drugim podružnicama zna ko je odgovorna osoba i da se obezbjede potrebni ljudski i tehnički resursi, kaže Agić“. Naravno da ovakav sistem ne bi umanjio sigurnost tih objekata, smatra on.

Ovakvo mišljenje dijeli i inspektor Federalnog MUP-a, Malik Krivić, koji ističe da „ako ste registrovali sjedište PSC u Sarajevu, vi onda imate pravo da djelujete na području cijele Federacije BiH, i nema razloga da upisujete svoje podružnice kao nove subjekte, osim da ispunite potrebne zakonske obaveze u vezi tehnike i ljudstva“.¹⁵

Apsolutno suprotan stav, sa gore iznesenim stavovima ima Draženko Miletić, gdje po njegovom sudu svaka PSC, kao i unutrašnja služba zaštite, koja ima svoju podružnicu na prostoru HNK-a, a sjedište van tog kantona mora biti upisana u sudski registar HNK-a, kao novi pravni subjekat. „Ja smatram da zakon nalaže da se podružnice moraju registrovati u sudu, i tako postupam. Nijedna agencija neće dobiti odobrenje za rad svoje podružnice, sve dok

¹⁴ Nikola Bender, direktor Puma Security, Okrugli sto: Uređenje sektora rada Agencija za zaštitu lica i imovine u BiH, putem samoregulacije, Mostar 24. juni 2009. godine.

¹⁵ Drugi okrugli sto: Uređenje sektora rada Agencija za zaštitu lica i imovine u BiH, putem samoregulacije, Mostar 02. juli 2009. godine.

ne donese dokaz o upisu u sudski registar. To je naša nadležnost i mi ćemo tako postupati i u budućnosti¹⁶.

Nakon ovako različitih stavova, željeli smo da utvrdimo kakvo je stvarno stanje po pitanju registracija podružnica PSC, koje djeluju van kantona u kojem imaju registrovano sjedište. U tu svrhu smo analizirali dobijene povratne informacije od strane sudova nadležnih za registraciju, kao i informacije organa unutrašnjih poslova koji su nadležni za davanje odobrenja za rad. U nastavku ćemo iznijeti primjere odnosa upisa u sudski registar PSC i odobrenja organa policije za neke kantone i područja u RS.

Prvi kanton koji smo analizirali je Posavski Kanton, sa sjedištem u Orašju. Prema dostavljenim informacijama od strane Općinskog suda u Orašju,¹⁷ kod njih je od 2002. godine do danas registrovana jedna PSC („L&T Sigurnost“), i nije bilo slučajeva registracije podružnica neke PSC van ovog kantona. U dopisu Ministarstva unutrašnjih poslova Posavskog kantona, vidljivo je da je odobrenje za rad dobila privatna sigurnosna kompanija L&T Sigurnost iz Orašja, ali isto tako ovo ministarstvo je dalo odobrenje za rad još dvijema podružnicama i to Sector Security- Banja Luka i Lugonjić M. R., iz Brčkog. Očito je da ove dvije kompanije rade na području Posavskog kantona a da nisu upisane u sudski registar.

Ministarstvu unutrašnjih poslova Unsko-Sanskog Kantona izdalo je šest odobrenje za rad PSC¹⁸ (Bodyguard-Fileković, Bakrač-Security, DSO-Security, SZT, Security S.T.A.R.S., i Čova Security), dok je pet privatnih sigurnosnih kompanija upisano u sudski registar. Bakrač Security nije na listi PSC kompanija koje su upisane u sudski registar kod Općinskog suda u Bihaću.¹⁹ Treba istaći, također da na području USK-a djeluju i druge kompanije koje nisu evidentirane ni u MUP-u ni u sudu, što može upućivati na neadekvatan rad policijskih organa u kontroli ovog sektora. Odnosno neke kompanije rade na ovom području bez odobrenja kantonalnog MUP-a, a zakon jasno kaže da kompanija u koliko želi da počne sa svojim radom mora imati odobrenje MUP-a.

¹⁶ Dražen Miletić, inspektor u MUP-u HNK-a.

¹⁷ Prepiska sa Općinskim sudom u Orašju broj:025-0-RegZ-09-000 081; od 01.04.2009. godine

¹⁸ Dopis MUP-a USK-a broj:05-2/01-04-286/09; od 21.04.2009. godine.

¹⁹ Prepiska sa Općinskim sudom u Bihaću broj:017-0-SU-09-000 270; od 16.04.2009. godine

Dosta slična situacija po pitanju odnosa registracije i dobivanja odobrenja za rad je i u ostalim kantonima, osim u Zapadnohercegovačkom kantonu i Hercegovačko-Neretvanskom kantonu. U ova dva kantona broj upisanih agencija u sudskom registru odgovara broju izdatih odobrenja od strane Ministarstva unutrašnjih poslova. Tako je na području HNK-a izdato 8 odobrenja za rad PSC i tri odobrenja za rad unutrašnjih službi zaštite, dok je MUP Zapadnohercegovačkog kantona izdao tri odobrenja za rad PSC.

Isto tako treba istaći da u Republici Srpskoj postoje odstupanja u broju registrovanih PSC u sudu i broju izdatih odobrenja za rad od strane Centara javne bezbjednosti. Tako su u registru kod Osnovnog suda u Trebinju, upisane dvije privatne sigurnosne kompanije (Sector Security, Banja Luka, poslovna jedinica Trebinje i Gama Sigurnost, poslovna jedinica Trebinje),²⁰ dok je Centar javne bezbjednosti izdao četiri odobrenja za rad sljedećim privatnim sigurnosnim kompanijama: Sector Security, Gama Sigurnost, Wolf Company i Centurion.²¹ Prema tome, Wolf Company iz Rogatice i Centurion iz Bjeljine djeluju na ovom području a da nisu upisani u registru kod Osnovnog suda u Trebinju.

1.3.2 Poslovi koje mogu obavljati privatne sigurnosne kompanije

Poslovi koje mogu obavljati privatne sigurnosne kompanije su različito definisani u dva bosanskohercegovačka entiteta i Distriktu Brčko. Ove razlike već su vidljive u samim nazivima zakona koji regulišu ovu oblast. Tako u Federaciji BiH, Zakon o agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine, član 2. govori da poslovi zaštite ljudi i imovine privrednih društava, ustanova i drugih pravnih lica obavljaju privatne sigurnosne kompanije ili organizirane unutrašnje službe zaštite u pravnom licu u skladu sa navedenim Zakonom. Agencije ne mogu obavljati poslove zaštite ljudi i imovine iz nadležnosti organa javnog reda i mira, kao i za Oružane snage BiH i organe uprave koje obavljaju poslove iz svoje nadležnosti. Mada postoje oprečna mišljenja, kako kod građana, tako i kod pojedinih struktura u vlasti o PSC, zakonodavac je u novom Zakonu iz 2008. godine na nivou Federacije BiH, proširio dijapazon potencijalnih komitenata agencija, jer je odredbama Člana 2. Stav 3. Zakona

²⁰ Prepiska sa Osnovnim sudom Trebinje, broj: 095-0-Su-09-000 160; od 23.06.2009. godine

²¹ Dopis MUP-a RS, Centar javne bezbjednosti Trebinje broj:12-04/2-29-14/09; od 19.05.2009. godine

omogućio obavljanje poslova fizičke i tehničke zaštite objekata koje koriste organi uprave na nivou Federacije, kantona, grada i općine, ukoliko to nije regulisano drugačije posebnim propisom, kao i zaštitu objekata koje koriste političke stranke. Na ovaj način usaglašene su odredbe zakona sa evropskim standardima koje su bile ocjenjene kao diskriminatorske u prethodnom zakonu. Ovakvu zakonsku odredbu podržavaju direktori PSC, sa kojima smo imali razgovore a u njoj vide mogućnost za nove poslove. „To će biti još jedna prilika da, na osnovu profesionalnosti koju smo do sada izgradili, proširimo svoje kapacitete i omogućimo bolji nivo sigurnosti u organima uprave, i na taj način osiguramo otvaranje novih radnih mjesta“.²²

Ovakav potez zakonodavca, tjera nas da izvedemo zaključak o jačanju povjerenja u rad PSC, a na tu činjenicu su ponosni, kako vlasnici i uposlenici agencija²³, tako i oni koji su na bilo koji način neposredno povezani sa njihovim radom.

Poslovi koji se odnose na poslove zaštite ljudi i imovine, su poslovi fizičke i tehničke zaštite.

Zakon o agencijama za obezbjeđenje lica i imovine i privatnoj detektivskoj djelatnosti, u Republici Srpskoj i Distriktu Brčko, skoro identično određuje djelatnosti obezbjeđenja lica i imovine. To se da primjetiti i u nazivu Zakona. Tako ovi zakoni definišu djelatnosti obezbjeđenja lica i imovine posredstvom fizičke i tehničke zaštite, kao i poslove detektivske djelatnosti, odnosno prava i obaveze privatnih detektiva.

Kod same djelatnosti koje reguliše Zakon vidimo razlike u Republici Srpskoj i Distriktu Brčko, sa jedne strane i Federaciji BiH sa druge strane. Republika Srpska i DB, u svojim zakonima nemaju djelatnost unutrašnjih službi zaštite, dok Federacija BiH nema djelatnost privatnog detektiva. Bilo bi od velike važnosti kako za PSC, tako i za zakonodavce da imaju sluha i usklade ove razlike kako bi ova djelatost bila definisana na istovjetan način u cijeloj Bosni i Hercegovini. Analizom privatne sigurnosti zemalja Europske unije, nismo naišli na ovakav primjer organizovanja privatne sigurnosti. Naravno, to ne znači da on nije funkcionalan, i

²² Intervju: Mirsad Ćatić, vlasnik AWG Grupe. 14.07.2009. Sjedište AWG- Sarajevo.

²³ „Opredjeljenje zakonodavca da proširi dijapazon potencijalnih klijenata, na organe uprave na nivou Federacije BiH, za nas predstavlja dobar signal, da smo kao PSC dobro radili i da smo dobili povjerenje od strane zakonodavca. Zbog toga smo sretni i ponosni na svoj rad“- Intervju sa: Antonio Bošnjak, izvršni direktor Redarstvenika iz Mostara, Mostar 25.06.2009. godine

nemamo namjeru da kritikujemo sadašnje zakonsko uređenje, ali ono što bi doprinijelo boljem imidžu ovog sektora, kako u regionu tako i u svijetu, jeste usklađivanje normativno pravne prakse privatne sigurnosti u postojećim zakonima. To znači da ista pravila i standardi iz oblasti privatne sigurnosti vrijede na cijelom teritoriju BiH.

Još jedna neusklađenost između spomenutih zakona odnosi se na obavljanje poslova obezbjeđenja za organe vlasti. Kao što smo rekli Zakon o agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine FBiH dozvoljava ove poslove, dok Zakon u RS i Distriktu Brčko to isključivo zabranjuje.²⁴ Ovim ograničenjem PSC u RS i DB su stavljene u neravnotežan položaj sa PSC iz Federacije BiH, po pitanju subjekata kojima mogu pružati svoje usluge, što je u potpunosti u suprotnosti za pravilima jedinstvenog tržišta Bosne i Hercegovine.

Ono što ova dva Zakona ne zabranjuju, a što je prepoznato i u novom zakonu Federacije BiH, jeste obavljanje poslova za političke partije, odnosno obezbjeđenje njihovih objekata i prostorija. „To je bila praksa i prije, i nadam se da će ostati i u budućnosti. Isto tako mi pružamo usluge i za potrebe nekih agencija, čiji je vlasnik Vlada RS, (npr. Arhiv Republike Srpske, Kancelarija za nestala lica RS, Institut za zaštitu zdravlja RS, itd), kao i za potrebe Grada Banja Luka i u tom ne vidimo ništa sporno, ističe Dragan Talić, direktor Sector Security, iz Banja Luke.²⁵ Međutim, da li je ovakvo djelovanje Sector Securitya u suprotnosti sa članom 3. postojećeg Zakona, ostaje da presude inspektori koji su nadležni za nadzor rada PSC. Mi smatramo da jeste i ono što bi PSC u Republici Srpskoj trebale uraditi, jeste da kod zakonodavca pokrenu raspravu o izmjeni ove odredbe kako ne bi u budućnosti kršili istu.

---

²⁴ Preduzećima i detektivskim agencijama, koja imaju odobrenja za obavljanje poslova, obezbjeđenja lica i imovine, odnosno detektivskih poslova, **zabranjeno je** obavljanje tih poslova za organe, državne vlasti i predstavničke, odnosno izvršne organe opština, gradova i Republike Srpske., Član 3. Zakona o agencijama za obezbjeđenje lica i imovine i privatnoj detektivskoj djelatnosti. Agencijama za obezbjeđenje lica i imovine, odnosno detektivskim agencijama **zabranjeno je** obavljanje tih poslova za organe vlasti Brčko Distrikta BiH i predstavnike tih organa., Član 3., Zakona o agencijama za obezbjeđenje lica i imovine i privatnoj detektivskoj djelatnosti, Brčko Distrikta.

²⁵ Intervju: Dragan Talić, generalni direktor Sector Security, Banja Luka 24.04.2009. godine.

1.3.3 Ovlaštenje za upotrebu vatrenog oružja

Možemo slobodno reći da ovo ovlaštenje u vršenju poslova čuvara privatnih sigurnosnih kompanija predstavlja jedno od najznačajnijih, ali i najsloženijih prava, i zbog toga smo upravo to izdvojili za analizu. Vatreno oružje kao krajnje sredstvo, može primjeniti čuvar u slučajevima kada su sva ostala blaža sredstva nedovoljna za odbijanje napada na zaštićene vrijednosti. Isto tko postoje određeni uslovi koji moraju biti ispunjeni, da bi pripadnik PSC mogao upotrijebiti vatreno oružje. Kao prvo, upotreba vatrenog oružja mora biti neophodna, drugo, napad mora biti istovremen, neposredan i protivpravan, i treći uslov je činjenica da se spomenuti napad nije mogao odbiti upotrebom fizičke snage. Ono što ne treba zaboraviti jeste, da je čuvar PSC, prije upotrebe vatrenog oružja, dužan upozoriti lice protiv koga namjerava upotrijebiti vatreno oružje.

Sva tri postojeća zakonska rješenja u BiH poznaju ovo ovlaštenje i detaljno ga razrađuju. U skladu sa ovim potrebama privatne sigurnosne kompanije mogu posjedovati vatreno oružje za najviše jednu polovinu svojih zaposlenih (FBiH i RS), i najviše jednu trećinu svojih zaposlenih u Distriktu Brčko, koje će čuvari nositi za samoodbranu. U smislu postojećih entitetskih zakona, vatrenim oružjem kratke cijevi smatra se vatreno oružje koje ima cijev čija dužina ne prelazi 20 cm, a cijela dužina oružja ne prelazi 30 cm, koje se automatski puni svaki put kad se isпали metak i koje može ispaliti samo jedan metak jednim pritiskom na obarač. Kalibar vatrenog oružja može biti najviše do 9mm, i oružje ne smije imati prigušivač. Distrikt Brčko za potrebe PSC, dozvoljava nabavku poluautomatskog vatrenog oružja kratke cijevi, koje se iznova puni svaki put kada se metak isпали, a može ispaliti samo jedan metak pri jednom povlačenju okidača i čija cijev ne prelazi dužinu od 30 cm, odnosno čija ukupna dužina ne prelazi 60 cm.²⁶ Vidimo da i u ovom dijelu postoje razlike, između entiteta i DB, kada je u pitanju nabavka oružja za potrebe PSC. Međutim, ne treba zaboraviti činjenicu da su ove razlike donedavno postojale i u entitetima. Tako je i u FBiH bilo dozvoljeno PSC nabavka oružja kratke cijevi za najviše jednu petinu svog osoblja. Ovo je uveliko otežavalo posao PSC i doprinosilo povećanju napada na transport novca. Sa pokrenutom inicijativom od strane PSC i dobrom voljom zakonodavca, Federalnog MUP-a ovaj problem je otklonjen donošenjem novog

---

²⁶ Zakon o agencijama za obezbjeđenje lica i imovine i privatnoj detektivskoj djelatnosti Brčko Distrikta, Član 17.

izmjenjenog zakona 2008. godine. Članom 24. Zakona o agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine²⁷ PSC u Federaciji BiH dovedene su u isti položaj kao i PSC u Republici Srpskoj kada je u pitanju nabavljanje oružja za njihove potrebe. Ovog puta zakonodavac je otišao i korak dalje, te PSC u Federaciji BiH omogućio nabavljanje jednog poluautomatskog oružja duge cijevi (sačmarica, pumparica), za svako blindirano vozilo kojim se vrši usluga prijevoza novca. Prema riječima Medine Kočan, pomoćnice ministra FMUP-a, „na ovakav potez zakonodavac se opredijelio u cilju poboljšanja sigurnosti transporta novca i smanjenja broja pljački samog transporta“.²⁸ Da li će ova promjena uroditi plodom ostaje da se vidi.

Ono što još treba istaći a tiče se nabavljanja oružja i municije od strane privatne sigurnosne kompanije, jeste da se to radi u skladu sa važećim zakonima koji regulišu nabavljanje oružja i municije, uz pribavljanje odobrenja kantonalnih MUP-ova i CJB-a. Treba istaći, da su poslovi vezani za nabavljanje, držanje i nošenje oružja i municije trenutno na nivou Kantona (10 različitih zakona), na nivou RS²⁹ i DB. Teoretski, postoji mogućnost da PSC iz npr. Bihaća, nabavlja oružje prilažući različite dokaze od PSC iz Zenice, ili Mostara.³⁰ Ovakvo stanje zabrinjava i opterećuje PSC, te vlasnici PSC izražavaju neophodnost donošenja jednog okvirnog zakona koji će na isti način definisati nabavljanje, držanje i nošenje oružja i municije.

Postojeće gore navedeno ograničenje za PSC, a koje se tiče nabavljanja vatrenog oružja za najviše jednu polovinu zaposlenih koji vrše poslove fizičke zaštite, je standard utvrđen relevantnim međunarodnim dokumentima i preuzetim obavezama naše države. U tom smislu, Konvencija Ujedinjenih Nacija protiv prekograničnog organizovanog kriminala, i Akcioni program UN-a za sprječavanje, borbu protiv i iskorijenjivnje ilegalne trgovine lakim i malim naoružanjem, koji proističe iz nje, utvrđena je kao preporuka, obaveza države da kroz nacionalne zakone, propise i procedure utiču na sprječavanje, borbu protiv i iskorijenjivanje

²⁷ Službene novine Federacije BiH, broj 78/08.

²⁸ Okrugli sto: Uređenje sektora rada Agencija za zaštitu lica i imovine u BiH, Mostar 02. juli. 2009. godine

²⁹ Zakon o oružju i municiji RS (Službeni glasnik RS br. 01-1277/07 i 24/09), Član 1. Zakonom o oružju i municiji uređuje se postupak za nabavku, držanje i nošenje oružja i municije, izdavanje oružanog lista, dozvole za nošenje oružja i odobrenje za držanje oružja, oduzimanje oružja i municije, oružnog lista, dozvole za nošenje oružja, odobrenja za držanje oružja i municije, promet i prevoz oružja i municije, popravljavanje i prepravljavanje oružja, evidencije koje su dužna da vode javna i druga prduzeća i druga pravna lica.

³⁰ Ako PSC osnuje svoju podružnicu van drugog kantona, ona kada traži dozvolu za oružje priloži već postojeće oružje u drugom kantonu ili pak i dozvole i tako ispuni zakonsku obavezu posjedovanja oružja. Ovo se dešava jer nema jedinstvenog registra oružja.

ilegalne trgovine lakim i malim oružjem u svim njegovim vidovima. U tom smislu je i u Regionalnom pravilniku o mikro razoružanju za Jugoistočnu Europu (RMDS) utvrđeno da ručno oružje, lako naoružanje i municija mogu da predstavljaju veliku opasnost kako vladama, tako i međunarodnim i regionalnim naporima u izgradnji mira, pri čemu je najefektivniji način njihovog praćenja kroz intervencije i programe za mikro razoružanje i kontrolu malog oružja i lakog naoružanja (SALW-a). Konačno zakoni o oružju su zabranili nošenja oružja na javnom mjestu.

1.3.4 Nova zakonska uređenja u Federaciji BiH

U ovom dijelu ćemo izložiti određene intervencije koje je zakonodavac vršio, a nismo ih spomenuli u prethodnim djelovima zakonske analize. Treba istaći da je ekspertna komisija Ministarstva unutrašnjih poslova FBiH duže vrijeme pripremala tekst novog zakona. Tako je novi Zakon o agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine, ugledao svjetlo dana 10.12.2008. godine kada je i zvanično objavljen u Službenim novinama FBiH broj 78/2008., a do tada važeći Zakon o agencijama za zaštitu ljudi i imovine (Sl. Novine FBiH broj 50/2002.), prestao je da važi.³¹

U samom nazivu zakona vidimo razlike. Tako je u novi naziv Zakona unijeta sintagma „i unutrašnjim službama,“ što je dodatno pojasnilo do tada nejasnu situaciju mnogim pravnim licima da su i ona dužna uskladiti svoju službu sigurnosti sa novim Zakonom, ma kako oni nazivali tu službu.

Isto tako zakonodavac je razriješio i dosadašnje nejasnoće kod pojedinih odredbi, a tiču se minimalnog broja ljudi za osnivanje PSC-a i unutrašnje službe zaštite, kao i broja ljudi ukoliko PSC želi obavljati poslove fizičke i tehničke zaštite. Novina o kojoj smo govorili ranije jeste da je novim zakonom definisana podružnica kao pravni subjekt, te samim tim i način i obaveza njenog osnivanja.

---

³¹ Više o ovim zakonskim novinama vidi časopis Zaštita: Muamer Bajraktarević.

Uzimajući u obzir vrlo skromnu obuku u pogledu korištenja vatrenog oružja, zakonodavac je Članom 25. propisao obavezu PSC da vrše periodičnu provjeru sposobnosti rukovanja oružjem i provjeru zdravstvene i psihofizičke sposobnosti svojih uposlenika, a na način koji će biti regulisan pravilnikom od strane ministra unutrašnjih poslova.

Sigurno jedan od faktora koji je doveo do ubrzanja usvajanja novog Zakona u FBiH, jeste i pokušaj rješavanje problema decertificiranih pripadnika policijskih snaga. Tako je ovaj Zakon omogućio istima da nakon stjecanja certifikata mogu aplicirati za obavljanje poslova zaštite ljudi i imovine. Također, novina u Zakonu je da su lica koja su najmanje tri godine provela vršeći dužnost policijskog službenika, sudskog, zatvorskog ili vojnog policajca, oslobođena pohađanja obuke za dobijanje certifikata.

Član 4. stav 3. Zakona definiše tehničku zaštitu, kao zaštitu ljudi i imovine tehničkim sredstvima i opremom namjenjenim za te potrebe, osim sistema vatrodjave. Ovakvom definicijom, otkolonjeni su raniji nedostaci gdje je ova oblast bila gotovo nedefinisana i ostavljala je prostora za zloupotrebu po pitanju izvođenja spomenutih poslova.

Još jedna veoma značajna novina nalazi se u Članu 37. Zakona, a odnosi se na davanje saglasnosti za procjenu ugroženosti i elaborat zaštite kod pojedinih subjekata, a koji se izdaje od strane FMUP-a i kantonalnih ministarstava unutrašnjih poslova. Nadalje, važna novina za privredne subjekte je materija od Člana 38. do 47. Zakona, koji na precizan i jasan način uređuje oblast organiziranja i načina obavljanja poslova unutrašnjih službi zaštite.

Pri definisanju Glave IX, zakonodavac je poboljšao odredbe koje predstavljaju problem u radu PSC-a u FBiH, a to je nepostojanje komore. Tako se u Glavi IX, od Člana 50.-53. Zakona, jasno upućuje na mogućnost osnivanja Komore kao strukovnog udruženja, te se definira i pojam statuta i kodeksa, kao akta kojim se poboljšava rad njenih članova (PSC i službe unutrašnje zaštite), utvrđuju pravila ponašanja, profesionalan etika i mjere za njihovo implementiranje.

Ovo su najznačajnije novine u pravnom uređenju oblasti privatne sigurnosti u Federaciji BiH, pored njih, naravno imamo i niz manjih „kozmetičkih“ promjena kao što su: obavezno isticanje službene iskaznice na vidno mjesto prilikom obavljanja poslova zaštite ljudi i imovine, obaveza agencije da izvještavaju nadležni organ o prekinutim ugovorima o pružanju usluga klijentima, vođenje evidencije o objektima koji se štite fizičkom zaštitom i dr.

► **PREPORUKE ZA ZAKONODAVCA**

- *Neophodno je harmonizirati postojeća tri zakonska rješenja koja regulišu rad privatnih sigurnosnih kompanija i donijeti okvirni zakon u BiH kojim bi sveobuhvatno, sadržajno i precizno bila uređena privatna sigurnost;*
- *Otkloniti praznine i protivriječnosti zakona ne samo u pogledu tumačenja, već i u pogledu primjene;*
- *Neophodno je da zakonodavac da svoje pravno tumačenje po pitanju osnivanja PSC, odnosno da li svaka PSC treba da se registruje u svakom kantonu kao pravno lice i da traži odobrenje za rad od kantonalnog MUP-a;*
- *Što hitnije donijeti još dva podzakonska akta u Federaciji BiH;*
- *Napraviti pravno tumačenje zakona i podzakonskih akata u ovoj oblasti;*
- *Upoznati predstavnike zakonodavne vlasti, posebno članove Odbora za odbranu i sigurnost, sa svim specifičnostima i obimom privatne sigurnosti, te ih na taj način podstaći raspravu u parlamentima o ovoj problematici;*
- *Uspostaviti centralni registar privatne sigurnosti.*

1.4 STANJE I OBIM PRIVATNE SIGURNOSTI U BIH

Ne može se reći da poslovanje privatnih sigurnosnih kompanija u Bosni i Hercegovini nije zakonski regulisano, ali možemo reći da do sada ne postoji jedan jedinstveni registar stanja i obima privatnih sigurnosnih kompanija. Kada kažemo stanja i obima, prije svega podrazumijevamo broj PSC, broj osoblja koje je osposobljeno da radi i koje trenutno radi u privatnim sigurnosnim kompanijama, kao i količini oružja koje cirkuliše među njima. Dosadašnje procjene su također različite, kreću se od CoESS procjene da u BiH djeluje 41 privatna sigurnosna kompanija sa 2000 uposlenih,³² do procjene Centra za sigurnosne studije da u BiH djeluje oko 70 privatnih sigurnosnih kompanija sa oko 3500 uposlenih.³³ Također, treba istaći da je Ministarstvo sigurnosti prikupljalo informacije u vezi stanja PSC u BiH, kako bi dalo odgovor na poslaničko pitanje.³⁴ Međutim, ove informacije se odnose samo na privatne sigurnosne agencije, dok su izostavljene informacije o broju unutrašnjih službi zaštite, privatnim detektivima, koje zakon isto tretira kao i privatne sigurnosne kompanije.

Svi intervjuisani u okviru empirijskog djela za potrebe ovog istraživanja slažu se da je jako neophodno napraviti analizu stanja privatne sigurnosti. Sadašnje stanje, lutanja i nepoznavanja stanja privatne sigurnosti nastalo je zbog toga što zakonodavac nije prepoznao važnost centralnog registra kojem bi nadležni organi kod koji se vode registracije PSC bili dužni blagovremeno dostavljati informacije o registraciji PSC. Činjenica je da bi ovakav registar doprinjeo većem povjerenju u rad PSC a i samom stepenu sigurnosti.

Ovakva okolnost stanja privatne sigurnosti, kao i sve češća medijska pisanja o zloupotrebi PSC, tajnom noružavanju, vršenju usluga od strane PSC za određene političke elite, navela nas je da se prihvatimo nimalo lakog posla i istražimo stvarno stanje privatne sigurnosti. U nastavku su prezentirani rezultati ovog istraživačkog izazova.

³² Vidi: <http://www.coess.org/stats.htm>

³³ CSS je 2008 godine na osnovu svoje evidencije procjenio da je ovakvo stanje privatne sigurnosti u BiH. Procjena je bazirana na dnevnoj štampi i informativnim razgovorima sa predstavnicima PSC.

³⁴ Adem Huskić, poslanik u Predstavničkom domu Parlamentarne Skupštine BiH, na 52. sjednici Predstavničkog doma, održanoj 29. aprila 2009. godine postavio je slijedeće poslaničko pitanje: Koliko u BiH ima zaštitarskih agencija, ko su im vlasnici i koliko imaju uposlenih i koliko i kakvog naoružanja imaju?

1.4.1 Obim privatnih sigurnosnih kompanija u Bosni i Hercegovini

Privatizaciji sigurnosnog sektora u Bosni i Hercegovini posvećeno je vrlo malo pažnje. Pored SEESAC istraživanja kojim je analizirano stanje privatnog sigurnosnog sektora u jugoistočnoj Europi, ovo je prvo domaće istraživanje. Ovim istraživanjem, nastojali smo da dođemo do tačnih pokazatelja brojnosti i obima PSC, kao i da ovaj sektor analiziramo sa više strana.

Radi boljeg razumjevanja brojnosti i veličine privatne sigurnosti, želimo istaći da ćemo u nastavku iznijeti rezultate brojnosti privatnih sigurnosnih kompanija, ljudstvu koje je obučeno da radi za PSC, kao i oružju koje cirkulira u privatnim sigurnosnim kompanijama. Isto tako želimo naglasiti, da kada govorimo o privatnim sigurnosnim kompanijama, mislimo na agencije za zaštitu ljudi i imovine, unutrašnje službe zaštite u Federaciji BiH i privatnim detektivima u Republici Srpskoj. Svi spomenuti subjekti su počeli sa radom 2002. godine i zakonski su tretirani na isti način.

Kako bismo istražili brojnost i obim privatnih sigurnosnih kompanija, analizirali smo statističke podatke, dobijene od strane kantonalnih ministarstava unutrašnjih poslova FBiH, centara javne bezbjednosti RS-a, podatke dobijene od Policije Distrikta Brčko i podatke dobijene od nadležni sudova³⁵ za registraciju pravnih lica. Na osnovu analize zasnovane na ovim podacima, možemo reći da u Bosni i Hercegovini djeluje **169** privatnih sigurnosnih kompanija, koje za svoje potrebe upošljavaju **4207** osoba. Isto tako agencije raspolažu sa **1075** komada oružja, koje koriste čuvari u okviru obavljanja svojih poslova i zadataka. Treba napomenuti da su od 2002. godine pa do danas 1452 osobe, vratile svoju legitimaciju, što znači da su se ove osobe prekinule baviti poslovima zaštitara u PSC.

Upoređivanje statističkih podataka do kojih smo došli tokom istraživanja, a koji se odnose na teritorijalnu rasprostranjenost, broj naoružanja i broj certificiranih zaštitara, možemo reći da je

³⁵ U Republici Srpskoj to su Osnovni sudovi u Bijeljini, Banja Luci, Doboju, Trebinju i Istočnom Sarajevu, dok su u Federaciji BiH to općinski sudovi sjedišta kantona.

privatna sigurnosna kompanija Alarm West,³⁶ na vodećem mjestu, slijede je Sector Security, Ipon Security, Top Guard, Redarstvenik, BH Sigurnost itd.

Broj stanovnika u Bosni i Hercegovini se procjenjuje na 3.842,265 miliona.³⁷ Ova statistika upućuje nas da na otprilike 1,000 građana dolazi jedan zaštitar. U nekim dijelovima zemlje ovaj odnos je drugačiji. Tako na području Distrikta Brčko BiH na 334 građana dolazi jedan zaštitar, a sličan omjer je i na području Kantona Sarajevo. U Republici Srpskoj taj omjer je dosta veći i na 1,724 građana dođe jedan zaštitar, dok je u Federaciji BiH odnos isti kao i na nivou BiH, odnosno na 1,000 građana dolazi 1 zaštitar. Prema nekim podacima, u državama Europske unije na 500 građana u prosjeku postoji jedan zaštitar.³⁸

PODRUČJE	BROJ PSC	BROJ ORUŽJA	IZDATE LEGITIMACIJE	VAŽEĆE LEGITIMACIJE
Federacija BiH	121	665	3594	3151
Republika Srpska	37	375	1031	843
Distrikt Brčko BiH	11	35	394	213
Tuzla				
UKUPNO BIH	169	1075	5019	4207

Tabela: Pregled stanja privatne sigurnosti u Bosni i Hercegovini

Kada je u pitanju odnos broja sektora javne sigurnosti i privatne sigurnosti, istraživanje pokazuje da su statistički pokazatelji na strani policije. Tako odnos između policije i zaštitara³⁹ u BiH je 4,5:1, u korist policijskih snaga.

³⁶ U vrijeme dok smo sprovodili istraživanje trajala je preregistracija Alarm Westa, tako da će on u budućnosti egzistirati kao Alarm West Group (AWG), na partnerskim osnovama a čine je: Alarm Wset, B.I.G.A., Gavran, Gama, Eagle, Securitas i AWG Banja Luka.

³⁷ Procjena Agencije za statistiku BiH od 30.06.2008. godine. <http://www.bhas.ba>

³⁸ Panoramic Overview of Security Industry in the 25 Member States of the European Union, CoESS/UNI – Europa, 2004

³⁹ U Južnoj Africi postoje 4 zaštitara na jednog policajca, što je ukupno oko 4.500 privatnih sigurnosnih kompanija sa pola miliona uposlenih; u Nikaragvi, PSC brojčano su se kretale od prve kompanije 1990-te godine, do 52 u 2001. godini; u Panami od 14 kompanija 1990-te do 108, 1999, godine, u Costa Rici od 28 1994-te do 754 kompanije 2001. godine. U Brazilu, prema podacima Federalne policije, postoji 1.120,842 privatna zaštitara, koji rade za 2,865 legalnih kompanija, sa otprilike 413,994 pištolja.

Genaralno posmatrajući trend razvoja privatne sigurnosti,⁴⁰ gdje je u nekim zemljama odnos broja zaštitara i policije isti ili pak ide u korist zaštitara, možemo reći da je za očekivati da će se ova grana i u budućnosti razvijati.

Kako bismo javnosti što bolje predstavili stanje i obim privatne sigurnosti BiH, ovaj sektor smo analizirali po entitetima i u Distriktu Brčko. Time smo dobili jasniju sliku odnosa ovog sektora među entitetima (broj PSC, broj oružja), i demistificirali česta medijska pisanja da se ovaj sektor naoružava, što je po istim omogućeno nepostojanjem kontrole u izdavanju broja odobrenja za posjedovanje oružja od strane PSC.

PRIVATNA SIGURNOST U BOSNI I HERCEGOVINI	
Broj privatnih sigurnosnih kompanija (PSC):	169
Broj certificiranog osoblja u PSC:	4207
Oružje za koje imaju dozvolu PSC:	1075
Odnos broja pripadnika PSC/broj stanovnika:	1:1000
Odnos broja pripadnika PSC i policije:	1:4,5
Profil zaštitara:	
Prosječna starost:	29 godina
Nosi uniformu i vatreno oružje:	DA
Prošao je obuku i posjeduje certifikat:	DA

⁴⁰ Ubrzani rast se očekuje u regionima u razvoju kao što su Azija, Latinska Amerika, Istočna Europa, Afrika i Bliski Istok. Smatra se da će Kina početkom ove decenije predvoditi tržišni rast od 20% na godišnjem nivou.

1.4.1.1 Brojnost i obim privatnih sigurnosnih kompanija u Federaciji BiH

Federacija Bosne i Hercegovine (FBiH) je jedan od dva entiteta Bosne i Hercegovine. Vašingtonskim sporazumom 18.03.1994, okončan je hrvatsko-bošnjački sukob i uspostavljena Federacija BiH Zakonom o federalnim jedinicama,⁴¹ Federacija Bosne i Hercegovine se sastoji od 10 kantona, a naziv i sjedišta kantona utvrđuju se Ustavom. Danas na području Federacije BiH živi oko 2.5 miliona stanovnika.⁴²

Pojava privatne sigurnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine vezuje se za 1996. godinu. Ova privredna grana se počela razvijati u zakonskim okvirima od 2002. godine, u cilju zaštite građana od bilo kog vida zloupotrebe. Privatne sigurnosne kompanije u ovom sektoru danas prvenstveno pružaju usluge zaštite imovine, transporta novca i dragocjenosti, obezbjeđivanja javnih skupova, kontrolu pristupa, instaliranja i održavanja alarmnih sistema.

Federacija Bosne i Hercegovine je područje na kojem radi najveći broj PSC, u BiH. Tako na ovom području površine od 26.110,5 km², djeluje 121 kompanija. Za potrebe čuvara, privatne sigurnosne kompanije u FBiH posjeduju 665 komada vatrenog oružja. Broj zaposlenih u ovom sektoru je 3151, dok je njih 1083 vratilo legitimaciju i ne bavi se više poslovima zaštitara. To znači da na 1000 građana u Federaciji BiH dolazi jedan zaštitar. Međutim, ovaj odnos varira zavisno od kantona. Tako je najveća koncentracija zaštitara prisutna u Kantonu Sarajevo gdje na 1000 građana dolaze tri zaštitara, zatim u Hercegovačko-Neretvanskom kantonu gdje je omjer 1000:2,80 i Tuzlanskom kantonu gdje na 1000 građana dolazi 1,5 zaštitar. U drugim kantonima ovaj omjer je ispod jednog zaštitara.

Gledajući odnos broja javne sigurnosti (policajaca) i privatne sigurnosti (zaštitara), možemo reći da je on u korist pripadnika javne sigurnosti i iznosi 3,6:1

⁴¹ Službene novine FBiH, br. 9/96

⁴² Broj stanovnika odnosi se na procjenu prisutnog stanovništva, stanje 30.06.2008. godine. Svi podaci vezani za statističke pokazatelje, preuzeti od Federalnog zavoda za statistiku, <http://www.fzs.ba/Podaci/Federacijaubrojkama2008.pdf>

Na osnovu analize⁴³ dobivenih podataka, možemo reći da je privatna sigurnosna kompanija Alarm West, kompanija koja je teritorijalno najviše zastupljena u Federaciji BiH, te upošljava najveći broj zaštitara i posjeduje najveću količinu oružja. Slijede je Ipon Security, Top Guard, Redarstvenik, BH Sigurnost itd.

PODRUČJE	BROJ PSC	BROJ ORUŽJA	IZDATE LEGITIMACIJE	VAŽEĆE LEGITIMACIJE
Unsko-sanski kanton, Bihać	8	41	297	170
Posavski kanton, Orašje	3	/	19	19
Tuzlanski kanton Tuzla	19	67	/	640
Srednjobosanski kanton, Travnik	8	27	124	86
Kanton 10 Livno	/	/	/	/
Herecegovačko-neretvanski kanton, Mostar	11	166	1073	653
Zeničko – dobojski kanton, Zenica	14	39	319	210
Bosanskopodrinjski kanton, Goražde	2	7	29	28
Zapadnohercegovački Kanton, Ljubuški	3	6	46	39
Sarajevski kanton, Sarajevo	53	312	1687	1306
UKUPNO	121	665	3594	3151

Tabela: Pregled stanja privatne sigurnosti u Federaciji BiH

Privatne sigurnosne kompanije su pogodnije od policije u vršenju svakodnevnih rutinskih poslova iz oblasti obezbjeđenja lica i imovine. Međutim, treba istaći činjenicu da spomenute poslove koje obavljaju PSC, logički se dopunjavaju sa poslovima policije, što omogućuje policiji da se bolje i kvalitetnije bavi svojim osnovnim poslovima.

⁴³ Analiza je urađena na osnovu broja registrovanih podružnica u BiH, broja oružja koje agencije posjeduju i broja certificiranih osoba za obavljanje poslova zaštitara.

1.4.1.1.1 Unsko - Sanski kanton

Unsko – Sanski kantona zauzima sjeverozapadni dio države **Bosne i Hercegovine** sa ukupnom površinom od 4.841 km² ili 8,2 % ukupne površine BiH. Na ovom kantonu živi oko 287.998 stanovnika. Sjedište kantona je u **Bihaću**.

Na ovom području djeluje 8 privatnih sigurnosnih kompanija. Treba istaći da se od ovih osam PSC, jedna kompanija isključivo bavi tehničkom zaštitom i to S.T.Z Bihać, čiji je osnivač Infokomerc d.o.o. Bihać. Dvije kompanije su organizirane kao unutrašnje službe zaštite u okviru privrednih društava a to su: Dom zdravlja Cazin i firma „Grupex“ Velika Kladuša.

U okviru privatnog sigurnosnog sektora, na ovom području zaposleno je 170 lica koja svoje poslove obavljaju kao čuvari u okviru spomenutih PSC, ali i onih kompanija koje imaju svoje podružnice na području USK-a, a nisu registrovani u sudskom registru i kod kantonalnog ministarstva unutrašnjih poslova. A u skladu sa Članom 24. stav 1. Zakona o agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine,⁴⁴ kantonalno ministarstvo unutrašnjih poslova, za potrebe rada privatnih sigurnosnih agencija, je izdalo 41 dozvolu za nabavljanje vatrenog oružja, kratke cijevi (9mm, 7,62 mm i 7,65mm).

Privatne sigurnosne kompanije na ovom području uglavnom pružaju zaštitu banaka, njihovih poslovnica (75%), industrijskih kompanija (7%), ostalih kompanija (10%), lokala i prostorija za zabavu (6%), stanova i kuća (0,90%)⁴⁵, itd. Treba istaći da u ovom trenutku tehničko i fizičko obezbjeđenje predstavljaju glavno usmjerenje privatne sigurnosti.

⁴⁴ Službene novine Federacije BiH, broj 78/08

⁴⁵ Intervju: Husein Karajić, direktor Čova Security, 23.04.09. Velika Kladuša.

Obzirom da u ovom sektoru radi veliki broj ljudi, nastojali smo doći do informacija da li je na području USK-a, bilo podsticaja od strane vlade kantona ovom sektoru. U našim razgovorima sa predstavnicima PSC, došli smo do informacija da nijedna kompanija nije primila nikakvu pomoć od strane vlade. Ono što je ohrabrujuće jeste činjenica da PSC imaju hijerarhijski nivo i obično se on kreće u okviru tri nivoa: upravni odbor, direktor i vlasnik.

U nastavku je tabela naziva kompanija i službi koje djeluju na USK-a, kao i broj oružja koje cirkulira u ovim kompanijama.

Red. Br.	Naziv PSC ili službe zaštite	Mjesto	
1.	Bodyguard – Fileković	Bihać	PSC
2.	Bakrač Security	Bihać	PSC
3.	DSO Security	Bihać	PSC
4.	Security S.T.A.R.S.	Bihać	PSC
5.	Čova Security	Velika Kladuša	PSC
6.	S.T.Z.	Bihać	PSC
7.	Dom zdravlja Cazin	Cazin	Služba zaštite
8.	Firma „Grupex“	Velika Kladuša	Služba zaštite

1.4.1.1.2 Posavski kanton

Posavski kanton sa svojom površinom od 324,6 km², se nalazi se na sjeveru Bosne i Hercegovine i sastoji se od dva teritorijalno odvojena džepa. Kanton čine tri općine: Odžak, Domaljevac-Šamac i Orašje.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku iz 2004., u Posavskom kantonu živi 40,513 stanovnika.

Kada je u pitanju privatna sigurnost u Posavskom kantonu ona je organizovana kroz rad tri privatne sigurnosne kompanije.⁴⁶ Tako na području ovog kantona postoji jedna registrovana PSC i dvije podružnice, čije je sjedište kompanije van ovog kantona. L.T. Sigurnost, Orašje je PSC koja ima svoje sjedište u Orašju. Ova kompanija zapošljava 5 zaštitara, a MUP-u Posavskog kantona podnesen je zahtjev za naoružanje koji je u postupku rješavanja.

Kao što smo već rekli MUP Posavskog kantona izdao je odobrenje za rad još dvjema podružnicama PSC i to: „Sector Security“, d.o.o. Banja Luka, u kojoj je zaposleno 6 zaštitara koji ne posjeduju nikakvo oružje, i „Lugonjić M.R.“ d.o.o. Brčko, u kojoj je zaposleno 8 zaštitara koji ne posjeduju oružje.

Na osnovu gore iznešenog, možemo reći da je Posavski kanton jedino područje koje nema naoružanja koje cirkulira u privatnim sigurnosnim kompanijama. Naravno, ova situacija će se vjerovatno vremenom promjeniti.

Isto tako na ovom području nema uspostavljenih unutrašnjih službi zaštite, već isključivo dijeluju spomenute tri PSC.

⁴⁶ Dopis MUP-a Posavskog kantona, broj: 02-1-04-176/09. od 09.07.2009. godine.

Tabela: PSC u Posavskom kantonu

Red. Br.	Naziv PSC ili službe zaštite	Mjesto	
1.	L.T. Sigurnost	Orašje	PSC
2.	Sector Security	Orašje- Banja Luka	PSC- podružnica
3.	Lugonjić M.R.	Orašje – Brčko	PSC- podružnica

1.4.1.1.3 Tuzlanski kanton

Tuzlanski kanton je smješten u sjeveroistočnom dijelu Bosne, čini 11,1% ukupne teritorije Federacije BiH. Čine ga 13 općina: **Banovići, Čelić, Doboj Istok, Gračanica, Gradačac, Kalesija, Kladanj, Lukavac, Sapna, Srebrenik, Teočak, Tuzla i Živinice**. Zauzima površinu od 2.908 km², sa 500.000 stanovnika.

Ovaj kanton ima dosta dobru razvijenu privrednu granu. Područje kantona raspolaže raznovrsnim resursima, na čemu je izrastao širok dijapazon industrijske proizvodnje. Industrijski proizvodi i razne robe, koji su stizali na ove prostore, potiskivali su tradicionalnu zanatsku proizvodnju i čaršijsku trgovinu. Porastom privrednih djelatnosti, sve je više rasla i potreba za sigurnošću prostora i objekta gdje se ta djelatnost obavlja. Ubrzani poslijeratni razvoj, pojava privatnog kapitala, sve češći napadi na privatnu imovinu doveli su do pojave privatne sigurnosti na području Tuzlanskog kantona.

Tako danas na području Tuzlanskog kantona radi i djeluje 19 privatnih sigurnosnih kompanija, koje u svom posjedu imaju 67 komada naoružanja, kratke cijevi. Ove agencije zapošljavaju 640 čuvara, koji obavljaju svoje poslove i zadatke u skladu sa zakonom. Na osnovu Člana 24. stav 3. Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova je privatnoj sigurnosnoj kompaniji

Protection BH – Živinice, dalo saglasnost za nabavku jednog komada poluautomatskog oružja (sačmarica – pumparica).

Od 19 privatnih sigurnosnih kompanija koje rade na ovom području njih 12 ima sjedišta u Tuzlanskom kantonu, dok ostalih 7 djeluju kao podružnice čija su sjedišta van ovog kantona. Od sedam podružnica koje imaju odobrenje za rad na području Tuzlanskog kantona, 3 imaju sjedište u Sarajevu (Eagle Sigurnost, Alarm West i Gama Sigurnost), dvije su sa sjedištem u Mostara (Ipon Security i Tip Security), jedna u Distriktu Brčko (Flek) i jedna u Banja Luci (Sector Security). Najveći broj zaposlenih u ovom sektoru ima BH Sigurnost iz Tuzle sa 137 zaštitara, dok je na drugom mjestu poslovnica Flek iz Brčko Distrikta BiH sa 103 zaposlena čuvara. Dalje, kada je u pitanju posjedovanje oružja, treba istaći da MUP Tuzlanskog kantona nema podataka da li dvije podružnice posjeduju oružje. To su Eagle Sigurnost, Sarajevo i Gama Sigurnost iz Sarajeva.

Privatne sigurnosne kompanije uglavnom pružaju zaštitu poslovnih objekata, komercijalnih banaka, industrijskih kompanija, stanova i kuća, sportskih manifestacija i dr.

U slijedećoj tabeli prikazane su PSC koje rade na području Tuzlanskog kantona:

Red. Br.	Naziv PSC ili službe zaštite	Mjesto	
1.	Titob	Tuzla	PSC
2.	„Soko BH“	Tuzla	PSC
3.	„Cobra-Security“	Tuzla	PSC
4.	„BH Sigurnost“	Tuzla	PSC
5.	„Shark Security“	Tuzla	PSC
6.	„Protection BiH“	Živinice	PSC
7.	„A&M Security“	Banovići	PSC
8.	„Zmaj od Bosne“	Gradačac	PSC
9.	„Numanović“	Banovići	PSC
10.	„Alarm BH“	Živinice	PSC
11.	„Sheriff“	Gračanica	PSC
12.	„TZ Sigurnost“	Tuzla	PSC
13.	Eagle Sigurnost	Gračanica-Sarajevo	PSC - podružnica

14.	Alarm West	Tuzla – Mostar	PSC – podružnica
15.	Gama Sigurnost	Tuzla – Sarajevo	PSC – podružnica
16.	Flek	Tuzla – Brčko	PSC – podružnica
17.	Tip Security	Tuzla – Sarajevo	PSC – podružnica
18.	Ipon Security	Tuzla – Mostar	PSC – podružnica
19.	Sector Security	Tuzla - Banja Luka	PSC - podružnica

1.4.1.1.4 Zeničko-Dobojski kanton

Zeničko – Dobojski kanton sa površinom od 3904 km² i oko 400.000 stanovnika, smješten je u centralnom dijelu Bosne i Hercegovine. Kanton čini dvanaest općina: Breza, Doboju Jug, Kakanj, Maglaj, Olovo, Tešanj, Vareš, Visoko, Zavidovići, Zenica, Žepče i Usora. Centar kantona je Zenica. Teritorijalno kanton graniči sa entitetom Republika Srpska i kantonima: Tuzlanski, Srednjobosanski i Kanton Sarajevo.

Privatna sigurnost je organizovana kroz privatne sigurnosne kompanije. Vlasnici – osnivači ovih kompanija su fizička i pravna lica koja su u postupku odobravanja rada agencija prošla zakonom predviđene provjere, a sami podaci o istim se mogu naći kod Općinskog suda u Zenici, gdje su iste upisane u sudski registar.

Na području Zeničko – Dobojskog kantona posluje 14 agencija koje se bave pružanjem usluga privatne sigurnosti. Pet privatnih sigurnosnih kompanija ima registrovano sjedište na području kantona (A.E. Sigurnost, Condor, Gavran, Garda i Galax Security), osam ih je registrovano kao unutrašnja služba zaštite (Rudnik mrkog uglja Breza, Rudnik mrkog uglja Zenica, DD Metalno, JU Kantonalna bolnica, Natron- Hayat Maglaj, Rudnik mrkog uglja Kakanj, Alma-Ras Olovo i Arcelormittal Zenica), i jedna PSC ima registrovanu svoju podružnicu u Zenici, a sjedište agencije je u Banja Luci, riječ je o Sector Securityu.

Prema broju izdatih službenih iskaznica, kompanijama koje su registrovane na području ovog Kantona, može se reći da one zapošljavaju 210 lica koja imaju certifikat za obavljanje poslova zaštite.

Spomenutim kompanijama Ministarstvo unutrašnjih poslova Zeničko – Dobojskog kantona odobrilo je nabavku 39 pištolja – oružja kratke cijevi, kalibra do 9 mm. Postupak nabavke spomenutog oružja je proveden prema Zakonu o agencijama za zaštitu ljudi i imovine (“Službene novine Federacije BiH”, broj 50/02), odnosno Zakonu o agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine (“Službene novine Federacije BiH”, broj 78/08).

Pored navedenog, treba istaći da na ovom području postoji i nelojalna konkurencija. Ta konkurencija se ogleda u dva segmenta. Prvi je onaj koji je sistematski uslovljen i drugi, koji je ekonomski uslovljen. Sistemsku nelojalnu konkurenciju privatnim sigurnosnim kompanijama predstavlja njihov partner MUP. Policiji je dozvoljeno da komercijalizuje neke od svojih usluga (npr. transport novca), što određene firme dovodi u neravnopravnu konkurentsku poziciju u odnosu na policiju. Drugi element nelojalne konkurencije je čiste ekonomske prirode. Prema navodima jednog ispitanika, koje smo kasnije potvrdili i tokom sastanaka u Mostaru, na jednom tenderu većina vodećih kompanija izgubila je posao iako su obarali cijenu rada zaposlenika gotovo ispod minimalnog, jer se pojavila kompanija koja je ponudila cijenu koja je bila ekonomski neisplativa. Ovakva cijena ne može omogućiti pokrivanje osnovnih potreba zaposlenika (zdravstvenog osiguranja i penzijskog osigurnaja), a da ne govorimo o plati.

Ovakva situacija će se ponavljati sve dok klijenti koji koriste usluge ne shvate da li im je dovoljno to da imaju pasivno fizičko obezbjeđenje ili im je potrebna malo skuplja ponuda, odnosno kompanija koja ima kvalitetniji rad u svome pristupu, te posjeduje veće ljudske i tehničke resurse. Zbog toga u budućnosti treba raditi na podizanju svijesti klijenata, da se samoorganizuju i zahtjevaju kvalitetnu uslugu privatne sigurnosti.

Tokom istraživanja nismo došli do podataka koji upućuju na zloupotrebu položaja ili zloupotrebu zakonski dozvoljenih ovlašćenja od strane čuvara tokom obavljanja svojih poslova i zadataka na ovom području.

Tabela: PSC u Zeničko - dobojskom kantonu

Red. Br.	Naziv PSC ili službe zaštite	Mjesto	
1.	A.E. Sigurnost	Zenica	PSC
2.	Condor	Zenica	PSC
3.	Gavran	Zenica	PSC
4.	Garda	Tešanj	PSC
5.	Galax Security	Tešanj	PSC
6.	Sector Security	Zenica – Banja Luka	PSC – podružnica
7.	Rudnik mrkog uglja „Breza“	Breza	PSC – služba zaštite
8.	Rudnik mrkog uglja „Zenica“	Zenica	PSC – služba zaštite
9.	DD Metalno	Zenica	PSC – služba zaštite
10.	JU Kantonalna bolnica Zenica	Ženica	PSC – služba zaštite
11.	Natron –Hayat Maglaj	Maglaj	PSC – služba zaštite
12.	Rudnik mrkog uglja Kakanj	Kakanj	PSC – služba zaštite
13.	Alma – Ras Olovo	Olovo	PSC – služba zaštite
14.	Arcelormittal Zenica	Zenica	PSC – služba zaštite

1.4.1.1.5 Bosansko-Podrinjski kanton

Bosansko-Podrinjski kanton sačinjavaju tri općine i to: Goražde, Foča-Ustikolina i Pale-Prača. Površina kantona iznosi 585 km², u kojem živi 33.225 stanovnika. Koridorom preko planinskog prevoja Grebak kanton direktno graniči s Kantom Sarajevo, dok u ostalim dijelovima graniči sa općinama: Novo Goražde, Foča i Pale u Republici Srpskoj.

Na području Bosansko-Podrinjskog kantona imaju dvije registrovane privatne sigurnosne kompanije. Pobjeda Sigurnost je kompanija koja je registrovana za pružanje privatne sigurnosti pravnim i fizičkim licima na području kantona i ima sjedište u Goraždu. Kompanija ima jedno registrovano vatreno oružje (pištolj kalibra 9mm).

Unis Gineks je kompanija koja je registrovana kao unutrašnja služba zaštite. Isto tako i ona ima svoje sjedište u Goraždu, a za potrebe čuvara posjeduje jedno vatreno oružje (pištolj kalibra

9mm). Vidimo da na području ovog kantona postoje dva komada oružja⁴⁷ koji se nalaze u posjedu privatnih sigurnosnih kompanija.

Za potrebe angažovanja čuvara u okviru spomenutih kompanija MUP-a je izdala 29 službenih iskaznica. Jedna iskaznica je vraćena i poništena tako da danas ima 28 certificiranih čuvara koji rade u sektoru privatne sigurnosti.

Kompanija Pobjeda Sigurnost je u okviru dosadašnjih poslova pružanja zaštite fizičkim i pravnim licima zaključila tri ugovora, o čemu je blagovremeno informisala MUP.

Tabela: PSC u Bosansko-podrinjskom kantonu

Red. Br.	Naziv PSC ili službe zaštite	Mjesto	PSC
1.	Pobjeda Sigurnost	Goražde	PSC
2.	Ginex d.d.	Orašje- Banja Luka	PSC – služba zaštite

⁴⁷ Napominjemo da je Uprava policije MUP-a Bosansko-podrinjskog kantona na osnovu saglasnosti FMUP-a, izdala odobrenje privatnoj sigurnosnoj kompaniji za nabavku pet pištolja, ali nabavka istih još nije izvršena. Dopis Ministarstva unutrašnjih poslova Goražde, broj:07-01-3917/09 od 25.05.2009. godine.

1.4.1.1.6 Srednjobosanski kanton

Srednjobosanski kanton prostire se na površini od 3.189 km², što čini 12% površine Federacije BiH, sa preko 255.000 stanovnika. Po svom geografskom položaju predstavlja važno raskrižje bosanskohercegovačkih pa i evropskih puteva, te značajno tranzitno područje.

Za javnu sigurnost brinu Policijske snage ustrojene kroz MUP u sjedištu i četiri Policijske uprave. Osnovna svrha rada policijskih snaga je uspostavljanje boljeg odnosa sa korisnicima usluga policije, približavanje policije građanima i razmjena iskustva u zajedničkoj borbi protiv potencijalnih izvršilaca kriminalanih radnji. U ovim nastojanjima, pored spomentih subjekata, veliku ulogu imaju i privatne sigurnosne kompanije. One treba da budu partner policiji, i da u saradnji sa svojim klijentima doprinose poboljšanju javne sigurnosti. Ovaj partnerski odnos u dobrom dijelu je uspostavljen na području Srednjobosanskog kantona, ali u budućnosti treba raditi na još većem unapređenju ovih odnosa.

Za potrebe uspostave privatne sigurnosti, Ministarstvo unutrašnjih poslova Srednjobosanskog kantona izdalo je odobrenje za rad osam kompanija koje imaju sjedište na području kantona. Šest kompanija je registrovano kao unutrašnje službe zaštite dok su dvije registrovane kao PSC, i to: Coin Security sa sjedištem u Vitezu i BB Guard sa sjedištem u Bugojnu.

Za potrebe poslovanja kompanije raspolažu sa 27 komada pištolja. Gledano sa poslovnog aspekta, a na osnovu sklopljenih ugovora za poslove zaštite sa pravnim i fizičkim licima u periodu od 2004. - 2009. godine, privatne sigurnosne kompanije su u 2007. godini imale najviše sklopljenih ugovora, njih 166.⁴⁸

⁴⁸ Odgovor MUP-a Srednjobosanskog kantona, broj:02/1-3-04-1-373/09 od 28.04.2009. godine.

Kada su u pitanju zaštitari privatnih sigurnosnih kompanija, svi oni trebaju proći obuku u licenciranim centrima, a nakon položenog ispita dobivaju certifikat. Na području Srednjobosanskog kantona, sektor pivate sigurnosti zapošljava 86 zaštitara.

Na području kantona djeluje još 16 PSC, koje nemaju sjedište na ovom kantonu niti im je MUP Srednjobosankog kantona izdao odobrenje za njihov rad.

Tabela: PSC u Srednjobosasnkom kantonu

Red. Br.	Naziv PSC ili službe zaštite	Mjesto	
1.	Coin Security	Vitez	PSC
2.	BB Guard	Bugojno	PSC
3.	Fis doo Vitez	Vitez	PSC – služba zaštite
4.	Sarajevski kiseljak	Kiseljak	PSC – služba zaštite
5.	TRZ Travnik	Travnik	PSC – služba zaštite
6.	Grakop	Kiseljak	PSC – služba zaštite
7.	Konfekcija Borac d.d.	Travnik	PSC – služba zaštite
8.	Rudnik uglja Gračanica	Gornji Vakuf	PSC – služba zaštite

1.4.1.1.7 Hercegovačko–Neretvanski kanton

Hercegovačko-Neretvanski kanton prostire se na oko 4.500 km² od Makljena i Ivan-sedla na sjeveru do Neuma i Jadranske obale na jugu. Sastoji se od četrnaest općina u kojima živi oko 230.000 stanovnika.

U centralnom dijelu kantona nalazi se grad Mostar koji je ujedno i politički, ekonomski, financijski i kulturni centar Hercegovine.

Sektor privatne sigurnosti čini 11 kompanija organizovani po principu privatnih sigurnosnih kompanija. Tri kompanije djeluju kao unutrašnje služba zaštite (Aluminij d.o.o., JP Hrvatske telekomunikacije d.o.o. i Igman d.o.o.

Konjic), dok ostalih 8 privatnih sigurnosnih kompanija ima sjedište na području ovog kantona.⁴⁹ Zanimljiv je podatak da na kantonu ne djeluje ni jedna kompanija a da nema tu svoje sjedište, dok postoje primjeri da je osnivač iz drugog kantona ili eniteta. Privatna sigurnosna kompanija koja zapošljava najveći broj radnika je Alarm West čije je sjedište u Blagaju, slijede je Ipon Security, Top Guard, Redarstvenik i td. Ukupno na ovom kantonu u privatnim sigurnosnim kompanijama uposlano je 1530 zaštitara.⁵⁰

Zakon o agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine, dozvoljava posjedovanje oružja za polovinu uposlenih u kompaniji. U skladu sa ovakvim odobrenjem kompanije su za svoje potrebe pribavile 166 komada oružja koje koriste zaštitari. Oružje je vlasništvo kompanija, a zaštitari ga mogu nositi samo za vrijeme dok su na poslu. Isto tako zabranjeno je nošenje oružja kući, a kompanije su dužne da vode knjigu evidencije u duženju i razduženju oružja.

⁴⁹ Odgovor MUP-a Hercegovačko–neretvanskog kantona, broj:02-03/1-04-58-1655/09 od 29.05.2009. godine.

⁵⁰ Odgovor MUP-a Hercegovačko–neretvanskog kantona, broj:02-01-04-570-5/09 od 08.06.2009. godine.

U narednoj tabeli prikazani su podaci naziva i sjedišta privatnih sigurnosnih kompanija u Hercegovačko – neretvanskom kantonu.

Red. Br.	Naziv PSC ili službe zaštite	Mjesto	
1.	Ipon Security	Mostar	PSC
2.	Alarm West	Mostar	PSC
3.	Puma Security	Mostar	PSC
4.	Redarstvenik	Mostar	PSC
5.	Top Guard	Mostar	PSC
6.	Patriot Security	Mostar	PSC
7.	Delta Security	Čitluk	PSC
8.	Elite Security	Mostar	PSC
9.	Aluminij d.o.o.	Mostar	PSC – služba zaštite
10.	JU Hrvatske telekomunikacije d.o.o.	Mostar	PSC – služba zaštite
11.	Igman d.o.o.	Konjic	PSC – služba zaštite

1.4.1.1.8 Zapadno–Hercegovački kanton

Kanton Zapadnohercegovački sa centrom u Širokom Brijegu prostire se na površini od 1362,2 km², gdje živi oko 82.000 stanovnika.

Kao i drugi kantoni Federacije BiH, Zapadno – Hercegovački kanton je uspostavio sektor privatne sigurnosti. Sektor privatne sigurnosti čine tri privatne sigurnosne kompanije koje za svoje potrebe upošljavaju 39 certificiranih zaštitara. Kada je u pitanju brojnost zapošljavanja najviše zaposlenih zaštitara ima

kompanija Kamir iz Širokog Brijega, slijede je Sigurnost Dropuljić iz Ljubuškog i AIK Zaštita iz Širokog Brijega. Isto tako kompanija Kamir je od 2004. godine sklopila najveći broj ugovora vezanih za poslove zaštite sa pravnim i fizičkim licima, ukupno 146 sklopljenih ugovora.⁵¹ Privatne sigurnosne kompanije, za potrebe zaštitara posjeduju 6 komada vatrenog oružja i to pištolje kalibra 9mm. Kompanija Kamir ne posjeduje vatreno oružje jer se bavi isključivo tehničkom zaštitom.

Na području kantona ne postoji ni jedno pravno lice kojem je izdata saglasnost za uspostavu unutrašnje službe zaštite.

Tabela: PSC u Zapadno–Hercegovačkom kantonu

Red. Br.	Naziv PSC ili službe zaštite	Mjesto	
1.	Sigurnost Dropuljić	Ljubuški	PSC
2.	Kamir	Široki Brijeg	PSC
3.	AIK – Zaštita	Široki Brijeg	PSC

⁵¹ Odgovor MUP-a Zapadno – hercegovačkog kantona, broj:02-3-1-267/09 od 02.06.2009. godine.

1.4.1.1.9 Livanjski kanton

Kanton broj 10 – Livanjski kanton se nalazi na zapadnom dijelu Federacije, duž granice s Hrvatskom. Njegov najznačajniji centar je grad **Livno**. Kanton obuhvaća šest općina: **Drvar**, **Bosansko Grahovo**, **Glamoč**, **Kupres**, **Livno**, **Tomislavgrad**, sa površinom od 4.934 km² ili 19% površine Federacije BiH. Danas na ovom području živi oko 82.000 stanovnika.

Kada je u pitanju privatna sigurnost na ovom području, treba istaći da *de jure* ona ne postoji, jer Ministarstvo unutrašnjih poslova nije dalo niti jednu saglasnost za rad privatne sigurnosne kompanije. Praktično privatna sigurnost postoji jer su na ovom području prisutne privatne sigurnosne kompanije iz drugih kantona. Sam sistem poslovanja ovih kompanija, koje nisu registrovane kod MUP-a je upitan.

Tokom istraživanja došli smo do podatka da je u Općinskom sudu u Livnu registrovana privatna sigurnosna kompanija MP Secutity,⁵² ali prema podacima MUP-a ona nema odobrenje za rad. Tako je Livanjski kanton, jedini kanton u FBiH koji nema registrovanu PSC kod MUP-a.⁵³

⁵² Dopis Općinskog suda u Livnu, broj 068-0-RegZ-09-000080, od 26.03.2009. godine

⁵³ Odgovor MUP-a Kantona 10 Livno, broj:02-1-474/09 od 25.06.2009. godine.

1.4.1.1.10 Kanton Sarajevo

Kanton Sarajevo proteže se na površini od 1276,9 km² i broji oko 422.000 stanovnika. S istočne i jugoistočne strane Kanton graniči s Republikom Srpskom, s južne i jugozapadne s Hercegovačko-neretvanskim kantonom, sa zapadne sa Srednjobosanskim i sa sjeverne strane graniči sa Zeničko-dobojskim kantonom.

Pojava i razvoj privatne sigurnosti u Kantonu Sarajevo, otpočeli su krajem 1995. godine.⁵⁴ U stvari tržište privatne sigurnosti počinje da funkcioniše od 2002. godine. U to vrijeme sistem institucija je napravio zakon koji je definisao rad i kontrolu privatnih sigurnosnih kompanija.⁵⁵

Navedene okolnosti dovele su do povećanja i brzog rasta privatnih sigurnosnih kompanija u periodu od 2002. godine do 2006. godine. Tako je već u julu 2009. godine bilo 1306 zaposlenih zaštitara u privatnim sigurnosnim kompanijama, pri čemu je 312 posjedovalo vatreno oružje (pištolj) u vlasništvu kompanija. To znači da na 100.000 stanovnika Kantona Sarajevo dolazi 311 čuvara iz privatne sigurnosti, odnosno na 1000 stanovnika tri čuvara. Javna sigurnost, tj. policija, imala je u isto vrijeme 1387 zaposlenih (uniformisanih policajaca), odnosno 3 policajca na 1000 stanovnika. Vidimo da je omjer policajaca i zaštitara u Kantonu Sarajevo na istom nivou 1:1.

⁵⁴ Prva takva kompanija koja je zvanično funkcionirala u BiH je hrvatska firma „Soko“, dok je prva bosanskohercegovačka kompanija započela sa radom 1996. godine i bila je to kompanija BLOC. Više o ovom vidi: A. Kržalić: Privatna Sigurnost, Centar za sigurnosne studije, Sarajevo 2007. str. 40.

⁵⁵ Zakon se zvao Zakon o agencijama za zaštitu ljudi i imovne, koji je stupio na snagu 14. oktobra 2002. godine. Više o Zakonu vidi Službene novine Federacije BiH, godina IX, br. 50.

Kada je u pitanju struktura privatne sigurnosti, nju čine 24 privatne sigurnosne kompanije i 29 unutrašnjih službi zaštite,⁵⁶ kojima je MUP izdao saglasnost za obavljanje poslova privatne sigurnosti. Od spomenutih 312 komada oružja koje je se nalazi u privatnom sigurnosnom sektoru kantona, 204 komada oružja cirkuliše u privtnim sigurnosnim kompanijama dok je 108 komada oružja u posjedu unutrašnjih službi zaštite.⁵⁷

Istraživanje tržišta privatne sigurnosti u Kantonu Sarajevo, navodi na pomisao da u ovom trenutku tehnička i fizička zaštita predstavljaju glavno usmjerenje privatne sigurnosti. Podaci govore da su privatne sigurnosne kompanije, na ugovornoj osnovi sklopili veliki broj ugovora. Do danas su privatne sigurnosne kompanije za poslove fizičke i tehničke zaštite sa klijentima sklopili 6997 ugovora.

Istraživanjem kompatibilnosti aktivnosti policije i privatnih sigurnosnih kompanija došli smo do pozitivnih rezultata. Tako privatne sigurnosne kompanije postaju partneri policiji i vid izuzetne pomoći u policijskom radu. To znači da privatne sigurnosne kompanije postaju samostalna snaga, koje se može upotrijebiti za održavanje javne sigurnosti (npr. učešće PSC u osiguranju javnih skupova). Naravno država bi trebala da podrži privatni sigurnosni sektor i saradnju između policije i privatnih sigurnosnih kompanija.

Ono što treba istaknuti, jeste da nijedna privatna sigurnosna kompanija nije primila nikakav vid pomoći (podsticaje u zapošljavanju) od strane bilo koje vlade u FBiH. To govori da vlade nisu ozbiljno shvatile privatni sigurnosni sektor, kao i samu ulogu i korist koju mogu imati od ovog sektora.

Isto tako tokom istraživanja primjetili smo da na području kantona neki ugostiteljski objekti (većinom se radi o klubovima) koriste svoje privatne čuvarе za potrebe obezjeđenja koji ne rade u skladu sa Zakonom o agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine. Osim što ne rade u skladu sa Zakonom, veoma je upitna prošlost ovih čuvara. Smatramo da bi

⁵⁶ Unutrašnje službe zaštite su zakonski tretirane na isti način kao i privatne sigurnosne kompanije.

⁵⁷ Dopis Ministarstva unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo, broj:03/03-1-04-1-5349/2009. od 06.05.2009. godine.

inspekcija trebala da provjeri rad spomenutih čuvara, te da upozna javnost o načinu njihovog djelovanja.

U narednoj tabeli prikazan je broj, naziv i sjedište privatnih sigurnosnih kompanija u Kantonu Sarajevo:

Red. Br.	Naziv PSC ili službe zaštite	Mjesto	
1.	Tip Security	Sarajevo	PSC
2.	Gama & Sigurnost	Sarajevo	PSC
3.	Sova – Konis	Sarajevo	PSC
4.	Sinsa	Sarajevo	PSC
5.	Top Line Security	Sarajevo	PSC
6.	Sicra Security	Sarajevo	PSC
7.	Securitas CIPOS	Sarajevo	PSC
8.	Glock Sigurnost	Sarajevo	PSC
9.	UNILAB	Sarajevo	PSC
10.	B.I.G.A.	Sarajevo	PSC
11.	DSC	Sarajevo	PSC
12.	SAS Security	Sarajevo	PSC
13.	Sword Security	Sarajevo	PSC
14.	Softis Security	Sarajevo	PSC
15.	Middle Point Electronics	Sarajevo	PSC
16.	Eagle Sigurnost	Sarajevo	PSC
17.	SCUTUM	Sarajevo	PSC
18.	ENIGMA	Sarajevo	PSC
19.	Pro team	Sarajevo	PSC
20.	Valter	Sarajevo	PSC
21.	M 97	Sarajevo	PSC
22.	GM & Max	Sarajevo	PSC
23.	Group E&C	Sarajevo	PSC
24.	SECTOR Security	Sarajevo-Banja Luka	PSC
25.	KJKP „Vodovod i kanalizacija“	Sarajevo	PSC – služba zaštite
26.	„BH Telecom“	Sarajevo	PSC – služba zaštite
27.	CENTAR SKENDERIJA	Sarajevo	PSC – služba zaštite

Stanje privatne sigurnosti u Bosni i Hercegovini

28.	JU „Klinički centar Univerziteta u Sarajevu“	Sarajevo	PSC – služba zaštite
29.	JP „Željeznice Federacije BiH“	Sarajevo	PSC – služba zaštite
30.	JP „BH POŠTA“	Sarajevo	PSC – služba zaštite
31.	„Služba za zajedničke poslove organa i tijela Federacije BiH“	Sarajevo	PSC – služba zaštite
32.	KJKP „SARAJEVOGAS“	Sarajevo	PSC – služba zaštite
33.	„ENERGOINVEST“	Sarajevo	PSC – služba zaštite
34.	KJKP „RAD“	Sarajevo	PSC – služba zaštite
35.	„Razvojna banka Federacije BiH“	Sarajevo	PSC – služba zaštite
36.	JP „Javni radio televizijski servis Bosne i Hercegovine“	Sarajevo	PSC – služba zaštite
37.	„ŽICA“ d.d.	Sarajevo	PSC – služba zaštite
38.	KJKP „Grdaski sobračaj“	Sarajevo	PSC – služba zaštite
39.	„Dallas BH“	Sarajevo	PSC – služba zaštite
40.	„Bau & Garten“	Sarajevo	PSC – služba zaštite
41.	JP „Međunarodni aerodrom Sarajevo“	Sarajevo	PSC – služba zaštite
42.	HBRD „Hoteli Ilidža“ d.d.	Sarajevo	PSC – služba zaštite
43.	„PRETIS“ d.d.	Sarajevo	PSC – služba zaštite
44.	„Bosmal“	Sarajevo	PSC – služba zaštite
45.	HTP „Holiday Inn“	Sarajevo	PSC – služba zaštite
46.	„Mercator TC“	Sarajevo	PSC – služba zaštite
47.	„Regulatorna agencija za komunikacije“	Sarajevo	PSC – služba zaštite
48.	„Pro Credit Bank“	Sarajevo	PSC – služba zaštite
49.	„Fabrika duhana Sarajevo“	Sarajevo	PSC – služba zaštite
50.	„Tehničko - remontni zavod Hadžići“	Sarajevo	PSC – služba zaštite
51.	„Fond Kantona Sarajevo“	Sarajevo	PSC – služba zaštite
52.	KJU „Gerontološki Centar“	Sarajevo	PSC – služba zaštite
53.	Zavod za transfuzijsku medicinu FBiH“	Sarajevo	PSC – služba zaštite

1.4.1.2 Brojnost i obim privatnih sigurnosnih kompanija u Republici Srpskoj

Republika Srpska po Daytonskom sporazumu je jedan od dva entiteta Bosne i Hercegovine s jednodomnim parlamentom. Prostire se na 49% teritorije BiH, odnosno 24.617 km² na kojem živi oko 1.439,673 stanovnika.⁵⁸ Narodna skupština sastoji se od 83 zastupnika koji se biraju na izborima svake četvrte godine. Parlament ima zakonodavnu vlast a Vlada RS-a izvršnu vlast. Predsjednik se bira na neposrednim izborima svake četvrte godine.

Posmatrajući sa aspekta privatne sigurnosti, kako za Federaciju BiH, tako i za Republiku Srpsku je karakterističan period od 1996. godine do 2002. godine. U ovom periodu došlo je do napuštanja koncepta organizovanog i pravnog učešća svih subjekata sigurnosti u zaštiti državne i društvene imovine, prelaskom na tržišnu ekonomiju i legitimnu pojavu više vrsta svojine: državne, društvene, privatne i dr.⁵⁹ Još jedan važan korak, koji je omogućio uspostavu privatne sigurnosti na ovom području jeste, donošenje Zakona o agencijama za obezbjeđenje lica i imovine i privatnoj detektivskoj djelatnosti Republike Srpske.⁶⁰ Zakon je donesen 2002. godine, i između ostalog, on po prvi put sveobuhvatno, precizno i detaljno uređuje uslove za osnivanje privatnih sigurnosnih kompanija, odnosno obavljanje poslova obezbjeđenja lica i imovine, kao i neposredan nadzor nadležnih entitetskih organa, u prvom redu Ministarstva unutrašnjih poslova nad radom PSC.

Zakonom su utvrđeni standardi za osnivanje privatnih sigurnosnih kompanija. U skladu sa ovim standardima od 2002. godine pa do jula 2009. godine na području Republike Srpske osnovano je i djeluje 37 privatnih sigurnosnih kompanija.

Zakonom su precizno određeni i uslovi koje moraju ispunjavati pripadnici obezbjeđenja da bi dobili ovlašćenje za obavljanje poslova obezbjeđenje lica i imovine. Nakon ispunjavanja ovih

⁵⁸ Podaci Republičkog zavoda za statistiku, Republika Srpska u brojkama.

<http://www.rzs.rs.ba/PublikacijeLAT.htm#RS>

⁵⁹ Milan Daničić i Ljubomir Stajić: Privatna bezbjednost, Visoka škola unutrašnjih poslova, Banja Luka 2008. str.90.

⁶⁰ Zakon čini devet cjelina, koje tretiraju sljedeće oblasti: Osnovne odredbe, Djelatnosti obezbjeđenja lica i imovine, Uslovi za osnivanje preduzeća za obezbjeđenje lica i imovine, Detektivska djelatnost i privatni detektiv, Evidencije, Nadzor, Ovlašćenje za donošenje propisa, Kaznene odredbe i Prelazne i završne odredbe.

uslova pripadnici obezbjeđenja dobivaju legitimaciju, koja je dokaz identiteta i ovlaštenja pripadnika fizičkog i tehničkog obezbjeđenja. Legitimaciju pripadnika obezbjeđenja izdaje Centar javne bezbjednosti, prema mjestu prebivališta podnosioca zahtjeva. U skladu sa ovom zakonskom regulativom Centri javne bezbjednosti⁶¹ su do jula 2009. godine izdali 1031 legitimaciju, od čega su **843** važeće.

Tabela: Pregled stanja privatne sigurnosti u Republici Srpskoj

PODRUČJE	BROJ PSC	BROJ ORUŽJA	IZDATE LEGITIMACIJE	VAŽEĆE LEGITIMACIJE
Banja Luka	16	220	628	482
Doboj	8	36	106	106
Bijeljina	5	40	82	82
Trebinje	4	32	64	54
Istočno Sarajevo	4	47	151	119
UKUPNO	37	375	1031	843

Legitimacija može biti vraćena ili CJB može istu oduzeti u roku od tri dana, ako prestanu postojati neki od uslova koje pripadnik obezbjeđenja mora ispunjavati za obavljanje poslova fizičkog obezbjeđenja ili kad mu prestane radni odnos. Na osnovu rečenog centrima javne bezbjednosti je vraćeno 188 legitimacija.

Nadalje, u Republici Srpskoj u okviru **37** privatnih sigurnosnih kompanija u kojima radi **843** čuvara, registrovano je **375** komada kratkog vatrenog oružja. Oružje je registrovano u skladu sa Zakonom o oružju i municiji Republike Srpske i Zakonom o agencijama za obezbjeđenje lica i imovine i privatnoj detektivskoj djelatnosti. Privatne sigurnosne kompanije uredno vode registraciju ovog oružja i svakodnevno raspolažu informacijama tko duži oružje i tko je za isto odgovoran. Oružje je vlasništvo kompanije i čuvari ga nose samo za vrijeme obavljanja svojih poslova i zadataka.

⁶¹ U okviru MUP-a RS djeluje pet Centara javne bezbjednosti (Banja Luka, Doboj, Bijeljina, Trebinje i Istočno Sarajevo).

Najveća koncentracija privatnih sigurnosnih kompanija je na području Centra javne bezbjednosti Banja Luka gdje djeluje 16 privatnih sigurnosnih kompanija, zatim na području CJB Doboj djeluje 8 PSC, a u ostala tri područja (Bijeljina, Trebinje i Istočno Sarajevo) približno isti broj od 4 PSC.

Prema analizi statističkih rezultata istraživanja Sector Security i Centurion su privatne sigurnosna kompanija koje imaju odobrenje za rad u svih pet centara javne bezbjednosti RS. Možemo reći da je Sector Security vodeća kompanija po broju zaposlenih i posjedovanju oružja na području RS, slijede je Centurion, Alarm West, Mega Security, Wolf Security itd.

Na području Republike Srpske na 1724 građana dolazi jedan zaštitar, odnosno na 1000:0,5. Kada ove statističke podatke bazirane na broju stanovnika, uporedimo sa FBiH, primjetno je da je broj zaštitara u Federaciji duplo veći. Naravno, ovo se odražava i na odnos javne i privatne sigurnosti, tako u Republici Srpskoj na jednog zaštitara dolazi 8 policajaca (1:8).

Ministarstvo unutrašnjih poslova je nadležno za unutrašnje poslove⁶² u Republici Srpskoj, dok je u nadležnosti policije kontrola poslovanja i rada privatnih sigurnosnih kompanija. Teritorijalna policija je organizovana u pet područja, u kojima djeluju centri javne bezbjednosti. Obzirom da su centri javne bezbjednosti nadležni za izdavanje odobrenja za rad PSC, certificiranje zaštitara i druge poslove, u nastavku ćemo izložiti pregled stanja PSC, po teritorijalnoj nadležnosti centara javne bezbjednosti MUP-a RS.

---

⁶² Više o unutrašnjim poslovima vidi u Zakonu o unutrašnjim poslovima, „Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 48. od 24. januara 2003. godine.

1.4.1.2.1 Stanje privatne sigurnosti na području Centra javne bezbjednosti Banja Luka

Područje Centra javne bezbjednosti Banja Luka je područje na kojem je registrovan najveći broj privatnih sigurnosnih kompanija u Republici Srpskoj. Do jula 2009. godine na području CJB Banja Luka registrovano je 15 privatnih sigurnosnih kompanija i jedna privatna detektivska agencija⁶³, koje imaju odobrenje za rad. Kompanije se uglavnom bave pružanjem poslova fizičke i tehničke zaštite.

Centar javne bezbjednosti je za potrebe pripadnika obezbjeđenja izdao 628 službenih iskaznica. Međutim, za 146 lica je vraćena i poništena legitimacija. Do vraćanja i poništavanja legitimacije, uglavnom je došlo zbog mijenjanja poslodavaca. Na osnovu ovih podataka, možemo reći da na ovom području sektor privatne sigurnosti zapošljava 482 čuvara.

Za potrebe 15 privatnih sigurnosnih kompanija, Centar javne bezbjednosti Banja Luka je izdao 220 odobrenja za držanje oružja. Najveći broj oružja posjeduje Sektor Security, dok najmanju količinu oružja posjeduje Gama Sigurnost.

Kada je u pitanju regularnost rada privatnih sigurnosnih kompanija, CJB Banja Luka nije imao potrebe da u dosadašnjem radu zabrani rad PSC, ali je oduzeo odobrenje za rad „Agenciji za posredničke i finansijske usluge APIF“ i Detektivskoj agenciji iz Gradiške, iz razloga prestanka potrebe za daljim radom. Takođe, privatnoj sigurnosnoj kompaniji „Ipon Security“, je poništeno odobrenje, a razlog je taj što ista nije počela obavljati djelatnost u zakonski predviđenom roku.

⁶³ Dopis Centra javne bezbjednosti Banja Luka, broj:08-052-147/09

Što se tiče zloupotrebe položaja od strane čuvara koji rade za privatne sigurnosne kompanije, takvih slučajeva je bilo pa je CJB pokrenuo krivični postupak (dostavljen izvještaj Tužilaštvu), i to: u dva slučaja krivična djela „tjelesna povreda“, dva slučaja „krađe“ i jedan slučaj prinude.

U svim privatnim sigurnosnim kompanijama koje smo obišli za potrebe ovog istraživanja, postoji hijerarhijski nivo.⁶⁴ On se obično kreće od upravnog odbora, direktora i vlasnika. Kompanije prave godišnje izvještaje i dostavljaju ih MUP-u Republike Srpske. Predstavnici privatnih sigurnosnih kompanija sa kojima smo obavili razgovor, tvrde da njihova, a ni jedna druga kompanija sa ovog područja nije primila nikakvu subvenciju od Vlade. Isto tako oni tvrde da PSC nisu ni na kakav način povezani sa kriminalnim grupama, ali postoji mogućnost da pojedinci iz PSC imaju neke veze sa kriminalnim kompanijama.⁶⁵ Ovo bi bio izazov za policiju da provjeri ovakve navode, kako bi potvrdila ili demantovala naše sagovornike.

Dalje, predstavnici privatnih sigurnosnih kompanija smatraju da bi bilo potrebno harmonizirati zakone u cijeloj BiH koji se odnose na rad PSC.

Tabela: Pregled PSC registrovanih kod Centra javne bezbjednosti Banja Luka

Red. Br.	Naziv PSC ili detektivske kompanije	Mjesto	
1.	Sector Security	Banja Luka	PSC
2.	Alarm West	Banja Luka	PSC
3.	Bond	Banja Luka	PSC
4.	Integra Inžinjeri	Banja Luka	PSC
5.	Gama sigurnost	Banja Luka	PSC
6.	Centurion	Banja Luka – Bijeljina	PSC – poslovnica
7.	New Sanatron	Novi Grad	PSC
8.	Nokaut Sigurnost	Banja Luka	PSC
9.	SEPO Security	Banja Luka	PSC
10.	Security Wolf	Banja Luka - Rogatica	PSC – poslovnica
11.	Federal	Novi Grad	PSC

⁶⁴ U okviru posjete ovom području 23. i 24.04.2009. godine posjetili smo i obavili razgovor sa predstavnicima: Bond d.o.o., Sector Security i Elite Security.

⁶⁵ Intervju sa predstavnikom Bond d.o.o. Banja Luka i predstavnikom Sector Security, 24.04.2009. Banja Luka.

Stanje privatne sigurnosti u Bosni i Hercegovini

12.	BGF Security	Kozarac	PSC
13.	Elite Security	Nova Topola	PSC
14.	Alpha Security	Banja Luka	PSC
15.	Sigurnost „Soko“	Banja Luka	PSC
16.	Dosije X	Sarajevo	PSC - detektiv

1.4.1.2.2 Stanje privatne sigurnosti na području Centra javne bezbjednosti

Doboj

Na području Doboja razvoj privatne sigurnosti možemo pratiti od perioda 2002. godine, kada su sa radom počele prve privatne sigurnosne kompanije. Tržišta ovih kompanije nisu se bitno promjenila. Tako i danas privatne sigurnosne kompanije na ovom području većinu svojih usluga nude bankama i njihovim podružnicama, tržnim centrima, privatnim ugostiteljskim objektima i građanima. Uglavnom su to poslovi tehničke i fizičke zaštite.

Centar javne bezbjednosti Doboj je izdao 8 odobrenja za rad privatnim sigurnosnim kompanijama. Treba istaći da dvije kompanije imaju svoje sjedište na području Teslića, jedna na području Doboja, dok su preostale kompanije podružnice privatnih sigurnosnih kompanija koje imaju svoje sjedište van područja Centra javne bezbjednosti Doboj.

Na ovom području u sektoru privatne sigurnosti zaposleno je 106 čuvara, a najviše čuvara upošljava Sector Security (50 radnika). Za potrebe čuvara privatne sigurnosne kompanije imaju pravo nabaviti vatreno oružje. Tako su tri kompanije sa ovog područja (Sector Security, Mega Security i Wolf Security) u skladu sa dobivenim odobrenjem CJB, nabavile 36 komada oružja pištolja. Ostale kompanije nemaju izdatih odobrenja za nabavljenje i držanje oružja.

Možemo reći da se stanje privatne sigurnosti na ovom područje ogleda u 8 privatnih sigurnosnih kompanija, koje upošljavaju 106 čuvara, među kojima cirkulira 36 komada oružja, pištolja.⁶⁶

Isto tako treba istaknuti da u dosadašnjem radu Centar javne bezbjednosti Doboj nije oduzimao odobrenje za rad nekoj privatnoj sigurnosnoj kompaniji, niti se vodio krivični postupak protiv nekog pripadnika obezbjeđenja ovih kompanija.

Tabela: Pregled PSC registrovanih kod Centra javne bezbjednosti Doboj

Red. Br.	Naziv PSC ili detektivske kompanije	Mjesto	
1.	Sector Security	Doboj – Banja Luka	PSC – poslovnica
2.	Mega Security	Doboj	PSC
3.	Wolf Company	Doboj – Rogatica	PSC – poslovnica
4.	Centurion	Modriča – Bijeljina	PSC – poslovnica
5.	Alarm West	Derventa – B. Luka	PSC – poslovnica
6.	B.I.G.A.	Doboj – Sarajevo	PSC – poslovnica
7.	Geofon	Teslić	PSC
8.	Antena NET*	Teslić	PSC

⁶⁶ Dopis Centa javne bezbjednosti Doboj, broj:09-01-052-829/09 od 08.05.2009. godine.

* Ovoj kompanije je izdato ovlaštenje za obavljanje djelatnosti fizičkog i tehničkog obezbjeđenja lica i imovine, ali nije izdato odobrenje za početak rada.

1.4.1.2.3 Stanje privatne sigurnosti na području Centra javne bezbjednosti Bijeljina

Centar javne bezbjednosti Bijeljina je nadležan za izdavanje odobrenja za rad privatnih sigurnosnih kompanija na ovom području. Isto tako u njegovu nadležnost spada certifikiranje čuvara kao i kontrola rada privatnih sigurnosnih kompanija. U skladu sa nadležnošću kontrole, Centar javne bezbjednosti je vršio kontrolu rada privatnih sigurnosnih kompanija i do jula 2009. godine nije našao nepravilnosti u poslovanju ovih kompanija.

Kada je u pitanju privatna sigurnost na ovom području, možemo reći da je ona u poletu i da je čini pet privatnih sigurnosnih kompanija. Ove kompanije su uredno pribavile odobrenja za obavljanje poslova obezbjeđenja lica i imovine od strane Centra javne bezbjednosti Bijeljina.

Privatne sigurnosne kompanije na ovom području imaju 82 ovlaštena radnika (čuvara), a najveći broj čuvara zapošljava kompanija Sector Security (29), Centurion (26) i Alarm West (16).⁶⁷

Za potrebe svog poslovanja pet privatnih sigurnosnih kompanija, koje upošljavaju 82 ovlaštena radnika, kompanije su nabavile 40 komada vatrenog oružja - pištolja.

Tabela: Pregled PSC registrovani kod Centra javne bezbjednosti Bijeljina

Red. Br.	Naziv PSC ili detektivske kompanije	Mjesto	
1.	Sector Security	Bijeljina – B. Luka	PSC - poslovnica

⁶⁷ Dopis Centra javne bezbjednosti Bijeljina, broj:10-01-123/09 od 15.05.2009. godine.

Stanje privatne sigurnosti u Bosni i Hercegovini

2.	Centurion	Bijeljina	PSC
3.	Alarm West	Bijeljina – B. Luka	PSC – poslovnica
4.	Security Wolf	Bijeljina	PSC
5.	Alpha security	Bijeljina	PSC

1.4.1.2.4 Stanje privatne sigurnosti na području Centra javne bezbjednosti Istočno Sarajevo

Privatna sigurnost na ovom području organizovana je u četiri privatne sigurnosne kompanije koje su u skladu sa zakonom pribavile saglasnost za rad od strane Centra javne bezbjednosti Istočno Sarajevo. Od četiri privatne sigurnosne kompanije tri su poslovne jedinice dok jedna kompanija ima svoje sjedište na ovom području.

Sve kompanije koje djeluju na području CJB Istočno Sarajevo imaju dozvole za oružje.

Ukupno u posjedu ovih kompanija nalazi se 47 komada oružja, za koje iste imaju uredno pribavljene dozvole. Naravno riječ je o vatrenom oružju kratke cijevi, odnosno pištoljima. Sector Security, na ovom području upošljava najveći broj zaštitara, kao i broj oružja, slijede ga Volf Security, Centurion i Gama.

Za potrebe privatne sigurnosti, CJB je certificirao 151 lice, ali zbog prestanka rada ili promjene poslodavca, isti je poništio 31 legitimaciju, dok je jednu poništio zbog trajnog oduzimanja ovlaštenja za obavljanje poslova privatne sigurnosti pripadniku Volf Security-a.⁶⁸ Tako danas na ovom području imamo 119 certificirani čuvara koji rade za privatne sigurnosne kompanije.

⁶⁸ Obzirom da se protiv Nenada Radovića, pripadnik Volf Security vodi krivični postupak za krivično djelo ubistva, trajno mu je oduzet certifikat za bavljenje poslovima privatne sigurnosti.

Tabela: Pregled PSC registrovanih kod Centra javne bezbjednosti Istočno Sarajevo

Red. Br.	Naziv PSC ili detektivske kompanije	Mjesto	
1.	Sector Security	Pale – B. Luka	PSC - poslovnica
2.	Centurion	Lukavica – Bijeljina	PSC - poslovnica
3.	Gama Sigurnost	I. Sarajevo – B. Luka	PSC – poslovnica
4.	Volf Security	Pale	PSC

1.4.1.2.5 Stanje privatne sigurnosti na području Centra javne bezbjednosti Trebinje

Centar javne bezbjednosti Trebinje je nadležan za održavanje javnog rada i mira za područje Nevesinja, Gackog, Berkovića, Ljubinja, Bileće i Trebinja. Isto tako ovaj Centar je nadležan za rad i kontrolu privatne sigurnosti na ovom području.

Privatni sektor sigurnosti ovog područja čine četiri privatne sigurnosne kompanije koje su skoncentrisane u sjedištu područja, odnosno Trebinju. Ove kompanije su poslovnice PSC koje su sa sjedištem van ovog područja. To znači da sve četiri kompanije djeluju kao poslovne

jedinice. Imajući na umu da je CJB dao saglasnost za rad ovim kompanijama, željeli smo provjeriti da li su iste izvršile registraciju svojih poslovnih jedinica kod Osnovnog suda u Trebinju. Na osnovu dopisa⁶⁹ koje smo dobili od suda, vidi se da su Sector Security iz Banja Luke i Gama Sigurnost izvršili upis svojih poslovnica u registar suda što je u skladu sa Zakonom o agencijama za obezbjeđenje lica i imovine i privatnoj detektivskoj djelatnosti⁷⁰ i

⁶⁹ Dopis Osnovnog suda u Trebinju broj:095-0-Su-09-000 160 od 23.06.2009. godine.

⁷⁰ Član 9 ovog Zakona kaže: djelatnost obezbjeđenja lica i imovine mogu obavljati preduzeća u skladu sa članom 8. Zakona o preduzećima. Član 8 Zakon o preduzećima Stav 1. navodi da preduzeća mogu osnivati fizička, odnosno pravna lica (u daljem tekstu osnivači). Dalje kada je u pitanju Sjedište preduzeća, Član 22. Stav 1. navodi da sjedište preduzeća je mjesto u kome preduzeće obavlja djelatnost, a ako se djelatnost obavlja u više mjesta, sjedište preduzeća smatra se mjesto u koje je sjedište uprave. Stav 2. Sjedište se upisuje u registar. Kada

Zakonom o preduzećima, dok Wolf Company, d.o.o. Rogatica i Centurion iz Bijeljine tu obavezi nisu izvršili. Obaveznost registracije poslovnih subjekata u ovom slučaju privatnih sigurnosnih kompanija proizilazi iz Zakona o registraciji poslovnih subjekata.⁷¹ Treba istaći da je ovakvo poslovanje kompanija sigurno prisutno i u drugim područjima, ali od ostalih sudova nismo dobili informacije, iako smo iste čekali više mjeseci.

Stoga će biti neophodno da inspektori Centara javne bezbjednosti iznova provjere način registracije poslovnica PSC na području cijele Republike Srpske.

Kada je u pitanju obimnost posla i zapošljavanja, Sector Security je kompanija koja i na ovom području zapošljava najveći broj zaštitara. Certificirane su 54 osobe koje se bave sa poslovima privatne sigurnosti.

Za potrebe četiri privatne sigurnosne kompanije, Centar javne bezbjednosti je odobrio nabavku 47 pištolja, koje su vlasništvo kompanija i svaka je dužna voditi evidenciju o istom. U dosadašnjem poslovanju PSC nije dolazilo do oduzimanja odobrenja za rad, niti je protiv pripadnika privatnih sigurnosnih kompanija vođen krivični postupak.

Tabela: Pregled PSC registrovanih kod Centra javne bezbjednosti Trebinje

Red. Br.	Naziv PSC ili detektivske kompanije	Mjesto	
1.	Sector Security	Trebinje – B. Luka	PSC - poslovnica
2.	Centurion	Trebinje – Bijeljina	PSC - poslovnica
3.	Gama Sigurnost	Trebinje – B. Luka	PSC – poslovnica
4.	Wolf Compani	Trebinje – Rogatica	PSC - poslovnica

---

je u pitanju upis u registar djela preduzeća Član 23. je jasan i kaže: Dio preduzeća koji ima određena ovlaštenja u pravnom prometu upisuje se u registar prema sjedištu preduzeća a dio preduzeća koji obavlja poslove iz djelatnosti preduzeća u mjestu van sjedišta preduzeća – i u registar prema mjestu obavljanja tih poslova. Više o ovom vidi: Zakon o preduzećima (Službeni glasnik RS. br. 24/98, 62/02, 66/02, 38/03, 97/04, 34/06).

⁷¹ Član 4. a. Obaveznost – svi poslovni subjekti definisani kao takvi ovim i drugim posebnim zakonom RS obavezni su, prije započinjanja poslovne djelatnosti koju namjeravaju obavljati, da se registruju kod nadležnog registarskog suda.

1.4.1.3 Brojnost i obim privatnih sigurnosnih kompanija u Brčko Distriktu

Brčko Distrikt BiH je jedinstvena administrativna jedinica lokalne samouprave koja je pod suverenitetom Bosne i Hercegovine. Teritorija Brčko Distrikta BiH obuhvata cjelokupnu teritoriju Opštine Brčko od 1. januara 1991. godine. Distrikt se nalazi na sjeveru BiH, na desnoj obali rijeke Save i zauzima površinu 493 km², što je 1% površine BiH.

Za održavanje javnog reda i mira Distrikt ima sopstvenu policiju (280 policajaca),⁷² koja obavlja sve policijske funkcije predviđene zakonom.

Privatna sigurnost na području Distrikta Brčko, uspostavljena je 14. jula 2004. godine, donošenjem Zakona o agencijama za obezbjeđenje lica i imovine i privatnoj detektivskoj djelatnosti. Obim industrije privatne sigurnosti do sad na ovom području je gotovo neistražen. Ovo istraživanje obuhvaća obim privatne sigurnosti od 2004. godine do jula 2009. godine.

Spomenuti Zakon definiše djelatnost privatnih sigurnosnih kompanije, koja se ogleda u zaštiti ljudi i imovine fizičkim i tehničkim obezbjeđenjem, kao i načinu poslovanja detektivskih agencija.⁷³ Ovaj zakon predlaže da je za osnivanje privatne sigurnosne kompanije, poslije upisa u sudski registar kod Osnovnog suda BD neophodno tražiti odobrenje za rad od strane Policije Brčko Distrikta. Vlasnici i operativno osoblje podložni su provjerama kriminalne prošlosti. Osobe koje su kažnjavane za prekršaj javnog reda i mira sa obilježjem nasilja, za krivična djela ili prekomjerno uživaju alkohol, imaju strast za kockanjem i imaju sklonost nasilju u porodici ne mogu biti vlasnici, niti raditi na poslovima privatne sigurnosti.

Obuka i certificiranje za dobijanje ovlaštenja za obavljanje poslova fizičkog i tehničkog obezbjeđenja je obavezna, ali je kao i u entitetima na vrlo niskom nivou.

⁷² Uređivanje Organa Reda: Dalji plan reforme u BiH, Izvještaj ICG za Balkan br. 130, str.51 maj 2002. godina.

⁷³ Zakona o agencijama za obezbjeđenje lica i imovine i privatnoj detektivskoj djelatnosti., Član 4. i Član 35.

Nošenje uniforme je obavezno; ona se mora jasno razlikovati od policijske uniforme ili uniforme službenika organa vlasti Brčko Distrikta BiH. Lica na dužnosti moraju nositi službenu iskaznicu, koju propisuje šef Policije BD.

Posjedovanje i upotreba polu-automatskog vatrenog oružja kratke cijevi za najviše jednu trećinu zaposlenih pripadnika obezbjeđenja je dozvoljena uz nekoliko ograničenja. Isto tako u obavljanju poslova fizičkog obezbjeđenja, pripadniku obezbjeđenja je dozvoljeno upotrijebiti fizičku snagu samo ako na drugi način ne može odbiti nesposredan protivpravan napad koji ugrožava njegov život, život lica koje obezbjeđuje ili ako se smjera uništiti ili oštetiti imovina koju obezbjeđuje.⁷⁴

Policija Brčko Distrikta BiH je ovlaštena za izdavanje odobrenja za rad privatnim sigurnosnim kompanijama, kao i odobrenja za rad lica zaposlenih u sektoru zaštite. Pored toga policija vrši i upravni, odnosno inspeksijski nadzor nad sprovođenjem Zakona o agencijama za obezbjeđenje lica i imovine i privatnoj detektivskoj djelatnosti.

Danas na području Brčko Distrikta odobrenje za rad ima 11 privatnih sigurnosnih kompanija, od čega dvije osobe⁷⁵ imaju ovlaštenje za obavljanje detektivskih poslova.⁷⁶ Policija BD BiH je za potrebe privatnih sigurnosnih kompanija izdala 394 legitimacije licima za obavljanje poslova zaštite. Zbog promjene poslodavca vrećena je 181 legitimacija, tako da danas na ovom području u privatno-sigurnosnom sektoru za poslove zaštite radi 213 lica.⁷⁷

PODRUČJE	BROJ PSC	BROJ ORUŽJA	IZDATE LEGITIMACIJE	VAŽEĆE LEGITIMACIJE
Brčko Distrikt	11	35	394	213

Tabela: Pregled stanja privatne sigurnosti u Brčko Distriktu BiH

⁷⁴ Član 19.

⁷⁵ Policija BD je izdala dva ovlaštenja za obavljanje detektivskih poslova i to: Čeranić Predragu i Lugonjić Risti. Čeranić Predarag je vratio ovlaštenje 14.07.2007. godine, zbog prestanka rada detektivske agencije, tako da na ovom području ovlaštenje za ove poslove ima samo Lugonjić Risto.

⁷⁶ Detektivske agencije uz zagaranovanu diskreciju nude svoje usluge po cijeni od 8 do 25 KM, plus nakanada za gorivo. U detektivskoj agenciji „Kobra“ kažu da najviše imaju posla kada su u pitanju preljube, dok nam je Sreto Aničić, direktor detektivske agencije „Bond“ iz Banja Luke rekao da su se oni donedavno bavili preljubama, ali sad rade fizička i tehnička obezbjeđenja građana.

⁷⁷ Dopis Policije Distrikta Brčko BiH, broj:14.04-48-2940/09 od 30.03.2009. godine.

Broj stanovnika u Distriktu Brčko BiH se procjenjuje na 75.643 hiljade.⁷⁸ Ovo znači da na 334 građanina dolazi jedan zaštitar. Odnosno na 1,000 stanovnika dolazi (ili će uskoro doći) 3 zaštitara. Kada ove rezultate kompariramo sa brojem policajaca⁷⁹ u Distriktu dobijemo približno isti omjer, koji je u blagoj prednosti u korist javne sigurnosti, policije. (odnos policije i zaštitara 1,2:1).

Za potrebe obavljanja poslova i zadataka privatne sigurnosne kompanije imaju pravo nabaviti vatreno oružje. Tako su iste iskoristile ovo pravo i obratile se zahtjevom za nabavku oružja Policiji Distrikta. Na osnovu ovih zahtjeva Policija je izdala ovlaštenja za nabavku 35 komada oružja. Međutim, treba istaći da je kompanija Centurion prijavila krađu dva pištolja, a Lugonjić M.R. krađu 1 pištolja. Isto tako zbog prekršajnog postupka kompaniji Lugonjić M.R., policija je privremeno oduzela 9 pištolja.

Tabela: Pregled PSC u Brčko Distriktu BiH

Red. Br.	Naziv PSC ili detektivske kompanije	Mjesto	
1.	Alarm West	Brčko	PSC
2.	Aman 131	Brčko	PSC
3.	Bimal DOO	Brčko	PSC
4.	Centurion	Brčko	PSC
5.	Cobra Security	Brčko	PSC
6.	Flek	Brčko	PSC
7.	Ipon Security	Brčko	PSC
8.	Lugonjić M.R.	Brčko	PSC
9.	Poskok	Brčko	PSC
10.	Santovac	Brčko	PSC
11.	Sector Security	Brčko	PSC – služba zaštite

⁷⁸ Agencija za statistiku BiH, Demografija 2004 – 2008. http://www.bhas.ba/Arhiva/2009/brcko/DEM_2008.pdf

⁷⁹ Komparacija rađena na podacima da DB broji 280 policajca. Izvor: Izvještaj ICG-a za Balkan br. 130. 10 maj 2002. godine str. 51.

II ODNOS SEKTORA PRIVATNE SIGURNOSTI SA DRUGIM SEKTORIMA

U ovom dijelu istraživanja želimo predstaviti neke osnovne informacije odnosa sektora privatne sigurnosti sa drugim sektorima, a do kojih smo došli tokom petomjesečnog terenskog istraživanja. Očigledno da je teško specifično navesti koje ili koliko smo sektora istraživali, ali smo svoj fokus usmjerili na odnos policije i privatnog sigurnosnog sektora, politike i privatnog sigurnosnog sektora, privatnog sigurnosnog sektora i organizovanog kriminala, i odnose u samom sektoru privatne sigurnosti, tj. odnos među privatnim sigurnosnim kompanijama.

Obzirom da smo u istraživanju vremenski bili ograničeni, kao i da smo istraživali specifičnu oblast za koju je teško bilo pronaći sagovornike, ostaje mogućnost da se ovaj segment detaljnije i dubioznije istraži u budućnosti.

2.1 Privatna sigurnost i policija

Odnos između privatne sigurnosti i policije zaslužuje posebnu pažnju, zato što je privatna sigurnost povezana sa pravnim sistemom kroz javnu sigurnost; tj. kroz policiju. Policija je ovlaštena za izdavanje odobrenja za rad privatnim sigurnosnim kompanijama, kao i odobrenja za rad lica zaposlenih u sektoru zaštite. Pored toga policija vrši i upravni, odnosno inspekcijски nadzor nad sprovođenjem Zakona, kao i propisa donijetih na osnovu njega.

U okviru odnosa kontrole, treba naglasiti da inspekcijски nadzor nad obavljanjem poslova privatne sigurnosti sprovode specijalizovana ovlašćena službena lica (inspektori) Ministarstva unutrašnjih poslova, s tim da u vršenju nadzora ona mogu zahtjevati pomoć drugih policijskih službenika.⁸⁰

Iako se ne može osporiti da mnogi potencijalni problemi u ovom vidu saradnje postoje, predstavnici kompanija kao i inspektori MUP-a, su zadovoljni dosadašnjim načinom rada.

⁸⁰ Razgovor sa inspektorom Federalnog MUP-a Krivić Malikom, Mostar 02. juli 2009. godine.

Inspektori imaju praksu, da ako u poslovima nadzora uoče neke nedostatke kod PSC, nalože da se u određenom vremenskom roku ti nedostaci otklone. Mi ne idemo na izricanje zabrane privatnoj sigurnosnoj kompaniji, ako uočimo neke nedostatke tokom kontrole već naložimo da u određenom vremenskom roku ovi nedostaci budu otklonjeni, a kompanije ispoštuju naš zahtjev.⁸¹

Predstavnici PSC su zadovoljni dosadašnjim inspeksijskim nadzorom, ali ujedno traže da se češće vrši nadzor nad radom kompanija.⁸² Međutim, postoje slučajevi gdje predstavnici privatnih sigurnosnih kompanija imaju sumnju da se njihova kompanija našla na meti kontrole samo zbog porijekla vlasnika. Tako direktor Sword Security-a Asim Younis, tvrdi da je EUFOR-ov⁸³ upad u njegove prostorije izazvalo njegovo arapsko porijeklo, jer je mjesec dana ranije nad kompanijom provedena inspekcija koja nije našla nepravilnosti u radu. „U završnoj smo fazi izrade milionskog ugovora sa jednom londonskom firmom, koja je pod direktnom kontrolom Vlade Velike Britanije, na osnovu kojeg ćemo zapošljavati naše ljude širom svijeta“, kaže Younis, „vjerujem da i to nekom smeta“.⁸⁴ Kompanija „Sword“ je podnijela i krivičnu prijavu protiv direktora Uprave policije Federalnog MUP-a Zlatka Miletića, a na osnovu mišljenja bivšeg federalnog ministra MUP-a Mevludina Halilovića, u kojem stoji da je Miletić zloupotrijebio svoj položaj, kada je u novembru prošle godine zabranio seminar u organizaciji kompanije „Sword“. Swordova tužba protiv Miletića je odbijena.

Kada je u pitanju partnerski odnos između privatne sigurnosti i policije, on je opterećen nedostatkom obostranog poštovanja, u čemu, mora se priznati prednjači policija. Po riječima Dragana Talića, do ovog problema dolazi zbog nerazumjevanja obostrane uloge i funkcije u ostvarivanju zamišljenog standarada sigurnosti. „Policija na sigurnost gleda kao izraz ekskluzivnosti, a problem leži i u činjenici da nijedna policijska akademija ne obučava i ne

---

⁸¹ Ibid

⁸² Izjave predstavnika privatnih sigurnosnih kompanija, sa kojima smo vodili intervju, kao i onih koji su prisustvovali sastancima u Mostaru.

⁸³ Na meti EUFOR-ovog nadzora 28.07.2005. godine našle su se tri kompanije: Puma iz Mostara, Sector Security iz Banja Luke i Sword Security iz Sarajeva. „EUFOR ima legitiman interes nadzora kako bi bio siguran da se one ponašaju u skladu sa Daytonskim sporazumom i bosanskim propisima o posjedovanju vatrenog oružja“, preuzeto sa EUFOR-ovog sopštenja.

⁸⁴ Preuzeto sa www.index.hr; četvrtak 28.07.2005. godine.

usmjerava polaznike (kako policajce tako i zaštitare) da su oni dio jedinstvenog sigurnosnog sistema, te da imaju zajednički cilj⁸⁵.

Međutim, ohrabruje činjenica da su mnogi policijski funkcioneri jasno shvatili i prihvatili važnost društvenog uključenja privatnih sigurnosnih kompanija u prevenciji kriminala, prevashodno misleći na obezbjeđenje velikih javnih skupova. U posljednje vrijeme primjećena je obećavajuća saradnja, kako po ovom pitanju, tako i po pitanju otkrivanja počinioca krivičnih djela. Saradnja između ova dva sektora odvija se u granicama njihovih prava i dužnosti koje obje službe mogu primjeniti u određenim situacija, npr. prilikom izvršenja krivičnog djela u kompanijama, hvatanju počinioca krivičnog djela, ustupanju video zapisa i dr.

Rukovodilac sektora sigurnosti u JP „Elektroprivreda BiH“, Malić Agić kaže „da je sasvim logično da saradnja ovih sektora bude maksimalno zastupljena, jer sigurnost jednog objekta se ne može posmatrati odvojeno i nezavisno od drugih objekata. Pojedini objekti, zbog svoje važnosti, zahtjevaju i posebne mjere zaštite, što bezuslovno podrazumjeva sadržajnu i organizovaniju saradnju između policije i unutrašnje službe zaštite ili privatnih sigurnosnih kompanija“.⁸⁶

Privatne sigurnosne kompanije žele ovu saradnju podići na još veći nivo. Mi smo voljni svoj operativni centar i tehnička sredstva staviti na raspolaganje i policiji, učestovati u zajedničkim obukama, razvijati zajedničku strategiju, a sve u cilju povećanja sigurnosti građana ove zemlje.⁸⁷

Očito je da privatni sigurnosni sektor i policija imaju veliki dio područja gdje bi svoju saradnju mogli poboljšati. Kao što je prethodno navedeno, volja rukovodstava privatnih sigurnosnih kompanija postoji, a inicijativa rukovodstva policije je ta koja treba da pokrene akcije, odredi opšte ciljeve i poveća nivo sigurnosti.

⁸⁵ Intervju, Dragan Talić 24.04. 2009. godine Banja Luka.

⁸⁶ Intervju sa rukovodiocem sektora sigurnosti, 31.07.2009. Sarajevo.

⁸⁷ Intervju, Mirsad Čatić, AWG Group.

2.2 Privatna sigurnost i politika

Ako posmatramo privatnu sigurnost kao poslovnu funkciju kompanija, može se sa sigurnošću tvrditi da je njen osnovni cilj izgradnja i uspostava uslova za bezbjedan rad i unaprijeđenje poslovne djelatnosti. Međutim, postavlja se pitanje da li ovaj sektor s obzirom na svoju specifičnost i ulogu može ostati imun na mješanje politike u njegov rad, odnosno, nastojanja nekih političara ili političkih elita da upravljaju privatnim sigurnosnim kompanijama.

U Bosni i Hercegovini u zadnjih godinu dana sve su češća pisanja medija kako pojedini političari imaju kontrolu nad nekim privatnim sigurnosnim kompanijama. Tako Dnevni avaz navodi da nezvanično saznaje da „otkako je došao na vlast premijer RS Milorad Dodik intenzivno radi na stvaranju privatne garde.“ Dalje avaz navodi da je „Dodikova policija, organizirana u zaštitarske firme, naoružana posebnom opremom pištolja kalibra devet milimetara, dugim cijevima, ima desetak blindiranih vozila i sofisticiranu opremu za prisluškivanje i sve to mu služi u svrhu obračuna sa političkim protivnicima, ali i za prisluškivanje stranih diplomata u BiH.“⁸⁸

Slične ovakve optužbe na račun premijera Dodika emitovala je i Federalna televizija u emisiji „60 minuta“. No, to nije sve, mediji su pisali i o tome kako u BiH postoji paralelni obavještajni sistem preko Ipon Securty-a iz Mostara, a kojeg vodi Ivan Vukšić. Portal „Necenzurisano“ navodi da je ovaj sistem uspostavio ministar unutrašnjih poslova Hrvatske Tomislav Karamarko.⁸⁹ Isto tako na ovoj stranici se navodi da se Karamarkova mreža dalje pruža do Hasana Čengića i Bakira Izetbegovića.

Dragan Babić, predsjednik Narodnog fronta iz Banja Luke, potvrdio je navode Dnevnog avaza i rekao da ima informacije od svog pouzdanog izvora da je kompanija Elite Security iz Laktaša ilegalno nabavila 1,000 heklera iz Srbije i da su u svakom momentu spremni da brane Milorada Dodika, ukoliko SIPA pokuša da ga privede.⁹⁰ Dalje, Babić ističe da Alpha Security, ima blizu

⁸⁸ Gregorijan rastura Dodikovu gardu? Dnevni avaz, 10. juni 2009. godin, str. 2.

⁸⁹ Vidi: www.Necenzurirano.com, Paralelni obavještajni sustav preko Ipon security operativno vodi Ivan Vukšić.

⁹⁰ Intervju, Banja Luka.

70 zaposlenih ljudi i da je riječ o bivšim obavještajcima 410. vojnoobavještajnog centra vojske RS, koji je rasformirala međunarodna zajednica zbog ilegalnog prisluškivanja.

Sa politikom se veže i Centurion iz Bijeljine kojem je Investiciona – razvojna banka RS u aprilu 2009. godine dala kredit u iznosu od 451.591 KM.

Uzimajući u obzir ovakve navode medija, kao i činjenicu da je za ovu problematiku vrlo teško naći sagovornika, upustili smo se u empirijsko istraživanje spomenutih navoda. Tako smo tokom istraživanja razgovarali sa predstavnicima privatnih sigurnosnih kompanija, ekspertima koji prate ovu oblast i nekim od izvora medijskih natpisa.

Gotovo svi ispitanici iz sektora privatne sigurnosti sebe danas prepoznaju kao dio korporacije ili biznisa i većina ih na toj osnovi radi. Međutim, neki predstavnici privatnih sigurnosnih kompanija, tvrde da su neke privatne sigurnosne kompanije privilegovane od strane vlasti, ali da se ne radi o njihovim kompanijama.⁹¹ Na naše pitanje da li je riječ o PSC Alpha, Elit ili Sector Security oni su odgovorili negativno. Isto tako kazali su nam da ne vjeruju u sve te medijske natpise koji se vežu za ove kompanije. Tako Sreto Aničić iz Bond security-a, kaže: „Poznavajući profil ljudi koji vode ove agencije, uvjeren sam da te agencije posluju u skladu sa zakonom i da im je jedini interes opstanak na tržištu.“ Ovakvo mišljenje dijele i drugi intervjuisani predstavnici privatnih sigurnosnih kompanija. Međutim, sa njima se ne slaže Dragomir Babić, iz Narodnog fronta koji tvrdi suprotno i ističe „da Security Wolf sa sjedištem u Rogatici, Centurion iz Bijeljine, Elit Security iz Laktaša i Alpha iz Banja Luke, zapošljavaju bivše KOS-ovce, pripadnike Vojske RS i policije koji se dovode u vezu sa mrežom podrške ratnom zločincu Ratku Mladiću. Glavnu ulogu u zapošljavanju ovakvih ljudi imaju Velibor Šotra i šef Dodikovog ličnog obezbjeđenja Miloš Čubrilović.“⁹² Ovakve Babićeve navode Velibor Šotra je nazvao špekulacijama, i apsolutnim neistinama i pozvao organe vlasti da istraže sve spomenute navode.⁹³

⁹¹ Intervju sa predstavnicima Sector Security, Elite Security i Bond iz Banja Luke.

⁹² Intervju sa Dragomirom Babićem.

⁹³ Razgovor sa predstavnikom CSS-a.

Direktor Centra za defnologiju, sigurnost, sociologiju i kriminologiju, Duško Vejnović nam navodi kako su oni u Centru pratili rad privatnog sigurnosnog sektora od 2002. godine i nisu primjetili neke neregularnosti. „U razgovoru sa predstavnicima policije stalno smo dobijali pohvale na rad privatnih sigurnosnih kompanija, a ni EUFOR-ove kontrole nisu našle neke veće prekršaje zbog kojih bi nekoj kompaniji bio zabranjen rad“, ističe Vejnović. Međutim, vezu između politike i privatnih sigurnosnih kompanija profesor Vejnović vidi u posrednom političkom uticaju kod dobijanja boljih poslova.

Analizom klijenata PSC,⁹⁴ jednim dijelom se mogu potvrditi stavovi posredničkog političkog uticaja kod dobijanja poslova PSC, međutim isto tako ono što demantuje ovakve stavove jeste primjer da je Alarm West iz Mostra, dobio veliki posao na području RS, i to na obezbjeđavanju Pošta Srpske. Tragom ovih poslova, posjetili smo sjedište Alarm Westa i razgovarali sa Mirsadom Ćatićem, vlasnikom kompanije.

„Alarm West kompanija od svoga osnivanja djeluje kao biznis kompanija, i nas interesuje samo posao. Mi od vlasti tražimo samo da nas posmatra kao privredni subjekt i da putem izvršne vlasti vrši kontrolu. A kad je u pitanju posao sa Poštama Srpske, mi smo ponudili najbolju ponudu na tenderu i dobili posao“, kaže Ćatić.

Tokom istraživanja provjerili smo i medijske navode da Elite Security iz Nove Topole, ima poligon na kojem vrši obuku privatnog Dodikovog obezbjeđenja. Rezultati su pokazali da se radi o privatnoj sigurnosnoj kompaniji čiji je vlasnik Željko Pepić, a koja za potrebe firme Farmaland vrši obezbjeđenje posjeda na kome se vrši uzgaj stoke. Isto tako treba naglasiti da Elit Security na ovom području ne posjeduje privatni poligon za obuku specijalaca, niti jedno odobrenje za držanje oružja od strane CJB Banja Luka. Ovakve rezultate potvrdio je Centar za istraživačko novinarstvo u Dnevnom avazu, augusta 2009. godine.⁹⁵

⁹⁴ Poslovni klijenti Alpha Securtyja su: Pevac Banja Luka, Bobar banka – filijale Banja Luka, Bijeljina, Brčko, Mrkonjić Grad, OMV pumpa Banja Luka i Bijeljina. Security Wolf: Komercijalna banka, Balkan investment Banka, KK Leutar.

⁹⁵ Kapor: Zaštitari ne čuvaju Dodika nego 2.700 krava, Dnevni avaz, str. 13. od 14.08.2009. godine

Polazeći od ovakvih rezultata, a u nedostatku egzaktnih podataka povezanosti ova dva sektora, možemo samo tvrditi da postoji percepcija političkog uticaja na rad privatnih sigurnosnih kompanija i da ona u budućnosti može doprinijeti da se neke kompanije počnu ponašati u skladu s tom percepcijom ili da putem korupcije dođu do boljeg poslovnog angažmana.

2.3 Privatna sigurnost i organizovani kriminal

U situaciji ekonomske krize, te sporog i tromog pravnog sistema, privatna sigurnost predstavlja privlačnu metu za grupe i mreže organizovanog kriminala. Međutim, zbog osjetljivosti ove teme vrlo je teško pronaći direktne dokaze o povezanosti između PSC i grupa organizovanog kriminala. Većinom su to medijski navodi poput onih da je Franc Oražen iz Ljubljane formirao u Doboju Mega Security, te putem njenog osoblja bavi se reketiranjem i utjerivanjem dugova.⁹⁶ Oražen je u vojnoj misiji EUFOR-a obavljao obavještajne poslove, čime se nastavio baviti po osnivanju agencije. Pored gore spomenutih još neke PSC su od strane medija povezivane sa određenim kriminalnim grupama.

Još jačem uvjerenju da postoji neka veza između privatnih sigurnosnih kompanija i organizovanog kriminala, doprinijela je zabrana radu agenciji Alpha Security od strane OHR-a. Tako je ovom zabranom supervizor za Brčko Raffi Gregorian Alpha Security-u i nekolicini drugih povezanih privatnih sigurnosnih kompanija zabranio rad u Brčko Distriktu na pet godina, a Centurionu Security-u da proširuje postojeće poslove u Distriktu tokom istog perioda.⁹⁷ Za ovakav potez supervizor se opredijelio nakon što je primio nepobitne informacije od međunarodnih obavještajnih izvora u BiH da su pripadnici „Alpha Securityja“ učestovali u obavještajnim i kontraobavještajnim djelatnostima koje su uperene protiv njega, kao i protiv OHR-a i osoblja Kancelarije za implementaciju konačne odluke za Brčko. Ovakve aktivnosti osudio je Upravni odbor Vijeća za implementaciju mira, na sastanku održanom 26. marta 2009. godine.

⁹⁶ Dnevni avaz, str. 13. od 10.06.2009. godine.

⁹⁷ Preuzeto sa Sarajevo-x.com, od 09.06.2009. godine

Tokom empirijskog istraživanja nastojali smo doći do mišljenja predstavnika PSC o vezama organizovanog kriminala i PSC. Gotovo svi intervjuisani smatraju da postoji mogućnost da su neki pripadnici privatne sigurnosne kompanije mimo svog radnog vremena zloupotrijebili svoju poziciju, ali da nema govora da je neki vlasnik privatne sigurnosne kompanije podržao njihove aktivnosti, odnosno da PSC stoji iza toga. Isto tako oni smatraju da bi međunarodni obavještajni izvori, sve informacije o neregularnosti rada privatne sigurnosne kompanije trebali ustupiti našim organima (SIPA, MUP RS), kako bi ih isti provjerili i ako postoje osnovi sumnje, zabranili rad toj kompaniji na cijelom području BiH. Ovdje bi se trebalo jednako postupati, bez obzira o kojoj PSC da je riječ. Ovakvim načinom rada bi se demistificirao odnos PSC i organizovanog kriminala, te bi bio dobar test za policiju, koliko ona ozbiljno i uspješno vrši kontrolu PSC.

Isto tako nakon afere prisluškivanja supervizora za Brčko, pitali smo šefa Policije u Distriktu Brčko Gorana Lujčića da li oni postupaju po instrukcijama iz spomenutog naloga. „Policija će pratiti prisustvo agencija u periodu od pet godina kako je to naznačeno i u nalogu supervizora. U Brčkom se nalazi samo kompanija „Centurion“ i mi vrlo često i nasumično vršimo inspekciju te agencije kako bi smo ispoštovali odredbe naloga.“⁹⁸

Prema njegovim riječima u ovoj agenciji uočene su prekršajne odgovornosti. No, poslije donošenja rješenja o privremenoj zabrani „Centurionu“, nedostaci su vrlo brzo otklonjeni.

Dalje, racije koje je izvršio EUFOR u nekoliko navrata u cijeloj BiH otkrile su držanje ilegalnih zaliha oružja, municije i eksploziva u prostorijama nekoliko privatnih sigurnosnih kompanija.⁹⁹ Takve zalihe jasan su pokazatelj da su neke od PSC posjedovale znatne količine materijala koji je se mogao dovoditi u vezu sa organizovanjem kriminalnih aktivnosti, a ne za usluge sigurnosti.

I pored svega navedenog treba istaći činjenicu da nijednoj PSC u BiH nije zabranjen rad, odnosno nije dokazana direktna veza PSC i organizovanog kriminala. Uglavnom se sve

---

⁹⁸ Telefonski razgovor sa Goranom Lujčićem, šefom Policije BD, 13. august 2009. godine.

⁹⁹ EUFOR pretresao privatne zaštitarske agencije u Sarajevu, Banja Luci i Mostaru – 28. juli 2005; Dnevni avaz, Nezavisne novine, 29. juli 2005.

baziralo na konstatacijama uočenih nepravilnosti i djelimičnim ograničavanjem obima poslovanja pojedinih privatnih sigurnosnih kompanija.

2.4 Odnos između privatnih sigurnosnih kompanija

Privatna sigurnost u BiH je opterećena lošim odnosom između samih privatnih sigurnosnih kompanija. Ovaj odnos gotovo da i ne postoji. PSC jako malo saraduju između sebe, a čak i ako postoje slučajevi saradnje onda se radi u saradnji između kompanija unutar grupacije istog vlasnika.

Do ovakog odnosa između privatnih sigurnosnih kompanija, dolazi najčešće zbog takmičarskog odnosa u tome ko će ponuditi nižu cijenu na tenderu. Nižom cijenom smanjuje se cijena satnice zaposlenog, smanjuje se motivacija, odnosno kvalitet rada uposlenog.¹⁰⁰ Ovakvim pristupom privatne sigurnosne kompanije same sebe uništavaju, kaže Ivan Knezović, odgovorna osoba unutrašnje službe zaštite u HT Mostaru.¹⁰¹ On smatra da je svaka cijena za jedan sat ispod 6 KM neprihvatljiva, a problem cijene vidi u nedostatku Komore. Mnoge privatne sigurnosne kompanije priznaju ovaj problem i smatraju da je neophodno osnovati Komoru koja je u FBiH i zakonska preporuka.

Bilo je pokušaja da se napravi dogovor o minimalnoj cijeni rada, ali to zaštitarima nije pošlo za rukom. Neki za to optužuju sarajevske privatne sigurnosne kompanije i „sve dok one vode ovu inicijativu mi nećemo učestvovati u njoj. Treba neći nekog neutralnog ko će pokrenuti razgovor o formiranju Komore koja bi zaštitila rad PSC.“¹⁰²

S druge strane ono što opterećuje ove odnose jeste nepoželjnost djelovanja PSC iz jednog kantona u drugom. Tako su PSC Kondor iz Zenice i Patriot iz Mostara u zavadi oko obezbjeđenja objekta Hekom u Mostaru.

¹⁰⁰ Intervju, Mustafa Galijatović, Gama Sigurnost.

¹⁰¹ Velike su uštede za kompaniju ako za poslove sigurnosti angažuje PSC. Tako smo mi u HT Mostar na godišnjem nivou uštedili pola milona KM, nakon angažovanja PSC. Ivan Knezović, Intervju, 24. juna. 2009., Mostar.

¹⁰² Intervju, Mustafa Begović, Patriot Security – Mostar, 24. juni 2009.

Ohrabruje činjenica da je većina vlasnika PSC spremna da formiraju udruženje PSC ili Komoru koja bi štitila njihov rad, kao i izjave predstavnika MUP Federacije BiH da im MUP stoji na raspolaganju u savjetodavnom smislu kad je u pitanju rješavanje ovog problema.¹⁰³

► **PREPORUKE ZA POBOLJŠANJE ODNOSA SEKTORA PRIVATNE SIGURNOSTI SA DRUGIM SEKTORIMA:**

- *U cilju poboljšanja odnosa sektora javne i privatne sigurnosti predlažemo da se sektor privatne sigurnosti više uključi u održavanje bezbjednosti u zajednicama. To bi bilo moguće ukoliko bi se privatnim sigurnosnim kompanijama zakonski dozvolilo obavljanje poslova patroliranja;*
- *Entitetska ministarstva bi trebala napraviti registre PSC i iste redovno ažurirati a centralni registar uspostaviti u okviru Ministarstva sigurnosti BiH;*
- *Potrebno je sprovoditi češću kontolu rada PSC, kao i njihovog osoblja;*
- *Radi unaprijedjenja odnosa među privatnim sigurnosnim kompanijama, predlažemo uspostavu strukovnog udruženja, koje bi radilo na zaštiti njihovih interesa, a posebno u FBiH gdje je to i zakonska obaveza;*
- *Predlažemo direktorima privatnih sigurnosnih kompanija, da ulože više u zadržavanje provjerenog i stručnog kadra i poboljšanja uslova rada;*
- *Preporučujemo zaštitarima i ostalom osoblju zaposlenom u PSC da se sindikalno organizuju kako bi na organizovani način dobili bolje uslove rada i veće plate.*

---

¹⁰³ Medina Kočan, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, pomoćnica ministra. Sastanak u Mostaru, 02. juli 2009. godine.

III KONTROLA I POSLOVANJE PRIVATNIH SIGURNOSNIH KOMPANIJA

3.1 Kontrola

Prema postojećim zakonskim rješenjima policija¹⁰⁴ je ovlaštena za izdavanje odobrenja za rad privatnim sigurnosnim kompanijama. Pored toga policija vrši i upravni, odnosno inspekcijски nadzor nad sprovođenjem zakona koji regulišu privatnu sigurnost. Inspekcijски nadzor, također vrše i specijalizovana ovlašćena služebna lica (inspektori), Ministarstva unutrašnjih poslova, koji mogu zahtjevati pomoć drugih policijskih službenika.

Većina ispitanika, predstavnika privatnog sigurnosnog sektora i policije se slažu da ovakva kontrola nije baš dobro organizovana. Predstavnici PSC smatraju da bi kontrola njihovih kompanija trebala da bude opšta, u okviru angažovanja ljudi sa strane, ili u kombinaciji privatnog i javnog sektora.

Međutim, postoje različita mišljenja po pitanju ko treba da bude nadležan za tu kontrolu. Velika većina intervjuisanih smatra da tu kontrolu treba da obavljaju oni koji to i sada rade, odnosno regularna policija MUP-a, dok jedan dio njih smatra da ovakvom kontrolom PSC i policija nisu ravnopravni partneri, te bi kontrolu trebalo izmjestiti iz MUP-a.

Druga stvar koju smo htjeli saznati jeste da li bi Zajednička komisija za odbranu i sigurnost BiH, mogla da obavlja kontrolu privatnog sektora sigurnosti. Većina ispitanika misli da ne bi, i da bi najbolju kontrolu moglo obavljati savjetodavno tijelo.

Očito je da postoje normativni osnovi za nadzor privatnog sigurnosnog sektora, ali ovaj sektor se nalazi izvan bilo kakve kontrole državnih institucija. Parlamentarni nadzor rada privatnih sigurnosnih kompanija ne postoji.

---

¹⁰⁴ U Federaciji BiH je to MUP- kantona, u Republici Srpskoj Centri javne bezbjednosti, a u Distriktu Brčko BiH, Policija DB.

3.2 Poslovanje privatnih sigurnosnih kompanija

Tokom terenskog istraživanja privatnih sigurnosnih kompanija, uvjerali smo se da postoje kompanije¹⁰⁵ koje su uspjele da svoj vozni park dovedu do 40–tak, što blindiranih, što vozila za posebne namjene. Isto tako ove kompanije imaju i savremene sisteme veze: radio stanice, internu mobilnu telefoniju, specijaliziranu opremu za prenos novca, moderne uniforme i dozvoljeno naoružanje. Neke od njih pružaju i usluge video nadzora sa interventnim ekipama koje su mobilne 24 sata i reaguju na dojavu alarma.

Na drugoj strani postoje i kompanije koje su zbog lošeg menadžmenta ili zbog gubitka klijenata ekonomski osiromašile i doživjele bankrot. Ove kompanije po pravilu biznisa, bivaju otkupljene od strane onih većih, ili njihovi zaposlenici jednostavno prelaze u druge, razvijenije kompanije.¹⁰⁶

Generalno, gledano sa aspekta tehničke opremljenosti za poslovanje privatnih sigurnosnih kompanija, možemo reći da ona zavisi od obima poslova i klijenata. Što je veći obim poslova, sa jakim klijentima, veća je mogućnost dobiti za kompaniju, što omogućuje i veća ulaganja u tehničku i materijalnu opremljenost.

Klijenti

Karakter i zahtjevi tržišta privatne sigurnosti, zavise svakako, od njegovih sigurnosnih potreba. Istraživanje tržišta pokazuje da u ovom trenutku tehnička i fizička sigurnost objekta kao i prevoz novca predstavljaju glavno usmjerenje privatnih sigurnosnih kompanija.

Klijente privatnih sigurnosnih kompanija čine različiti subjekti. To su uglavnom javne kompanije, različite javne ustanove, privatne kompanije i gazdinstva, komercijalne banke, ambasade, institucije za zabavu, inustrijske kompanije, stanovi i kuće i dr.

---

¹⁰⁶ Dobar primjer je kompanija Cipos koju je kupio Alarm West.

Možemo slobodno reći da su banke bile najvažnije za uspon privatne sigurnosti u BiH. One i danas, za većinu privatnih sigurnosnih kompanija predstavljaju osnovne klijente. Međutim postoje PSC koje su u svom poslovanju uspjele smanjiti svoju poslovnu ovisnost o bankama kao najvažnijim klijentima.¹⁰⁷

Kada je riječ o uticaju klijenata na rad privatnih sigurnosnih kompanija možemo registrovati trend povišenih zahtjeva za kvalitetom sigurnosnih usluga od strane međunarodnih organizacija, banaka, ambasada, pa i samih građana. Ovakav pristup možemo okarakterisati kao pozitivan trend, obzirom da povećava mogućnost konkurentnosti PSC, a time direktno i kvalitet usluga koje pružaju.

Neki od naših sagovornika koji rade u bankama, tvrdili su da su privatne sigurnosne kompanije profesionalne u svom poslu i da poštuju potpisane ugovore. Međutim, izrazili su svoju zabrinutost i razočaranost prema policijskim istragama u otkrivanju pljački banaka, jer su one spore, tromе i ne znate tko je osoba zadužena za istragu.¹⁰⁸

Drugi pak smatraju da privatne sigurnosne kompanije ne vode nikakvog računa o preventivi neželjni događaja kako po agenciju tako po klijente i slučajne prolaznike:

„Privatne sigurnosne kompanije, svakodnevno prave velike greške u poslovima dostavljanja novca bankama koje se nalaze u ulicama gdje su pješačke zone.¹⁰⁹ Tako njihovo osoblje dostavlja novac bankama kad je najveća gužva i kad ima najviše pješaka na ulici. Obično se to radi u podne. Ovakvim postupkom, provlačeći svoje vozilo kroz pješačke zone, kompanije i osoblje kao da žele da budu viđene, a nisu ni svjesne da samim tim činom u takvim okolnostima privlače potencijalne pljačkaše i ugrožavaju sigurnost slučajnih prolaznika, pješaka ili gostiju u ugostiteljskim objektima. Ne vidimo razloga zašto se dostava novca ne izvrši u jutarnjim satima kada nema gužve i pješaka na ulici.“¹¹⁰

¹⁰⁷ Alarm West ne bazira svoje tržište na javnim preduzećima i bankama. Tako u ukupno procentu klijenata, 3% otpada na javna preduzeća, 40% su banke i njihove poslovnice dok ostalo otpada na kompanije u privatnom vlasništvu i stanove i kuće građana. Intervju sa direktorom kompanije

¹⁰⁸ Intervju sa osobama koje rade na poslovima sigurnosti u bankama.

¹⁰⁹ Misli se na ulicu Ferhadija u Sarajevu.

¹¹⁰ Intervju sa osobom koja je zadužena za javnu sigurnost.

Kada je riječ o finansijskoj strani, klijenti smatraju da je za njih manja investicija da plaćaju samo tehničke sisteme nadzora i sigurnosti ali da su u tom slučaju banke više izložene mogućnošću pljačke. Dragan Talić, generalni direktor Sector Security-a, tvrdi da su pljačke banaka mnogo rjeđe u bankama koje posjeduju fizičko obezbjeđenje, nego u onim poslovnicaama koje su opremljene samo tehničkim nadzorom.

„Banke koje nisu obezbjeđene čuvarima češće su bile mete napada, te se prošle godine na području između Brčkog i Šamca, gdje banke nisu imale fizičko obezbjeđenje, desilo oko šest napada na poslovnice. Pljačkaši znaju da u manjim poslovnicaama ima i manje novca, no oni se ipak opredjeljuju za pljačku jer znaju da im niko neće pružiti otpor“, objašnjava Talić.¹¹¹

Ovakav stav prema prednostima i nedostacima tehničke zaštite kod banaka dijele i naši sagovornici iz banaka. Nadalje, oni ističu kako Uredba o minimalnim standardima tehničke i fizičke zaštite finansijskih institucija,¹¹² ne rješava problem pljački banaka, iako je ta uredba stavila veliki zadatak pred finansijske institucije.

„Mi u bankama možemo obezbjeđiti standarde tehničke i fizičke zaštite, ali nam to ne daje garanciju da će ukoliko dođe do pljačke, policija iskoristiti sve prikupljene dokaze i da će slučaj biti razriješen, a banka obeštećena. Zbog toga je nama puno sigurnije da putem osiguranja održimo nivo sigurnosti obeštećenja u slučaju pljački“¹¹³

U prilog ovakvoj procjeni idu podaci MUP-a Federacije BiH, gdje je za prvih šest mjeseci 2009. godine, uspješno rasvjetljeno jedno od četiri razbojništva nad bankama. Razriješeno je razbojništvo nad filijalom Privredne banke u Konjicu, dok su ostala nerazriješena razbojništva nad UniCredit bankom u Mostaru, Volksbankom u Mostaru i Intesa SanPaolo bankom u Sarajevu.¹¹⁴

---

¹¹¹ Intervju, Banja Luka

¹¹² Mjere obezbjeđenja predviđene uredbom Vlade FBiH, finansijske institucije trebalo bi da uvedu najkasnije do oktobra 2009. godine.

¹¹³ Procjena dva ispitanika iz banke.

¹¹⁴ Količina otuđenog novca u ova tri razbojništva je 64.600 KM i 4.600 Eura.

Pored banaka sve češće mete napada su i kladionice. Predstavnici kladionica su burno reagovali na spomenutu Uredbu Vlade Federacije BiH. Tako voditelj Finansijskog odjela kladionica „Premier“ Krešo Vukoja, smatra da ova Uredba neće doprinjeti smanjenju napada na kladionice, već predstavlja dodatno finansijsko opterećenje za njih, koje oni neće moći podnijeti. „Mi bi po toj uredbi trebali zaposliti još 600 ljudi koji bi radili na obezbjeđenju, a to je nemoguće izdržati“¹¹⁵ On smatra da su kriminalci uvijek tri koraka ispred policije, potkrijepljujući to činjenicom da svaka pljačka koju su oni imali, desila se za tri minute, a policiji treba najmanje 15 minuta da stigne na lice mjesta a uglavnom dolaze sat vremena kasnije. Odgovor na ovakve pojave je jedino moguć uz zajedničko djelovanje fizičke, tehničke i policijske zaštite, smatraju u lutrijama i kladionicama.

Pored spomenutog, većina naših sugovornika se slaže da je u najvećem broju dosadašnjih pljački banaka zakazao ljudski faktor,¹¹⁶ te stoga smatraju da bi ubuduće trebalo maksimalnu pažnju posvećivati kontinuiranom radu na podizanju sigurnosne kulture svih uposlenika, ali i policijskih službenika.

Transport novca, također je usluga koju privatne sigurnosne kompanije pružaju klijentima. Ova usluga zahtjeva visoke standarde u tehnološkoj opremi, kao i kvalitetu osoblja koje radi obezbjeđenje. Najveći klijenti, kada je ova usluga u pitanju, su banke.

Kao jedan od problema u obezbjeđenju transporta novca vlasnici PSC vide u neusklađenosti novog Zakona o oružju, prema kome je dozvoljeno da radnici koji se bave obezbjeđenjem transporta novca imaju kratko oružje, a ta zakonska odredba nije usklađena sa Zakonom o agencijama, te se još ne primjenjuje u samom radu.

Drugi problem koji se nameće je ne postojanje zakona ili podzakonskih akata koji bi regulisali kakve bi uslove poslovni prostori trebali da ispune da bi se tu mogla otvoriti poslovnica banke. „Mi takođe, imamo i neuslovnih trezora i svjedoci smo da se banke otvaraju u svakakvim

¹¹⁵ Nezavisne novine, 02.09.2009. godine.

¹¹⁶ Bilo je slučajeva kada su radnici banke bili kradljivci. Tako je Radenko Stojanović, zvani Rađa iz Banja Luke, radnik obezbjeđenja Balkan investment banke u Banja Luci, ukrao više od milion KM iz trezora banke. Povod za pljačku bilo je saznanje osumnjičenog da će ubrzo ostati bez posla. Stojanović je uhapšen 29. maja u Sanskom Mostu, a prilikom hapšenja je ranjen, Nezavisne novine, 12.07.2008. godine.

prostorijama. Jedan objekat za godinu dana promjeni najrazličitije djelatnosti, od prodavnice maloprodaje, zatim butika, da bi nakon nekog vremena u istom poslovnom prostoru bila otvorena banka“, kaže Talić.¹¹⁷

Nedostatak minimalnih standarda, prema riječima jednog sagovornika ilustruju primjeri kad su dva čovjeka u automobilu marke Audi dolazili kod klijenata po novac. Na svu sreću ovakvih slučajeva u praksi je sve rjeđe, ali ono što zabrinjava jeste da broj presretanja i napada na transport novca raste¹¹⁸ iz godine u godinu.

Prema nekompletnim podacima iz medija, od 1999. godine do danas izvršeno je 294 prepada banaka, bivšeg Zavoda za platni promet, kao i poštara na ulici i transporta novca. Ukradeno je, ili je pokušana krađa, preko 28 miliona KM, s tim da nešto preko 2 miliona spada u neuspjele pokušaje krađe.¹¹⁹

Godina	Broj pljački	Otuđeno ili pokušaj otuđenja novca u KM	Broj pljački svaki 10 dan	Prosjek krađe u KM
1999	2	629,000	183	314,500
2000	2	/	/	/
2001	3	567,00	122	189,000
2002	19	3.029,250	19	159,434
2003	30	2.456,904	12	81,897
2004	60	5.572,385	6	92,973
2005	32	4.813,513	11	150,422
2006	32	7.157,359	11	223,667
2007	35	3.335,685	10	95,305
2008	46	2.875,196	8	62,504
2009	33	891,546	7	27,017
UKUPNO:	294	31.327,838	57	106.557

Tabela: Pregled pljački novca u BiH¹²⁰

¹¹⁷ Intervju, Banja Luka.

¹¹⁸ U izjavi za Nezavisne novine od 02.09.2009. godine, Tihomir Petrić, glavni inspektor u FMUP-u, tvrdi da se razbojništva prilikom transporta novca neće više dešavati, jer će ukradeni novac pritiskom na dugme biti poprskan tečnošću iz aparata i na taj način uništen. Taj aparat će biti u torbama u kojima se prenosi novac.

¹¹⁹ Za znatan broj krađa mediji nisu došli do podataka o količini ukradenog novca, tako da se u suštini ne zna ni približan iznos. Broj otkrivenih pljački je zanemariv, a novac koji je vraćen može se bez velike pogreške smatrati ravnim nuli. Preuzeto sa www.bosnare.ba

¹²⁰ Pregled je napravljen na osnovu medijski izvještavanja a obuhvata pljačke banaka, pošta i zavoda za platni promet do 27.08.2009. Podaci dobiveni zahvaljujući ljubaznom i susretljivom osoblju Bosnare.

Analiza medijskih pisanja o broju pljački banaka, kao i presretanju transporta novca, pokazuje znatan porast ovih aktivnosti na godišnjem nivou, od 2002. godine. Tačnije od kad su privatne sigurnosne kompanije preuzele posao transporta novaca od policije. Tako smo u periodu od 1999. do 2001. godine na godišnjem nivou imali 24 prepada na banke ili jednom svakih 15 dana, dok presretanja transporta novca nije bilo. Od 2002. godine, kada su poslove transporta novca od policije preuzele privatne sigurnosne kompanije, dolazi do povećanja prepada na banke i presretanja transporta novca. Godišnji nivo ovih prepada dostigao je broj od 34, ili svakih 10 dana jedan prepad.

Ovo povećanje od 10 prepada od 2002. godine uglavnom se odnosi na presretanje transporta novca.¹²¹ Logično je bilo za očekivati da će pljačkaši svoje usmjerenje pomjeriti upravo na ovu djelatnost jer su transport novca vršile privatne sigurnosne kompanije koje su bile dosta slabije opremljene i nisu bile naoružane kao što je to bila policija. Danas je situacija daleko bolje što se tiče same opreme za transport novca ali ono što i dalje stvara problem PSC jeste zakonsko ograničenje o upotrebi vatrenog oružja za sigurnost transporta novca. Tako da je za očekivati da će se i ubudućnosti ovaj trend nastaviti.

Iz Centralne banke BiH kažu da su svjesni ovog problema, i navode da su banke, pored uobičajnih mjera zaštite, počele uvoditi i nove tehnologije kod transporta novca poput sigurnosnih kofera i bojenja novca. „Centralna banka je 2007.godine pokrenula inicijativu prema kojoj će najave za transport novca od i prema Centralnoj banci BiH biti kriptovane. Time sve komercijalne banke dobijaju mogućnost da tajno pošalju poruku Centralnoj banci, kako bi transport novca bio tajan. Komercijalne banke se u najvećem broju slučajeva, prilikom preuzimanja ili dostavljanja novca u Centralnu banku koriste kriptu zaštitom“.¹²²

U načelu možemo reći da identifikacija polja aktivnosti privatnog sigurnosnog sektora pokazuje: prvo, raznolikost usluga koje kompanije pružaju, drugo raznolikost klijenata i treće opredjeljenost privatnih sigurnosnih kompanija za prevencijom krivičnih djela.

¹²¹ Takav jedan slučaj desio se na Aerodromu Sarajevo 05.12.2007. kada je prilikom pljačke ukradeno 2,5 miliona KM.

¹²² Služba za odnose sa javnošću Centralne banke BiH.

Za ubuduće se očekuje povećanje trenda privatne sigurnosti i preuzimanje poslova od strane privatnih sigurnosnih kompanija, na primjer, obezbjeđivanje javnih kompanija, obezbjeđivanje općinskih i gradskih institucija, kladionica, prostorija lutrija itd.

Osiguravajuća društva

Na prostoru BiH u 2008. godini djelovalo je 27 društava za osiguranje, koja su u istoj godini ostvarila ukupnu premiju od 452 miliona KM. Pored toga što ova društva imaju značajan udio na finansijskom tržištu BiH, ona predstavljaju jednog od vodećih faktora koji može uveliko doprinijeti poboljšanju rada privatnih sigurnosnih kompanija. Statistički pokazatelji nam ukazuju da su u ovoj oblasti od 2003. godine najznačajnija bila tri osiguravajuća društva – Sarajevo osiguranje, Bosna – Sunce osiguranje i Croatia osiguranje.

Analizom ostvarenih premija osiguranja, došli smo do zaključka da ova društva ne prave razliku kada su u pitanju kvalitet i vrsta osiguranja imovine. Tako u grupi osiguranja prave raspodjelu na osiguranje robe u prijevozu i ostale štete na imovini.¹²³

Većina ispitanika iz bankovnog sektora, kao i predstavnika PSC su ukazala na veliku nezaintersovanost osiguravajućih društava po pitanju poboljšanja poslovanja u privatnom sigurnosnom sektoru, što je najvjerojatnije proizvod nedostatka stručnog kadra za procjene poslova osiguranja imovine i transporta.

Kada se radi o pitanju obezbjeđenja (fizičkom ili tehničkom) prostorija banaka, osiguravajuća društva primjenjuju uopštena pravila. Ne postoje propisani standardi ili kvote premija na osnovu pitanja bezbjednosti prostorije banke. Tako da vam je isti iznos premije ako imate ili nemate obezbjeđenje u banci ili ako vam se banka – poslovnica nalazi u centru grada ili negdje na periferiji. Očito da kod osiguravajućih društava, kvalitet pružene zaštite u objektima nikako ne utiče na visinu premije i uslove osiguranja.

---

¹²³ Udio premije u osiguranju robe i prijevoza za 2007. godinu iznosio je 0.73% (1.509,233), dok je 5.67% udio od kategorije ostale štete na imovini (11.667,874). Preuzeto sa www.bosnare.ba

Tokom razgovora sa predstavnicima bankarskog sektora, saznali smo da postoje vrlo česti slučajevi u kojima banke ili druge kompanije potpišu ugovor o osiguranju i osiguraju određenu imovinu, a da pri tome agenti osiguravajućeg društva nisu nikako ni izašli na procjenu u banci.

Kao i predstavnici bankarskog sektora, tako i predstavnici privatnih sigurnosnih kompanija, navode iste primjere neprofesionalizma u radu osiguravajućih društava. Oni se susreću i sa problemima kao što su nepostojanje propisanih standarada za transport, pakovanje i čuvanje novca. Isto tako predstavnici PSC, navode da se osiguravajuća društva ponašaju monopolistički i da nisu zainteresirana za bilo kakva poboljšanja koja će doprinijeti jačanju bh.financijskog sektora i sigurnosti.

Indiferentnost osiguravajućih društva potvrdili smo i mi tokom istraživanja, jer smo uspjeli stupiti u kontakt sa jednim osiguravajućim društvom, dok su ostali bili jako nezainteresovani za bilo kakav razgovor ili saradnju. Tako da u ovom istraživanju nismo mogli čuti stavove osiguravajućih društava.

► ***PREPORUKE ZA POBOLJŠANJE KONTROLE I POSLOVANJA PRIVATNIH SIGURNOSNIH KOMPANIJA:***

- *Uspostaviti zajedničke standarde o minimalnim mjerama zaštite koje je potrebno provoditi prilikom transporta novca. Ograničiti iznos novca koji se može prevoziti jednim transportom;*
- *Pri transportu koristiti kofere sa bojom kako bi se u slučaju pljačke novac učinio neupotrebljivim;*
- *Treba precizirati minimalne sigurnosne mjere koje bi bile prihvatljive za sva subjekte, a posebno sistem video nadzora koji bi se trebao tretirati kao osnovno sredstvo prilikom dokumentovanja krivičnog djela;*
- *Dostavu novca bankama u pješačkim zonama vršiti u vremenu kada je najmanja frekvencija pješaka;*
- *Uspostaviti pravila koja će od osiguravajućih kuća zahtjevati veći interes i adekvatniji tretman finansijskog sektora i privatnih sigurnosnih kompanija;*

- *Osiguravajuće kuće bi trebale uspostaviti vlastiti sistem sigurnosnih procjena, te u skladu sa stvarnim stanjem ulaganja klijenata i PSC određivati premije u svojim policama osiguranja.*

IV KOMPARACIJA PRIVATNE SIGURNOSTI BOSNE I HERCEGOVINE SA PRIVATNOM SIGURNOSTI U ZEMLJAMA EUROPSKE UNIJE

Privatna sigurnost je u sedam godina u Bosni i Hercegovini, kao i zemljama Europske unije doživjela značajnu ekspanziju, kako u broju privatnih sigurnosnih kompanija, tako i u povećanju broja zaposlenih i povećanju kvaliteta usluga koje one pružaju. Tako se broj zaposlenih u PSC u mnogim državama davno izjednačio sa brojem pripadnika policije, dok u nekim državama i premašuje taj broj, a u BiH je ispod tog nivoa i iznosi 4,5:1 u korist policije. Gotovo da sve zemlje EU imaju odgovarajuće posebne zakone kojim se reguliše ova oblast. Isto tako i naša zemlja ima posebne zakone (FBiH, RS i DB), o ovoj oblasti.

U nastavku smo komparirali uređenost privatne sigurnosti u Bosni i Hercegovini, sa privatnom sigurnosti u zemljama Europske unije. Komparacija je bazirana na dva osnovna polja u ovoj oblasti:

- Uslovima osnivanja kompanija i uslovima za sticanje sertifikata osoblja PSC; i
- Radu privatnih sigurnosnih kompanija.

Kada govorimo o uslovima osnivanja kompanija, komparirat ćemo subjekte koji su zaduženi za izdavanje odobrenja/licence za rad PSC i njegovom trajanju. Po pitanju uslova za sticanje sertifikata komparirat ćemo uslove za sticanje cetifikata, provjeru osoblja i vremenski period obuke za zaposlene.

Kod drugog osnova koji će nam poslužiti kao komparacija, komparirat ćemo koju vrstu sredstava prinude može koristiti certificirano osoblje, odnos prema upotrebi oružja, skladištenje oruža, kao i kontrolu i nadzor privatnih sigurnosnih kompanija. Radi boljeg pregleda opredijelili smo se za tabelarni prikaz rezultata komparacije.

KOMPARATIVNI PRIKAZ RJEŠENJA PRIVATNE SIGURNOSTI BIH SA ZEMLJAMA EUROPSKE UNIJE¹²⁴

OSNIVANJE PRIVATNIH SIGURNOSNIH KOMPANIJA I CERTIFICIRANJE ZAPOSLENIH

ZEMLJE Polja komp.	Bosna i Herecegovinia	Austrija	Belgija	Bugarska	Danska	Francuska	Njemačka	Velika Britanija	Italija
Izdavanje odobrenja/licenci za rad kompaniji	MUP i policija	guverner provincije	MUP uz konsultacije sa Ministarstvom pravde	direktor Nacionalne Policije	Policija	MUP	Privredna Komora	novo tijelo uspostavljeno za potrebe privatne industrije	sud
Vremenska ograničenost odobrenja/licence	Nema Ograničenja	Nema ograničenja	5 godina	3 godine	5 Godina	Nema ograničenja	Nema ograničenja	pojedinačne licence na 3 godine	Nema ograničenja
Uslovi za sticanje certifikata uposlenika u kompaniji	-pohađanje odgovarajuće obuku i položen ispit, -psihička i fizička sposobnost -državljanin BiH, -najmanje srednju školu, -da se ne vodi krivični postupak ili da nije prethodno osuđivan, - da zadovoljava moralne standarde, i da nije smijenjen ili otpušten iz službe.	- punoljetstvo -obavezna profesionalana kvalifikacija -položen test znanja	-adekvatna obuka, edukacija i iskustvo; -od završetka angažovanja u javnoj sig. treba da prođe najmanje 5 godina; -zadovoljavati moralne standarde; -da nije prethodno osuđivan	- potvrda da nije pod istragom za opća kriminalna djela	-punoljetstvo -završeno (ili u procesu završavanja) 111 sati osnovne obuke	- da nema kriminalni dosije - uspješno završen trening - da je prošlo pet godina, ako se radi o pripadniku javne sigurnosti	-punoljetstvo, -obuka o relevantnim propisima; -ne postojanje kriminalnog dosijea	-psihičku i fizičku sposobnost; - nepostojanje kriminalnog dosijea	-punoljetstvo, -italijansko državljanstvo; -da je ispunio vojnu obavezu

¹²⁴ Za komparaciju korišteni podaci: Dimitrijević Ivan: Upporedni prikaz zakonodavstva industrije privatne bezbednosti u EU, Klub studenata Fakulteta bezbednosti, Beograd 2006.

	Bosna i Herecegovinia	Austrija	Belgija	Bugarska	Danska	Francuska	Njemačka	Velika Britanija	Italija
Sigurnosna provjera zaposlenih zaštitara	- provjera kriminalne prošlosti koju vrši ministarstvo pravde i policija	-provjera moralnih vrijednosti, koju vrši regionalna policija -kriminalni dosije se ne provjerava	-istrage krivičnih i radnih prekršajnih dosijea vlasnika i menadžera PSC vrši ministarstvo pravde	- postoji	-postoji	- vrši je policija	-provjera kriminalne prošlosti koju vrši policija	-provjera kriminalne prošlosti	-provjera kriminalne prošlosti i ličnih osobina
Obuka zaštitara	-obuka se sastoji od 40 sati teorije i 10 sati prakse, - izvode je entitetska ministarstva unutrašnjih poslova, Fakultet kriminalističkih nauka	-obuku organizuje PSC, koja odlučuje o sadržaju i trajanju obuke -osnovna obuka je trodnevni kurs, koji služi za certificiranje polaznika	-obavezna obuka: za menadžere najmanje 72 sata, a za radnike 66 sati, -obuku vrše licencirani centri, i izdaju certifikat, - komisija se o sadržaju obuke konsultuje sa	-traje 6 dana	- traje 111 sati a sprovode je državne škole za sigurnost	- 32 sata za nadzor, -70 sati za prevoz novca, - 70 sati za aerodrome	- 40 sati, a vrši je Privredna komora	- dobrovoljna obuka i trenutno se odvija na nivou kompanije	-40 sati teorije i 40 sati praktične obuke

Stanje privatne sigurnosti u Bosni i Hercegovini

			MUP-om						
--	--	--	---------------	--	--	--	--	--	--

RAD PCS

ZEMLJE Polja komp.	Bosna i Herecegovina	Austrija	Belgija	Bugarska	Danska	Francuska	Njemačka	Velika Britanija	Italija
Upotreba sredstava prinude	- fizička snaga	- upotreba po izboru	-revolver ili pištolj, kalibra 10 mm ili palice dužine do 45cm	-fizička snaga, lisice, gumene palice i pendrek	-fizička snaga -upotreba pasa uz posebnu dozvolu	-fizička snaga	-fizička snaga -upotreba pasa uz posebnu dozvolu	/	-upotreba pasa
Upotreba vatrenog oružja	- dozvoljena	- dozvoljena	- dozvoljena uz odgovarajuću dozvolu	- regulisana odvojenim zakonom o vatrenom oružju i municiji, - moraju imati dvije dozvole	- zabranjena	- dozvoljena samo prilikom transporta novca	- dozvoljena samo uz posebnu dozvolu	-zabranjena	-dozvoljena
Čuvanje i skladištenje oružja	-metalni sefovi -vodi se evidencija -vlasnik oružja je PSC - oružje se nosi samo na dužnosti	- u obezbjeđenom prostoru ili prostoriji	- u magacinu, koji nadzire ovlašćeni radnik	- u metalnim sefovima, pod naoružanim fizičkim obezvjedenjem	/	/	/	/	/
Kontrola i nadzor	Inspektori pri policiji	-policija	- policija ili javni službenici zaduženi za kontrolu	-policija		-policija	-policija	/	-policija

V USAGLAŠENOST SA EUROPSKIM PRAVOM I MEĐUNARODNIM STANDARDIMA

Bosna i Hercegovina se opredijelila za put uključivanja u razvijeni svijet i povezivanje sa razvijenim demokratijama. To je jedan od osnovnih premisa državne politike koji dobija političku podršku svih u BiH. Pored ovog deklarativnog pristupa, osnovni preduslov za ostvarivanje takve državne politike jeste praktično djelovanje, koje podrazumjeva usaglašavanje našeg pravog sistema sa pravnim standardima zemalja Europske unije.

Slijedeći ove tendencije, u pravni sistem BiH moraju se unijeti savremeni pravni sadržaji, koji su regionalno i globalno prihvaćeni. U našim reformskim opredjeljenjima, ostvarivanje ustavno-pravnog uređenja na principima pravne države, političkog i svojinskog pluralizma i tržišne ekonomije, moguće je samo ako se blagovremeno preuzimaju i primjenjuju odgovarajuća zakonodavstva demokratskih država, najrazvijenijih država EU, primjereno našim uslovima i tradiciji.

U tom smislu, većina rješenja sadržanih u zakonima o privatnoj sigurnosti u BiH, su usklađeni sa standardima komparativnog prava razvijenih zemalja i istraživanjima sudske prakse, i kompatibilna su sa rješenjima sadržanim u :

- Konvenciji Ujedinjenih Nacija protiv prekograničnog organizovanog kriminala;
- Akcionom programu UN za sprječavanje, borbu protiv i iskorijenjivane ilegalne trgovine malim i lakim naoružanjem (SALW-om);
- Programu UN za sprječavanje, borbu i iskorjenjivanje nezakonite trgovine SALW-om i svim njegovim djelovima; i
- Protokolu UN protiv nezakonite proizvodnje i krijumčarenja oružjem, njihovim djelovima i komponentama i municijom.

Analizom postojećih zakona u BiH, primjetili smo da u velikom dijelu, koncepcijski i sadržinski BiH ima model privatne sigurnosti kao i SAD na nivou federalnih jedinica, kao i Francuska, Belgija, Grčka a od zemalja okruženja Slovenija i Hrvatska.

Proučavajući iskustva Slovenije i Hrvatske i postojeća zakonska rješenja, uočena je potreba stalne dorade i izmjene zakona, kako bi se u potpunosti ostvarila harmonizacija sa zakonodavstvom Europske unije.

5.1 Montreux Document

U zadnje vrijeme svjedoci smo da se pokreću sve češće inicijative na međunarodnom nivou, koje za cilj imaju da se dođe do određeni međunarodnih standarda za privatnu sigurnost. Takvu jednu inicijativu pokrenula je Vlada Švicarske i Međunarodni crveni križ, 2006 godine, s ciljem da promoviše poštovanje međunarodnog humanitarnog prava i ljudskih prava.

Ovakva inicijativa je rezultirala donošenjem Montreux dokumenta, koji sadrži pravila i dobra iskustva koja se odnose na privatne vojne sigurnosne kompanije koje djeluju u oružanim konfliktima. Dokument je prezentiran na sjednici Vijeća sigurnosti 06. oktobra 2008. godine.

Montreux dokument, nameće određene standarde zemljama koje ugovaraju poslove, zemljama gdje djeluju i zemljama iz kojih dolaze privatne vojne i privatne sigurnosne kompanije. Za svaku kategoriju sadrži međunarodne zakonske obaveze proistekle iz međunarodnog humanitarnog prava i ljudskih prava.¹²⁵

Naša zemlja je jedina od zemalja okruženja koja je potpisnica ovog dokumenta. Dokument je potpisala 09. marta 2009. godine.

---

¹²⁵ Više o Montreux dokumentu vidi na: [http://www.icrc.org/web/eng/siteeng0.nsf/htmlall/montreux-document-170908/\\$FILE/Montreux-Documents-eng.pdf](http://www.icrc.org/web/eng/siteeng0.nsf/htmlall/montreux-document-170908/$FILE/Montreux-Documents-eng.pdf)

5.2 Europska komisija za demokratiju putem prava – Venecijanska komisija

Europska komisija za demokratiju putem prava, je također, privatnu sigurnost stavila u svoj fokus. Tako u svome izvještaju od 29. juna 2009. godine pod nazivom Privatne vojne i sigurnosne kompanije (PMSC) i smanjenja državnog monopola u upotrebi sile, analizira regulacije privatne sigurnosti u većini zemalja i promoviše međunarodnu regulaciju i samoregulaciju za PMSC.

Usljed saznanja da postojeći sistemi nacionalnih regulacija u većini zemalja regulišu aktivnosti PMSC na njihovoj teritoriji, dok nijedna zemlja Europske unije nema generalnih regulativa za aktivnosti njihovih PMSC u drugim zemljama. Stoga, po stavovima Venecijanske komisije, nameće se snažna potreba za međunarodnom regulacijom rada PSC i PMC.

U poglavlju broj IX, promoviše se da bi ovakav ugovor trebao da sadrži odredbe po kojima bi sektor PMSC trebao uspostaviti mehanizme samoregulacije, uključujući obavezujuća pravila ponašanja i uspostavu Ombudsmena za PMSC, ili Istraživački tim koji bi se bavio postupcima kršenja normi.

Trenutno na ovakvom zagovaranju međunarodne samoregulacije uveliko radi Ženevski centar za demokratsku kontrolu oružanih snaga (DCAF) iz Švicarske

BIBLIOGRAFIJA

Knjige i stručni časopisi

1. Alan Bryden and Marina Caparini, *Private actors and security governance*, DCAF, Geneva, 2006;
2. Armin Kržalić: *Privatna sigurnost*, Centar za sigurnosne studije BiH, Sarajevo 2007. godina;
3. *Defendologija-teorijski stručni časopis za pitanja zaštite, bezbjednosti, odbrane, obrazovanja, obuke i osposobljavanja*, Banja Luka, godina VII, broj 15-15. 2004.;
4. Dimitrijević Ivan: *Uporedni prikaz zakonodavstva industrije privatne bezbednosti u EU*, Klub studenata Fakulteta bezbednosti, Beograd 2006.;
5. Fred Schreier and Marina Caparini, „Privatising Security: Law, Practice and Governance of Private Military and Security Companies“ Occasional Paper – No6, DCAF, Geneva, March 2005.
6. Herbert Wolf, *Reconstructing the Public Monopoly of Legitimate Force*. U: Alan Bryden and Marina Caparini, *Private actors and security governance*. DCAF, Geneva 2006;
7. Izvještaj ICG-a za Balkan br. 130. 10 maj 2002. godine
8. Jelena Unijat: *Privatne bezbednosne kompanije u Srbiji: prijatelji ili prijetnja?* Centar za civilno-vojne odnose, Beograd 2008;
9. Milan Daničić i Ljubomir Stajić: *Privatna bezbjednost*, Visoka škola unutrašnjih poslova, Banja Luka 2008;
10. *Panoramic Overview of Security Industry in the 25 Member States of the European Union*, CoESS/UNI – Europa, 2004
11. Zbornik radova „Privatna bezbjednost u BiH i Republici Srpskoj–stanje i perspektive“, Fakultet za bezbjednost i zaštitu i Sector security, Banja Luka, 2007. godina;

Zakonski i podzakonski akti:

1. **Zkonom o narodnoj miliciji koji je u periodu od 1946. do 1951. godine važio i na području Bosne i Hercegovine.**
2. **Službeni list SFRJ 9/74, i Službeni list SRCG br. 38/74**
3. **Službene novine Federacije BiH, broj 78/08**
4. **Zakon o preduzećima ("Službeni glasnik RS" broj 24/1998).**
5. **Zakon o agencijama za zaštitu ljudi i imovine u FBiH (Službene novine FBiH br. 50. 14. oktobar 2002.);**
6. **Zakon o zaštiti ljudi i imovine i djelatnosti privatnog detektiva u RS (Službene novine Republike Srpske br. 50/2002.);**
7. **Zakon o agencijama za osiguranje lica i imovine i privatnoj detektivskoj djelatnost Distrikta Brčko, donesen 14. jula 2004. godine**
8. **Zakon o oružju i municiji RS (Službeni glasnik RS br. 01-1277/07 i 24/09)**
9. **Zakonu o unutrašnjim poslovima, „Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 48. od 24. januara 2003. godine.**

Spisak intervjuisanih:

1. Amel Kadić, Volksbanka, Sarajevo 03.07.2009.;
2. Antonio Bošnjak, izvršni direktor Redarstvenika;
3. Dragan Babić, predsjednik Narodnog fronta iz Banja Luke;
4. Dragan Talić, generalni direktor Sector Security, Banja Luka 24.04.2009. godine.
5. Dražen Miletić, inspektor u MUP-u HNK-a. Mostar 24. juni 2009;
6. Duško Vejnović, direktor Defendologija centra, Banja Luka, 23.04.09.;
7. Goran Lujčić, šef Policije BD, 13. august 2009. godine, telefonski razgovor
8. Husein Karajić, direktor Čova Security, 23.04.09. Velika Kladuša
9. Ivan Knezović, 24. juna. 2009., Mostar.
10. Krivić Malik, inspektorom Federalnog MUP-a, Mostar 02. juli 2009. godine
11. Malić Agić, rukovodilac sektora sigurnosti u JP „Elektroprivreda BiH“ 31.07.2009. Sarajevo;
12. Medina Kočan, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, pomoćnica ministra. Sastanak u Mostaru, 02. juli 2009. godine
13. Mirsad Čatić, vlasnik AWG Grupe. 14.07.2009. Sjedište AWG- Sarajevo
14. Mujo Karović; vođa odjela tehničke podrške, Volksbanka, Sarajevo 03.07.2009.;
15. Mustafa Begović, Patriot Security – Mostar, 24. juni 2009
16. Mustafa Galijatović, Gama Sigurnost, 14.07.2009. Sjedište AWG- Sarajevo
17. Nikola Bender, direktor Puma Security, Okrugli sto: Uređenje sektora rada Agencija za zaštitu lica i imovine u BiH, putem samoregulacije, Mostar 24. juni 2009. godine.;
18. Sreto Aničić, direktor Bonda, 24.04.2009. godine, Banja Luka;

Napomena: Tokom istraživanja obavili smo 28 usmenih intervju. Kako bi postupili po zahtjevima nekih menadžera i uposlenih u PSC za 10 intervjuisanih nismo naveli njihova imena.

Web stranice i dnevne novine:

http://www.bhas.ba/Arhiva/2009/brcko/DEM_2008.pdf

http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/europe/country_profiles/1066886.stm 5. maj 2005.

<http://www.coess.org/stats.htm>

<http://www.fzs.ba/Podaci/Federacijaubrojkama2008.pdf>

<http://www.rzs.rs.ba/PublikacijeLAT.htm#RS>

[http://www.icrc.org/web/eng/siteeng0.nsf/htmlall/montreux-document-170908/\\$FILE/Montreux-Dokument-eng.pdf](http://www.icrc.org/web/eng/siteeng0.nsf/htmlall/montreux-document-170908/$FILE/Montreux-Dokument-eng.pdf)

www.index.hr

www.Necenzurirano.com

Dnevni avaz, 10. juni 2009

Nezavisne novine, 29. juli 2005.

Nezavisne novine, 02.septembra 2009.